

EDUKACJA KLIMATYCZNA W POLSCE 2022

– rekomendacje
Okrągłego Stołu

Global Compact
Network Poland

Know-How Hub
Centrum Transferu Wiedzy

EDUKACJA KLIMATYCZNA W POLSCE 2022

– rekomendacje
Okrągłego Stołu

Network Poland

OUR MISSION:
**MOBILIZE A GLOBAL
MOVEMENT
OF SUSTAINABLE
COMPANIES
AND STAKEHOLDERS
TO CREATE
THE WORLD
WE WANT**

THE TEN PRINCIPLES OF THE UNITED NATIONS GLOBAL COMPACT

HUMAN RIGHTS

- 1 Businesses should support and respect the protection of internationally proclaimed human rights; and
- 2 make sure that they are not complicit in human rights abuses.

LABOUR

- 3 Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining;
- 4 the elimination of all forms of forced and compulsory labour;
- 5 the effective abolition of child labour; and
- 6 the elimination of discrimination in respect of employment and occupation.

ENVIRONMENT

- 7 Businesses should support a precautionary approach to environmental challenges;
- 8 undertake initiatives to promote greater environmental responsibility; and
- 9 encourage the development and diffusion of environmentally friendly technologies.

ANTI-CORRUPTION

- 10 Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery.

“

Nearly half of humanity is living in the danger zone – now. Many ecosystems are at the point of no return – now. Unchecked carbon pollution is forcing the world’s most vulnerable on a frog march to destruction – now. The facts are undeniable. This abdication of leadership is criminal. The world’s biggest polluters are guilty of arson of our only home. It is essential to meet the goal of limiting global temperature rise to 1.5 degrees. (...) We need new eligibility systems to deal with this new reality. Delay means death. (...) I know people everywhere are anxious and angry. I am, too. Now is the time to turn rage into action. Every fraction of a degree matters. Every voice can make a difference. And every second counts.

António Guterres
UN Secretary General and
Board Chair of the UN Global Compact

“

Educating young people everywhere in the world about climate change and its devastating consequences is a prerequisite to building a better future. However, to live in a better present, policymakers, workers, parents, teachers, CEO’s and every other adult all require knowledge about the climate in order to make the best decisions for the planet and the humankind. In our strive to achieve UN SDG 13, which compels us to take urgent action to combat climate change and its impacts, we need to ensure everyone, especially in a position of power, is conscious of the impact of climate change and the need for mitigation and adaptation.

Sanda Ojiambo
Assistant Secretary-General
of the United Nations Global Compact
CEO & Executive Director
UN Global Compact

”

You (scientists) have been telling us for over three decades of the dangers of allowing the planet to warm. The world listened, but it didn't hear. The world listened, but it didn't act strongly enough. As a result, climate change is a problem that is here, now. Nobody is safe. And it is getting worse faster. We must treat climate change as an immediate threat, just as we must treat the connected crises of nature and biodiversity loss, and pollution and waste, as immediate threats (...) This generation can make the systemic changes that will stop the planet warming, help everyone adapt to the new conditions and create a world of peace, prosperity and equity.

Inger Andersen
Executive Director of UNEP

”

”

The number of climate-related disasters has tripled in the last 30 years, with a profound impact on children. Approximately 1 billion children – nearly half the world's children – live in countries classified as at extremely high-risk to the impacts of climate change. This includes approximately 600 million children who are highly exposed to flooding and 920 million children who are at risk from water scarcity. Climate change and conflict are also driving children and families from their homes in record numbers. Last year, over 82 million people worldwide were forcibly displaced – 42 per cent of them were children.

Catherine Russell
Executive Director of UNICEF

”

”

Climate change is one of the defining issues of our time. It is also one of the world's most urgent health threats (...) Taking steps to address and mitigate the impacts of climate change, and to ensure that everyone can access the health services they need, when and where they need them, are two of the top priorities in global public health. Only when countries can provide health services to all, including those in greatest jeopardy from climate change, will we achieve our goals of promoting health, keeping the world safe, and protecting the vulnerable.

Tedros Adhanom Ghebreyesus
WHO Director-General

”

”

Education is crucial to promote climate action. It helps people understand and address the impacts of the climate crisis, empowering them with the knowledge, skills, values and attitudes needed to act as agents of change. (...) Education is crucial for climate action because it has the exceptional power to make evolve mindsets and behaviours in the long run. Because education can change minds, it can change the world.

Audrey Azoulay
Director-General of UNESCO

”

PODSUMOWANIE

Edukacja Klimatyczna w Polsce 2022 – rekomendacje Okrągłego Stołu

Po blisko roku od ostatniej publikacji UN Global Compact Network Poland („Edukacja Klimatyczna w Polsce”, 2021 r.), będącej diagnozą stanu edukacji klimatycznej w Polsce i koniecznych do podjęcia kierunków zmian, z dumą przedstawiamy Państwu drugą część naszego Raportu na temat edukacji klimatycznej, prezentującą konkretne rozwiązania, rekomendacje i propozycje działań, zarówno tych już funkcjonujących, jak i tych zaproponowanych i zainicjowanych przez nas.

Raport ten jest przedłużeniem cyklicznych spotkań i prac "Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej" na przestrzeni lat 2021-2022. **15 lipca 2021 r., w Światowym Dniu Umiejętności Młodzieży, w Auli Spadochronowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie odbyło się spotkanie inauguracyjne Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej, którego celem jest rozpoczęcie szerokiego dialogu nt. wprowadzenia edukacji klimatycznej w polskich szkołach.** Podczas spotkania wspólnie z Partnerami: Młodzieżowym Strajkiem Klimatycznym, Polskim Klubem Ekologicznym Okręg Mazowiecki, WWF Poland, IKEA Retail Polska oraz Onet podsumowaliśmy pierwszy etap akcji #TAKdlaEdukacjiKlimatycznej, w ramach której zbieramy podpisy pod petycją ws. wprowadzenia rzetelnej edukacji klimatycznej w polskich szkołach. W dniu wydarzenia podpisy złożyło ponad 60 tys. osób, a wraz z treścią petycji zostały one przekazane do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. W spotkaniu inauguracyjnym Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej wzięło udział ponad 70 osób – przedstawicielki i przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, reprezentantki i reprezentanci systemu ONZ, świata polityki i nauki, nauczycielki i nauczyciele, organizacje młodzieżowe i pozarządowe, którzy zgodnie podkreślili konieczność wprowadzenia edukacji klimatycznej w polskich szkołach. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, Ministerstwa Edukacji oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

Raport ten, razem z jego poprzednią częścią, składa się więc na kompleksową całość i jest przedłużeniem działań, które od ponad półtora roku prowadzimy na rzecz edukacji klimatycznej w Polsce i na świecie.

Nasza publikacja prezentuje efekty następujących inicjatyw: prace powołanej eksperckiej i naukowej Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, podsumowanie kilkudziesięciu stron rekomendacji wypracowanych przez Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej czy uzyskane przez nas wyrazy wsparcia oraz zobowiązania do działań i opisy wdrażanych rozwiązań od wielu kluczowych interesariuszy w tym obszarze, w których gronie znaleźli się m.in.: rektorzy uczelni wyższych, nauczyciele, organizacje pozarządowe, rodzice, młodzież czy przedstawiciele najważniejszych w Polsce podmiotów z sektora prywatnego.

W naszej publikacji szczególną uwagę poświęciliśmy decydom i decydkom politycznym. Pierwsza część Raportu zawierała deklaracje wsparcia od przedstawicieli administracji państwowej, w tej natomiast skupiliśmy się na ugrupowaniach politycznych. Zaprosiliśmy wszystkie ugrupowania obecne w polskim parlamencie do opisanego swojego podejścia do tematu edukacji klimatycznej, a także do szerszego przybliżenia swoich postulatów oraz inicjatyw na rzecz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu. Nie zabrakło jednak krytycznej oceny sceny politycznej przez ekspertów, którzy poddali deklaracje i postulaty swojej wnikliwej analizie.

Zadbaliśmy także o aspekt międzynarodowy, Raport zawiera bowiem rozdział poświęcony stosowanemu na całym świecie rozwiązaniu w zakresie edukowania społeczeństw na temat kryzysu klimatycznego. Udało się nam zebrać głosy z takich miejsc, jak Kenia, Francja czy Włochy, rozdział ten wzbogaciliśmy także o tekst dotyczący międzynarodowych porozumień na rzecz klimatu i edukacji klimatycznej.

To jeszcze nie wszystko – w ramach publikacji prezentujemy także stworzoną przez UN Global Compact Network Poland platformę wiedzy na temat edukacji klimatycznej, zawierającej przydatne do jej upowszechniania i promowania publikacje i materiały. Na stronie internetowej znajdziecie także Państwo m.in. szczegółowo przybliżone sylwetki uczestników prac Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej, Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, a także całość stworzonych przez pół roku intensywnych prac konkretnych i kompleksowych rekomendacji, mieszczących się na kilkudziesięciu stronach. Naszą ambicją jest to, aby strona ta była wirtualnym centrum działań na rzecz edukacji klimatycznej, sprawdzonej i rzetelnej wiedzy w tym zakresie oraz miejscem, które pokazywać będzie szeroki front jej poparcia, który udało się nam utworzyć.

Nasz raport kończymy podsumowaniem jego najważniejszych wniosków oraz wskazaniem kluczowych kierunków działań, które zamierzamy podejmować w najbliższym czasie.

Serdecznie zapraszamy Państwa do zapoznania się z publikacją pt. „Edukacja Klimatyczna w Polsce 2022 – rekomendacje Okrągłego Stołu” oraz do działania razem z nami na rzecz powszechnej, rzetelnej i kompleksowej edukacji klimatycznej.

DANE WPROWADZAJĄCE

Polska młodzież uważa, że kwestie ochrony klimatu powinny trafić do programu nauczania w szkołach.

85%

osób zdecydowanie się zgadza lub raczej się zgadza.

59%

młodzieży wskazało szkołę i jej pracowników jako podmioty, do których powinno należeć kształtowanie postaw ekologicznych w Polsce.

49%

młodzieży uważa, że Polska powinna podejmować działania na rzecz klimatu w obszarze edukacji ekologicznej.

50%

badanej młodzieży deklaruje, że śledzi informacje dotyczące stanu i zmiany klimatu.

Do najczęściej wskazywanych źródeł czerpania wiedzy na temat zmiany klimatu należą:

56%

internetowe portale informacyjne

42%

media społecznościowe i telewizja

34%

własne obserwacje

21%

szkoła lub uczelnia

84%

młodych Europejczyków martwi się zmianą klimatu w dość dużym, dużym lub ekstremalnym stopniu.

46%

martwi się nimi bardzo lub ekstremalnie.

16%

nie martwi się zmianą klimatu za bardzo lub wcale.

46%

młodych Europejczyków uważa zmianę klimatu za jeden z najpoważniejszych problemów dotyczących całego świata, co stawia tę kwestię na pierwszym miejscu wśród wymienionych problemów, nawet w trakcie pandemii COVID-19.

83%

polskiej młodzieży uważa (zdecydowanie się zgadza lub raczej się zgadza), że „temat zmiany klimatu powinien być tematem do dyskusji społecznej”.

DANE WPROWADZAJĄCE

Młodzi Polacy i Polki uważają, że „życie ludzkie na Ziemi jest w niebezpieczeństwie, a sytuacja wymaga podjęcia natychmiastowych działań”.

78%

osób zdecydowanie się zgadza lub raczej się zgadza.

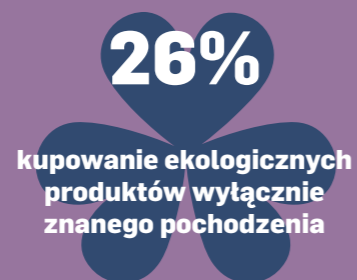
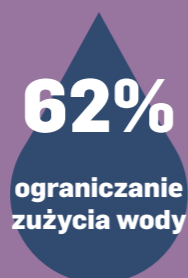
Młodzież nie zgadza się z twierdzeniem, że Polska dba o klimat w wystarczającym wymiarze.

54%

osób zdecydowanie się nie zgadza lub raczej się nie zgadza.

Wśród najbardziej popularnych działań podejmowanych przez młodych w Polsce na rzecz klimatu znalazły się przede wszystkim:

Młodzież grupy szkolnej (13-20 lat) istotnie częściej niż pozostali deklaruje, że angażuje się w działalność na rzecz ochrony środowiska oraz ogranicza spożycie mięsa.

Polska młodzież nie uważa, że polscy politycy dostatecznie głęboko i poważnie zajmują się tematem zmiany klimatu.

55%

osób zdecydowanie się nie zgadza lub raczej się nie zgadza.

Tematyka zmiany klimatu nie jest poruszana we wszystkich szkołach. Wiele osób twierdzi, że na zajęciach, w jakich uczestniczyło, nie podejmowano zagadnień związanych ze zmianą klimatu. Z kolei wśród osób, które zetknęły się z tą tematyką na zajęciach, została ona przedstawiona w sposób książkowy, teoretyczny i nazbyt pobieżnie.

45%

ankietowanych wskazała, że nauczyciele poruszają temat klimatu w szkole.

25%

osób zadeklarowało, że w szkole prowadzone są lekcje lub działania dotyczące zmiany klimatu.

Według danych UNESCO, obecnie kraje najbardziej narażone na skutki zmiany klimatu a nie te najbardziej odpowiedzialne za globalne ocieplenie częściej nauczają o klimacie.

47%

ze 100 badanych krajów nie zawierała odniesień do zmian klimatu w podstawie programowej.

40%

nauczycieli czuje się pewnie, nauczając o zmianie klimatu.

20%

nauczycieli potrafi dobrze wytłumaczyć, jak podjąć działania na rzecz klimatu.

55%

nauczycieli deklaruje, że otrzymało szkolenie w zakresie zmiany klimatu.

Wstęp do raportu „Edukacja Klimatyczna w Polsce”

„Learn for our planet, Act for the climate” – tak brzmią pierwsze słowa preambuły deklaracji przyjętej na spotkaniu przez ministrów edukacji i środowiska obecnych podczas Szczytu Klimatycznego w Glasgow COP26. W oparciu o art. 6. Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) oraz art. 12. Porozumienia Paryskiego przyjęto zarówno Deklarację Berlińską w sprawie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, jak i Katańską Deklarację podpisaną przez Ministrów Edukacji z krajów G20, którzy podkreślili znaczenie edukacji w walce z kryzysem klimatycznym i promowaniu zrównoważonego rozwoju. Te dwa powyższe artykuły są również podstawą do nowego programu prac w ramach „Action for Climate Empowerment” przyjętego podczas COP26 w Szkocji. „Uznajemy edukację za ogólnospołeczny proces uczenia się, który może wyposażyć każdego w wiedzę, umiejętności, wartości i postawy potrzebne do podjęcia pilnych działań w walce ze zmianą klimatu.¹ [...] Zobowiązujemy się do integracji zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu w formalnych systemach edukacji, w tym jako elementy podstawy programowej, wytycznych, szkoleniu nauczycieli oraz standardach egzaminacyjnych na wielu poziomach przy wsparciu odpowiednich instytucji krajowych i międzynarodowych²” – tym zapisem piątego dnia COP26 23 ministrów reprezentujących resorty edukacji lub środowiska, złożyło swoje zobowiązanie wprowadzenia nauki o zmianach klimatu do krajowych programów nauczania. W dyskusjach wybrzmiała również propozycja dekarbonizacji sektora szkolnego.

To najmłodszy ponoszą największy ciężar zmian klimatycznych. Niemal każde dziecko na świecie jest narażone na co najmniej jedno zagrożenie klimatyczne. Już w 1989 r. większość krajów na świecie potwierdziła, że każdy młody człowiek ma prawo do życia w czystym środowisku – w tym do picia nieskażonej wody oraz oddychania czystym powietrzem. Edukacja jest kluczowa dla rozwiązania problemu zmiany klimatu. Im lepsza jej jakość, tym lepsze wybory konsumenckie, polityczne, tym bardziej stabilne państwa i odpowiedzialne rządy. Tymczasem system edukacji globalnej otrzymał potężny cios. Globalna pandemia spowodowała, że ponad 800 mln uczniów na świecie w dalszym ciągu nie może w pełni uczęszczać do szkół. Co więcej, utrudniony jest dostęp do materiałów edukacyjnych, pojawiają się ograniczenia techniczne i trudności w przeprowadzaniu zajęć online. Za edukację coraz częściej odpowiedzialni są rodzice i książki, które mają pod ręką. A w nich o największym kryzysie naszych czasów, czyli o zmianie klimatu, jest niewiele.

„Edukacja jest niezbędnym elementem do stworzenia odpowiedniej globalnej odpowiedzi na zmiany klimatu”, zapisano w Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC) w 1992 r. Natomiast w 45% z prze-

¹ We recognise education as a society-wide learning process that can equip everyone with knowledge, skills, values and attitudes needed for urgent action to combat climate change.

² We commit to the integration of sustainability and climate change in formal education systems, including as core curriculum components, in guidelines, teacher training, examination standards and at multiple levels through institutions.

analizowanych przez UNESCO podręczników wpisanych do podstawy programowej w 100 krajach na świecie nie ma odniesień do tematów środowiskowych oraz postępujących zmian klimatycznych. Przyroda kurczy się na całym świecie w zatrważającym tempie, a mimo to temat bioróżnorodności jest pomijany w 81% podręczników szkolnych. Nawet jeśli temat środowiska w nich się pojawia, omawiany jest bardzo pobieżnie – w kilku zdaniach.

Chcemy, aby Polska była jednym z liderów wdrażania edukacji klimatycznej zgodnie z deklaracją z Limy przyjętą podczas COP20 w 2014 r. oraz art. 6. Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu (UNFCCC). Chcemy, aby polskie społeczeństwo odebrało gruntowną edukację na temat kluczowego ryzyka dla ekosystemów i wszystkich grup gatunkowych. Aby kolejne pokolenia miały wiedzę, a nie wiarę, na temat zmiany klimatu. Mając na uwadze powyższe, w dniu 1 czerwca 2022 r. Konferencja Rektorów Uczelni Warszawskich oficjalnie i gremialnie podpisała list poparcia rektorów na rzecz edukacji klimatycznej. Tym samym Rektorzy zaapelowali o wprowadzenie w Polsce powszechnej, rzetelnej i kompleksowej edukacji klimatycznej na wszystkich szczeblach nauczania oraz podkreślili swoją gotowość do podjęcia sektorowej współpracy ze wszystkimi wyrażającymi taką wolę podmiotami. Rektorzy zadeklarowali także, że – działając w ramach swoich uprawnień i możliwości – już teraz zwiększają swoje wysiłki oraz wspólne starania na rzecz stworzenia kolebki odpowiedniej edukacji klimatycznej w zarządzanych przez nich ośrodkach akademickich. Do współuczestnictwa w tym przedsięwzięciu jak najszerzej włączą społeczność uniwersytecką, zapewnią też i wdrożą rozwiązania, prowadzące do jak najszybszej realizacji wizji powszechnej edukacji klimatycznej, wypracowanej przez Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland.

Podążając obecną ścieżką globalnych emisji gazów cieplarnianych, prawdopodobnie przekroczymy próg ocieplania planety o 1,5°C w ciągu najbliższych 15 lat, w następstwie czego będziemy świadkami nieodwracalnych zmian w ekosystemach – wskazuje Raport Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC, 2021). Dlatego też wsparcie sektora prywatnego w wypełnianiu jego obowiązków na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej i realizacji celów zrównoważonego rozwoju jest kluczowa. Do tego również zobowiązali się ministrowie edukacji i środowiska obecni na Szczycie Klimatycznym COP26 w Glasgow. Sam biznes widzi potrzebę edukacji społeczeństwa z zakresu zmian klimatu i związanych z nimi wyzwań. Sektor prywatny jasno wskazuje potrzebę wysoko kwalifikowanych specjalistów, którzy będą wspierać realizację ambitnych celów i polityk klimatycznych, a ich edukacja w tym zakresie powinna zacząć się już w szkole. Rzetelna edukacja klimatyczna to podstawa innowacji oraz prośrodowiskowych optymalizacji, istotnych dla zapewnienia oszczędności w gospodarce surowcowej i materiałowej, jak również dla zmniejszenia energochłonności przemysłu. Dlatego też mamy

przyjemność zaprezentować w Raporcie List Otwarty Sektora Biznesowego dla Edukacji Klimatycznej. Jest on wynikiem prac i cyklicznych spotkań stolika biznesowego przy Okrągłym Stole dla Edukacji Klimatycznej. W pierwszym tygodniu list został podpisany przez 38 przedstawicieli sektora prywatnego.

Na podstawie przedstawionej w ramach Raportu otwarcia propozycji wyjściowej w zeszłym roku rozpoczęliśmy prace nad raportem zawierającym rekomendacje, w formule szerokich konsultacji w ramach Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej, skupiającego wszystkie środowiska zainteresowane tematem włączenia wiedzy o zmianach klimatu do systemu edukacji. Zakres i wyniki prac Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej, jeśli mają być wprowadzone do systemu kształcenia w Polsce, wymagają zmian w prawie oświatowym. Przygotowane przez specjalistów, ekspertów, edukatorów i nauczycieli rekomendacje dotyczą treści, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w podstawie programowej. Dlatego wypracowane w ramach Okrągłego Stołu ds. Edukacji Klimatycznej rekomendacje – w liczbie 34 – zostały przekazane władzom oświatowym różnych szczebli, poczynając od krajowego po lokalny (w szczególności Ministerstwu Edukacji i Nauki), a także organom zajmującym się szeroko rozumianą ochroną środowiska (w szczególności Ministerstwu Klimatu i Środowiska) oraz instytucjom społeczeństwa obywatelskiego zainteresowanym edukacją klimatyczną. Proces wprowadzania zmian do podstawy programowej jest długi, natomiast znaczącą część z zaproponowanych rekomendacji w części czy w całości można wdrażać już od zaraz.

Cel to wdrożenie w Polsce edukacji klimatycznej. Cel definiujemy jako apartyjny, wychodząc z założenia, że wiedza nie ma barw politycznych i nie może być podstawą dla politycznych sporów, lecz międzypokoleniowym spoiwem, budowanym w duchu solidarności klimatycznej z tymi, którzy nadejdą po nas.

Kamil Wyszowski
Przedstawiciel Krajowy | Dyrektor Wykonawczy
UN Global Compact Network Poland

Spis treści

Podsumowanie	12
Dane wprowadzające	14
Kamil Wyszowski Przedstawiciel Krajowy i Dyrektor Wykonawczy UN Global Compact Network Poland Wstęp „Edukacja Klimatyczna w Polsce”.....	18
1. Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej	
Ewa Całus Pełnomocniczka Prezydenta Miasta Krakowa ds. Edukacji klimatycznej Ekspertka UN Global Compact Network Poland ds. Edukacji klimatycznej Jak wyglądały prace Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej?.....	29
2. Kluczowe rekomendacje Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej	
Andrzej Kassenberg Instytut na rzecz Ekorozwoju, Moderator Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej Edukacja klimatyczna - podsumowanie rekomendacji Okrągłego Stołu dla edukacji klimatycznej.....	36
3. Rada Klimatyczna UN Global Compact Network Poland	
Dr hab. Halina Brdulak Dr hab. Katarzyna Jasikowska Dr inż. Piotr Bartkiewicz Rada Klimatyczna dla Edukacji.....	48
Mechanizm oceny jakości materiałów edukacyjnych o klimacie pod kątem otrzymania certyfikatu UNGC przygotowany w 2021 r. przez Tomasza Kobylańskiego we współpracy z dr. Andrzejem Kassenbergiem.....	52
4. Głosy poparcia dla edukacji klimatycznej i wypracowanych rekomendacji	
List poparcia Rektorów na rzecz edukacji klimatycznej.....	64

Kampania „TAK! dla edukacji klimatycznej”.....66

Maciej Krzyczkowski

Communication Leader w IKEA Industry AB

Biznes na rzecz edukacji klimatycznej.....68

LIST OTWARTY SEKTORA BIZNESOWEGO DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ
ogłoszony podczas premiery Raportu EDUKACJA KLIMATYCZNA W POLSCE 2022
– rekomendacje Okrągłego Stołu – Wynik pracy stolika biznesowego przy OSdEK.....71

Sławomir Broniarz

Prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego

Refleksje na temat aktualnego stanu edukacji klimatycznej
– Związek Nauczycielstwa Polskiego.....74

Marzena Wichniarz

Rodzice dla Klimatu

Rola rodziców wobec edukacji ekologicznej i klimatycznej.....76

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny

„Mówcie prawdę o klimacie!” Młodzież dla edukacji klimatycznej.....80

Koalicja Klimatyczna

Treść listu poparcia dla edukacji klimatycznej z 11 stycznia 2022 r., wystosowanego
do Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska przez
Koalicję Klimatyczną, największe partnerstwo organizacji pozarządowych
działających na rzecz klimatu w Polsce.....84

5. Politycy wobec kryzysu klimatycznego i edukacji klimatycznej

Dr Daria Murawska

Instytut Nauk Socjologicznych i Pedagogiki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Rada Klimatyczna przy UN Global Compact Network Poland

Polskie społeczeństwo a zmiana klimatu – świadome, ale wciąż mało aktywne.....90

Partia Razem.....96

Polska 2050.....98

Partia Zieloni.....100

Porozumienie Jarosława Gowina.....102

Polska Partia Socjalistyczna.....104

Polskie Stronnictwo Ludowe.....106

Platforma Obywatelska.....108

Dr hab. Piotr Swacha

Dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun

Polskie partie polityczne wobec potrzeby wprowadzenia formalnej
edukacji klimatycznej.....110

6. Edukacja klimatyczna na świecie

Prof. dr hab. Tomasz Żylicz

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Starania o skuteczną ochronę klimatu.....128

Judy Njino

Executive Director, Global Compact Network Kenia

Edukacja klimatyczna w Kenii kluczem do przyszłości.....130

Deenah Fakhoury

Executive Director, UN Global Compact Network Lebanon

Edukacja klimatyczna w Libanie dla przyszłości pokoleń.....132

Linda van Beek

Executive Director, UN Global Compact Network Netherlands

Przyszłość naszej planety: edukacja klimatyczna jako niezbędne narzędzie
w walce ze zmianami klimatu.....134

Daniela Bernacchi

Executive Director, UN Global Compact Network Italy

UN Global Compact Network Włochy i edukacja klimatyczna.....136

Nils Pedersen

Executive Director, UN Global Compact Network France

Edukacja klimatyczna w ojczyźnie Porozumienia Paryskiego.....138

7. Dla chcących wiedzieć więcej. Strona internetowa Edukacja Klimatyczna.....140

8. Podsumowanie oraz plan dalszych prac

Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej.....148

OKRĄGŁY STÓŁ
DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ

• Okrągły Stół
dla Edukacji
Klimatycznej

**Nigdy nie zmienisz
świata, walcząc
z obecną rzeczywistością.
Żeby coś zmienić, musisz
zbudować nowy model,
który sprawi, że istniejący
stanie się przestarzały.**

Buckminster Fuller

Ewa Całus

Pełnomocniczka Prezydenta Miasta Krakowa ds. Edukacji klimatycznej
Ekspertka UN Global Compact Network Poland ds. Edukacji klimatycznej

Jak wyglądały prace Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej?

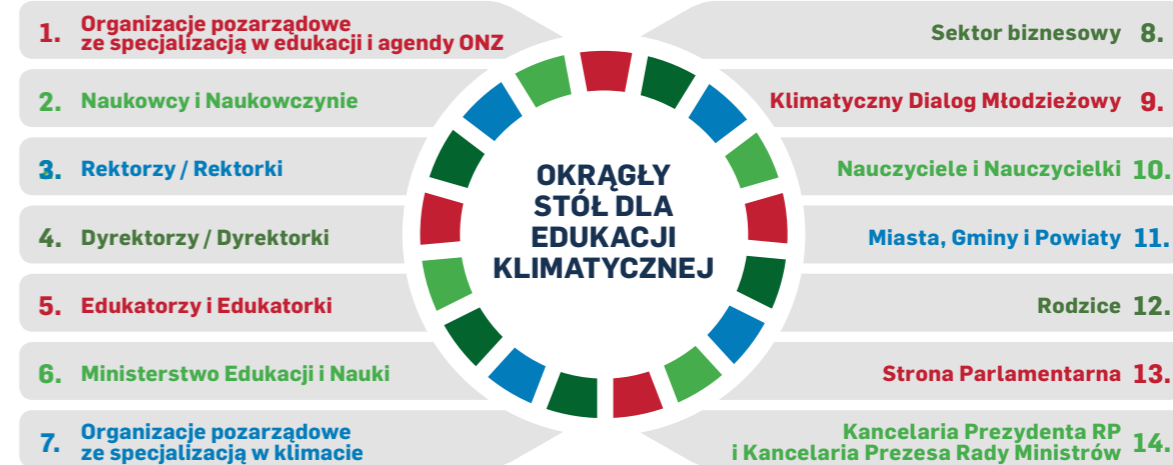
Jesteśmy odpowiedzialni za przyszłe pokolenia. W poczuciu tej odpowiedzialności angażujemy swoje umiejętności, wiedzę i doświadczenia różnych dziedzin w pracy na rzecz lepszej przyszłości. W duchu takiego zaangażowania w prace Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej włączyły się osoby różnych branż, specjalności i środowisk. Przez około sześć miesięcy regularnych spotkań, słuchania wystąpień specjalistów i specjalistek, udziału w dyskusjach, przygotowania materiałów, udało się przygotować przekrojowy zbiór rekomendacji, będących solidnym fundamentem do zbudowania edukacji klimatycznej w Polsce. Z inicjatywy UNGC przez ostatnie miesiące toczył się wyjątkowy proces przekrojowych dyskusji osób, reprezentujących bardzo różne środowiska z wielu ośrodków na terenie Polski. Dyskusje Okrągłego Stołu miały na celu wypracowanie odpowiedzi na pytanie, jaka edukacja klimatyczna w polskiej szkole będzie odpowiednia do wyzwań, które przed nami stoją.

Udział w pracach Okrągłego Stołu był otwarty. Każdy, kto chciał wnieść wkład pracy swój własny, swojej organizacji, środowiska, miał taką możliwość. Wiele osób odzwierciedliło podział na „podstoliki” Okrągłego Stołu, które w swoim gronie przygotowywały pomysły i stanowiska później dyskutowane na forum pomiędzy podstolikami, reprezentowanymi przez koordynatorów tych grup.

Przyjrzenie się samemu procesowi pracy tego gremium jest wartościowe ze względu na wyjątkowy, demokratyczny model pracy, jaki został przyjęty, a także ze względu na odzwierciedlenie w tym procesie wartości, którymi kierowali się członkowie i członkinie Okrągłego Stołu. Te same wartości powinny przyświecać modelowemu procesowi legislacyjnemu wprowadzenia edukacji klimatycznej do systemu nauczania.

Okrągły Stół pracował zatem nad tym nie „czy”, ale „jaka” edukacja klimatyczna.

Idea Okrągłego Stołu dla edukacji klimatycznej oparta została o wartości partycypacji, wyniki pracy naukowców, idee oddolnego działania, demokratycznej dyskusji, dochodzenia do konsensusu oraz włączenia w proces różnych środowisk. Wyjście od początku z poziomu wartości przekłada się na zaangażowanie uczestników, motywację do podjęcia prac i jasno sformułowane cele procesu. Chcielibyśmy, aby takie wartości były obecne w każdej szkole, gdyż są niezbędne w działaniach na rzecz klimatu.

”Niesamowicie ważne w tych wszystkich działaniach jest włączenie w nie społeczności szkolnej, nie tylko uczniów i nauczycieli, ale też rodziców. Powinniśmy mieć świadomość, że skuteczny proces przemian i działania na rzecz ochrony klimatu będą wymagały zaangażowania wszystkich grup społecznych, również tych, którzy etap edukacji mają już za sobą, i obejmą każdą dziedzinę naszego życia. Dlatego tak istotne jest stworzenie odpowiednich obszarów wspierających szeroko pojętą edukację skierowaną do całego społeczeństwa, podpowiadających dobre praktyki i rozwiązania, zachęcających do prowadzenia dyskusji i wspólnego, inkluzywnego podejmowania decyzji. A szkoła, ze swoją szczególną pozycją i autorytetem oraz przy użyciu odpowiednich narzędzi i dobrze zaprojektowanej edukacji klimatycznej, może w dużym stopniu realizować te potrzeby.

Marzena Wichniarz

Koordinator podstolika: Rodzice

Proces poprowadzony i moderowany był przez dr. Andrzeja Kassenberga, który w doskonały sposób potrafił pokierować dyskusją tak, by doprowadziła do konkretnych rezultatów, i motywował wszystkie osoby do postępów prac. Każdy z podstolików reprezentował inne środowisko, mające wypracowaną własną kulturę pracy, więc dyskusje i punkty odniesienia były w nich zupełnie różne. Koordynatorzy i koordynatorki podstolików musieli wziąć na siebie ciężar zebrania tych wielogłosów i przełożenia ich na spójną treść rekomendacji. Do zadań koordynatorów i koordynatorek należało również zaplanowanie pracy podstolików, moderowanie ich spotkań i dyskusji. Czternastu koordynato-

rów, reprezentując swoje podstoliki, spotkało się w sumie na 5 spotkaniach roboczych, podczas których dzielili się wynikami prac podstolików, wypracowywali stanowiska wspólne i wstępne treści rekomendacji. Każde spotkanie robocze było poprzedzone wprowadzeniem eksperckim do każdego tematu, po dyskusji następowała część uzgodnień i akceptacji rekomendacji przygotowanych pomiędzy spotkaniami. Taka konstrukcja Okrągłego Stołu pozwoliła na przygotowanie treści rekomendacji w sposób demokratyczny, partycypacyjny, uwzględniający stanowiska różnych środowisk z terenu całego kraju.

”Same informacje o zmianach klimatu nie wystarczą. W podstawie programowej powinny znaleźć się treści, dzięki którym uczniowie nabędą kompetencji, jak tworzyć przestrzeń publiczną, która będzie proklimatyczna i jak współpracować na rzecz ochrony klimatu. To musi być konkretna wiedza, zarówno nastawiona na wprowadzanie zmian społecznych, jak i budząca zainteresowanie uczniów.

Marcin Popkiewicz

uczestnik podstolika: Edukatorzy i Edukatorki

Od początku założeniem prac Okrągłego Stołu było podejście holistyczne do tematu edukacji klimatycznej. Oznaczało to, że prace nie będą się ograniczać wyłącznie do ustalenia, jaka wiedza powinna być przekazywana uczniom w temacie zmiany klimatu.

Jednym z największych wyzwań, przed jakim stoimy, jest budowanie społecznej świadomości postępujących zmian i naszych działań w odpowiedzi na te zmiany. Ta świadomość powinna być oparta na wiedzy i zbudowanych w procesie edukacji kompetencjach radzenia sobie w zmienionej rzeczywistości.

Edukację klimatyczną rozumiemy jako proces nabywania kompetencji w szkole, a nie wyłącznie jako zbiór wiedzy o zmianie klimatu.

Prace zostały zatem podzielone i moderowane w taki sposób, by w pierwszej kolejności skoncentrować się na przekazywanych treściach z obszaru zmiany klimatu, a w dalszej części na funkcjonowaniu samej szkoły, jej otoczenia społecznego, tak by poprzez funkcjonowanie samej szkoły i szkolnej społeczności oddać złożone kwestie, dotyczące zmiany klimatu i nastawienia na rozwiązania, jakich potrzebujemy.

W pracach przy Okrągłym Stole zależało nam na stosowaniu modelowych rozwiązań, które nie tylko przełożą się na uzyskanie lepszych rezultatów pracy, ale też będą inspiracją dla innych do takiego modelowania swoich procesów. W konsekwencji liczymy na to, że proces wprowadzenia edukacji klimatycznej do polskiej szkoły również odbędzie się w takiej modelowej formule.

”W tak złożonym temacie potrzebujemy spojrzenia całościowego, bo klimat to integralna część całego środowiska Ziemi. Dzieci i młodzież muszą mieć dostęp do edukacji, która ukaże im problem w sposób kompleksowy. Ten temat powinien być obecny przede wszystkim na lekcjach geografii, objaśniającej funkcjonowanie poszczególnych elementów ekosystemu ziemskiego i zależności między nimi, ale także na lekcjach fizyki, chemii i biologii, tak żeby można było zrozumieć różne procesy kształtujące ten ekosystem.

Prof. Anita Bokwa

uczestniczka podstolika:
Edukatorzy i Edukatorki

Lista koordynatorek i koordynatorów Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej

Dr Andrzej Kassenberg

Moderator Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej

Dr hab. Halina Brdulak

Koordynatorka podstolika naukowców

Dr hab. Piotr Buła

Koordynator podstolika rektorów

Ewa Całus

Koordynatorka podstolika edukatorów

Dr Rafał Drabik

Koordynator podstolika rządowego

Dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun

Koordynator podstolika klimatycznych organizacji pozarządowych

Alina Kozińska-Bałdyga

Koordynatorka podstolika edukacyjnych organizacji pozarządowych

Maciej Krzyczkowski

Koordynator podstolika biznesowego

Sylwia Łyskawka

Koordynatorka podstolika młodzieży

Dorota Obidniak

Koordynatorka podstolika nauczycieli

Marzena Wichniarz

Koordynatorka podstolika rodziców

Aldo Vargas Tetmajer

Koordynator podstolika samorządowego

2

• Kluczowe
rekomendacje
Okrągłego Stołu
dla Edukacji
Klimatycznej

Andrzej Kassenberg

Instytut na rzecz Ekorozwoju

Moderator Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej

EDUKACJA KLIMATYCZNA PODSUMOWANIE REKOMENDACJI OKRĄGŁEGO STOŁU DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ

WSTĘP

Zmiana klimatu, która stanowi **najpoważniejsze zagrożenie dla cywilizacji ludzkiej**, postępuje z dekady na dekadę coraz szybciej. **Od 1880 r. do 1981 r. temperatura rosła 0,08°C na dekadę, ale od roku 1981 rosła już ponad dwukrotnie szybciej, tj. 0,18°C. W okresie 1880-2021 osiem najcieplejszych lat przypadło na lata od roku 2014.** Według Międzyrządowego Zespołu ds. Zmiany Klimatu w latach 2011-2020 średnia temperatura Ziemi była o 1,09°C wyższa od tej z lat 1850-1900 (uważanej za równą temperaturze z czasów przedprzemysłowych), przy czym temperatura łądów wzrosła o 1,59°C, a oceanu o 0,88°C stopnia, co spowodowane jest większą pojemnością cieplną wody w stosunku do powietrza.

W Porozumieniu Paryskim z 2015 r. stwierdza się, że aby znacząco ograniczyć skutki zmiany klimatu, temperatura do końca XXI w. nie powinna przekroczyć 1,5°C. Będzie to wymagać szybkiej i pogłębionej transformacji dotyczącej: energetyki, przemysłu, użytkowania terenów, rolnictwa, transportu czy miast. Istotną kwestią pozostają także zmiany zachowań społecznych oraz kulturowych. **Jednakże, jak pokazują dobrowolne zobowiązania podjęte przez wszystkie kraje świata, jesteśmy na kursie osiągnięcia wzrostu temperatury rządu 3°C, a nawet mimo pandemii emisja gazów cieplarnianych, głównej przyczyny ocieplenia globalnego, rośnie z roku na rok. Bez tych zasadniczych zmian dzisiejsze dzieci i młodzież już jako dorośli będą żyć w koszmarze. I nie jest to określenie na wyrost, jako że według Międzyrządowego Zespołu ds. Zmiany Klimatu rysuje się nam**

Bez tych zasadniczych zmian dzisiejsze dzieci i młodzież już jako dorośli będą żyć w koszmarze...

przyszłość ze znacznym wzrostem zagrożenia bezpieczeństwa wodnego i żywnościowego, z 10 razy większą utratą bioróżnorodności czy wymieraniem gatunków oraz o z wysokim stopniem narażenia ok. 1 mld ludności namorskiej na cyklony, coraz groźniejsze sztormy i inne konsekwencje związane z podnoszącym się poziomem morza.

Każdy z nas od najmłodszych lat podejmuje decyzje albo w nich uczestniczy jako pojedyncza osoba, członek rodziny, społeczności lokalnej, wyborca czy właściciel albo pracownik małej, średniej czy dużej firmy. Od naszego poziomu świadomości zagrożeń i rozwiązań, dotyczących kwestii klimatycznych, zależy, jak będzie wyglądał świat dzisiaj, jutro, pojutrze, a nawet pod koniec XXI w. Aby te decyzje były racjonalne w interesie obecnego i przyszłych pokoleń, niezbędne są wiedza i wrażliwość na zagrożenia, płynące ze zmiany klimatu, a temu ma służyć edukacja.

W związku z powyższym edukacja klimatyczna stanowi część szeroko rozumianej kompetencji społecznej. W tym sensie jest kompetencją kluczową, która powinna być realizowana na każdym przedmiocie, w ramach godzin wychowawczych i innych działań podejmowanych w szkole. Jeśli wyczytać się, co rozumiane jest pod pojęciem kompetencji klimatycznej (wiedza, umiejętności i postawa), to wówczas osobę kończącą formalną edukację można określić jako „znająca się na klimacie” gdyż:

- potrafi ocenić naukową wiarygodność danej informacji o klimacie
- komunikuje się, mówiąc/pisząc o klimacie i jego zmianie, w sposób zrozumiały
- jest w stanie podejmować świadome i odpowiedzialne decyzje w odniesieniu do działań, które mogą mieć wpływ na klimat.

PODSTAWA PROGRAMOWA

Do osiągnięcia zmiany poziomu świadomości klimatycznej społeczeństwa kluczowe jest dokonanie takich przekształceń w systemie edukacji, które pozwolą na wykształcenie właściwych kompetencji w omawianym zakresie. **Pierwszym krokiem jest włączenie edukacji klimatycznej do podstawy programowej za pomocą rozszerzenia zakresu istniejących ścieżek przedmiotowych**, wykazania jej interdyscyplinarności i łączenie z innymi zagadnieniami oraz przygotowania scenariuszy dodatkowych (stałych i okolicznościowych). Edukację klimatyczną i pojęcia dotyczące zmiany klimatu powinno traktować się holistycznie – praktycznie w każdym z dostępnych przedmiotów i obszarów nauczania jest przestrzeń na włączenie w treści nauczania tematów zwią-

Zagadnienie zmiany klimatu może stanowić w systemie szkolnym doskonałą przestrzeń do podnoszenia kompetencji uczniów z zakresu krytycznego myślenia.

zanych z wpływem działalności człowieka na środowisko naturalne, ocenę jego konsekwencji na otoczenie i zmieniającą się rzeczywistość czy poddanie analizie procesów zachodzących w naszym życiu oraz naturze. Tym samym w ramach podstawy programowej edukacja klimatyczna powinna przekazywać podstawowe, rzetelne wiadomości dotyczące:

- funkcjonowania ekosystemów, klimatu (np. objaśniające, czym jest klimat)
- wpływu człowieka na przyrodę (w tym na klimat) i wpływu przyrody/klimatu na człowieka i jego przyszłość (społeczności na całym świecie), wpływu jednostek i wpływu systemowego (zależności w przyrodzie, łącznie z uwzględnieniem gatunku ludzkiego, ekosystemów)
- złożoności przyczyn i skutków zmiany klimatu (brak prostych odpowiedzi)
- człowieka jako elementu ekosystemu (część większej całości)
- wyjaśnienia, czym jest wspólna, ale zróżnicowana odpowiedzialność za ochronę klimatu
- wpływu na klimat nieprzemysłanego wykorzystania surowców i energii w zamożniejszych państwach oraz społeczeństwach na klimat.

¹ Uczestnikami i uczestniczkami Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej, zorganizowanego przez United Nations Global Compact Network Poland i pracującego w okresie: październik 2021 r. – marzec 2022 r., byli: prof. Halina Brdulak (koordynatorka podstolika naukowców i naukowiec), Ewa Calus (koordynatorka podstolika edukatorów i edukatorek), Rafał Drabik (Ministerstwo Edukacji i Nauki), prof. Zbigniew Karaczun (koordynator podstolika organizacji pozarządowych ze specjalizacją w klimacie), Alina Kozińska (koordynatorka podstolika organizacji pozarządowych ze specjalizacją w edukacji), Maciej Krzyczkowski (koordynator podstolika biznesowego), Sylwia Łyskawka (koordynatorka podstolika młodzieży), Dorota Obidniak (koordynatorka podstolika nauczycieli i nauczycielek), Aldo Vargas (koordynator podstolika samorządowego), Marzena Wichniarz (koordynatorka podstolika rodziców) oraz zespół UN Global Compact Network Poland.

Kluczowe w tym procesie jest także uwzględnienie praktycznego wymiaru, pozwalającego na prawidłową weryfikację wiarygodnych danych naukowych i ich właściwą interpretację oraz na wykorzystanie dostępnych narzędzi do oddziaływania na środowisko polityczno-prawne. W warstwie teoretycznej istotne jest wskazanie szerszej perspektywy rozumienia problemów klimatycznych oraz ich związku zarówno z emisjami zanieczyszczeń, jak i bioróżnorodnością. Zagadnienie zmiany klimatu może stanowić w systemie szkolnym doskonałą przestrzeń do podnoszenia kompetencji uczniów z zakresu krytycznego myślenia.

Konieczne staje się zwiększenie zainteresowania młodzieży nauczaniem treściami, tak aby były one dla nich ciekawe i atrakcyjne oraz zachęcały do dalszego rozwijania w wolnym czasie oraz przez całe życie. Jednocześnie **wprowadzenie obowiązku, aby każdy uczeń i uczennica (od przedszkola do szkoły ponadpodstawowej) spędzał (nie licząc lekcji wychowania fizycznego) co najmniej jedną godzinę w tygodniu, a najlepiej blok lekcyjny jednego dnia, na łonie natury**: na terenie zielonym przy szkołach, w pobliskim parku, w lesie na terenie miasta, na zielonym skwerze, wszędzie tam, gdzie miałby kontakt z przyrodą. **Wprowadzenie Tygodnia o Klimacie** może stanowić przykład wspólnego działania szkół i środowisk z nimi związanych, podczas którego można realizować szereg projektów, integrować się w ramach wspólnych działań, również poza szkołą, organizować wydarzenia i ułożyć plan zajęć w taki sposób, aby realizowane w tym czasie przedmioty skupiały się wokół zagadnień klimatycznych. Okazją do przeprowadzenia tych działań mógłby być tydzień, na który przypada Dzień Ziemi (22 kwietnia).

POZA PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ

Właściwie i szeroko rozumiana edukacja klimatyczna wychodzi znacznie poza treści zawarte w podstawie programowej. Dotyczy przestrzeni szkolnych i pozaszkolnych, transportu uczniów oraz uczennic do szkoły i ze szkoły, posiłków w szkołach, energetyki odnawialnej, kształtowania klimatycznego wizerunku placówki oświatowej oraz finansowania aktywności na tym polu.

Kształt przestrzeni szkolnych i przyszkolnych. Edukacja dzieci i młodzieży nie kończy się w klasie. Przestrzeń korytarzy szkolnych, terenów wokół szkoły, przyszkolnych terenów rekreacyjnych i innych, którymi dana placówka dysponuje, powinna być przestrzenią zieloną, bioróżnorodną, dającą możliwość kontaktu z naturą w czasie przebywania w szkole. Uwrażliwienie dzieci na przyrodę może być praktykowane poprzez postrzeganie

jej elementów jako członków szkolnej społeczności, na rzecz których organizowane są takie aktywności, jak np.: wspólne sadzenie roślin, uprawa owoców i warzyw w ogrodzie, zielone parapety w szkołach.

Transport uczniów oraz uczennic do szkoły i ze szkoły. Kluczowa jest edukacja poprzez praktykę i dobry przykład, a więc stworzenie takich warunków, w których docieranie do szkół pieszo lub na rowerze będzie bezpieczne oraz wygodne. **Ograniczenie transportu indywidualnego samochodowego** sprzyja poprawie jakości powietrza, budowaniu dobrych nawyków i postaw prozdrowotnych. We współpracy z władzami samorządowymi należy zadbać o bezpieczeństwo i jakość ciągów pieszych oraz rowerowych łączących szkoły z najbliższymi terenami o dominującej funkcji mieszkalnej (na których, szczególnie w przypadku szkół podstawowych, mieszka większość uczniów). Organizowanie (społeczne czy przez gminę) tzw. „transportu zbiorowego pieszego”/pieszych autobusów (tzw. pedibusów), szczególnie dla przedszkoli i młodszych klas podstawowych. Ponadto ogromne znaczenie ma **włączenie kwestii transportowych do programów nauczania**, a zwłaszcza zagadnień dotyczących zrównoważonego transportu i aktywnej mobilności. Należy o tym mówić nie tylko we wrześniu w czasie Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu, ale przez cały rok szkolny, wplatając te wątki w program nauczania różnych przedmiotów.

Posiłki w szkole. Szkoła powinna być pierwszym miejscem, gdzie dzieci uczą się o zależnościach pomiędzy ich talerzem a klimatem. Powinna uczyć dokonywania właściwych wyborów w życiu codziennym. Dlatego tak ważne jest poszerzenie oferty stołówek i sklepików szkolnych o odpowiednie dania i produkty. Nie musi odbyć się to na zasadzie rewolucji, ale raczej ewolucji – jako wprowadzanie diety przyjaznej klimatowi.

Energetyka odnawialna. Ważne jest wykorzystanie rozwiązań z zakresu energetyki odnawialnej, istniejących w szkołach albo w sąsiedztwie lub przewidzianych do zainstalowania, w działaniach na rzecz edukacji klimatycznej i zielonej transformacji gospodarki. Szkoła (przedszkole) pełni szerszą funkcję niż tylko edukacyjną, szczególnie na terenach wiejskich i w małych miasteczkach. Dlatego też powinna być instytucją publiczną, służącą powszechnej edukacji klimatycznej i zielonej transformacji społeczności oraz lokalnej gospodarki, promującą rozwój energetyki odnawialnej.

Szkoła jako element edukacji klimatycznej. Ma to istotne znaczenia dla budowania wśród nauczycieli i uczniów oraz uczennic świadomości ważności kwestii klimatycznych oraz skuteczności podejmowania działań w tej kwestii. Dotyczy to także z jednej strony rodziców, a z drugiej strony lokalnego sąsiedztwa – każdy członek społeczności szkolnej swoimi działaniami, nawet w skali mikro, jest w stanie wnieść istotny wkład w budowanie kultury proklimatycznej. Do permanentnego liczenia i weryfikowania śladu węglowego i śladu wodnego można zaangażować uczniów starszych klas. Proponuje się wprowadzenie certyfikowania szkół w zakresie ich całościowego podejścia do zmiany klimatu w każdym aspekcie życia szkolnego. Objąć nim należałyby zarządzanie szkołą, treści i metodologię nauczania, zarządzanie obiektami, a także współpracę z partnerami i lokalną społecznością.

Finasowanie. Warto stworzyć elektroniczną platformę wsparcia dla klimatu, na której będą dostępne dla społeczności szkolnych zarówno informacje po stronie podaźowej, jak też popytowej (integracja źródeł finansowania z zapotrzebowaniem na finansowanie). Jednocześnie sugeruje się wprowadzenie systemu minigrantów za-

równo dla szkół, jak i młodzieży, chcących podejmować działania na rzecz ochrony klimatu i adaptacji do jego zmiany.

SZKOŁA A ZAANGAŻOWANIE LOKALNEGO ŚRODOWISKA

Szkoła jako placówka oświatowa to instytucja otwarta, włączająca nie tylko rodziców, uczniów i uczennice, ale także społeczność lokalną do wspólnego działania na rzecz ochrony klimatu oraz przeciwdziałania skutkom jego niekorzystnych zmian. Uczestniczy w debatach dotyczących kwestii klimatycznych, które organizuje przy współpracy z lokalnymi instytucjami, organizacjami i przedsiębiorstwami, stanowiąc istotny podmiot lokalnego społeczeństwa obywatelskiego, czującego się współodpowiedzialnym za przyszłość kolejnych pokoleń.

Proponuje się wprowadzenie certyfikowania szkół w zakresie ich całościowego podejścia do zmiany klimatu w każdym aspekcie życia szkolnego.

Każda z tych grup musi być świadoma zmian, jakie przechodzi szkoła w zakresie wprowadzania i realizacji podstawowych celów edukacji klimatycznej, ale też może, a nawet powinna, niektóre z działań podejmować we własnym zakresie. Prowadzić to ma do:

- wzrostu świadomości ekologicznej społeczności skupionej wokół szkół, zwłaszcza dzieci, rodziców i nauczycieli oraz nauczycielek
- kształtowania postaw proekologicznych wśród członków społeczności szkolnych
- aktywnego wpływania na ich wybory konsumenckie inspirowania inicjatyw ukierunkowanych na postawy proekologiczne.

Warto zastanowić się nad przygotowaniem poradnika dla szkół, które chcą być liderami w edukacji o zmianie klimatu.

Nauczyciele i nauczycielki. Nabywana przez nich wysoka świadomość klimatyczna oraz prezentowana osobista postawa proekologiczna pozwalają im kompetentnie poprowadzić uczniów i uczennice w procesie edukacyjnym jako przewodnicy po treściach klimatycznych.

Rodzice i opiekunowie. Istotne jest włączanie ich w cały proces wprowadzania edukacji klimatycznej w taki sposób, aby był on dla nich zrozumiały i aby mieli oni możliwość aktywnego w nim uczestniczenia, do czego powinni być zachęceni.

Uczniowie i uczennice – dzielenie się wiedzą. Należy zwrócić uwagę na zaangażowanie samej młodzieży w proces autoedukacji, ale także w zachęcanie ich najbliższych kolegów i najbliższe koleżanki do pogłębiania wiedzy.

Władze samorządowe. Ważne jest zbudowanie więzi między szkołami a administracją samorządową w zakresie podejmowania wspólnych działań na rzecz edukacji klimatycznej i to co najmniej w dwóch wymiarach: wspólne akcje oraz wykorzystanie prowadzonych przez samorządy inwestycji służących ochronie klimatu jako elementu edukacji klimatycznej.

Warto zastanowić się nad przygotowaniem poradnika dla szkół, które chcą być liderami w edukacji o zmianie klimatu.

Pozarządowe organizacje ekologiczne. Ścisła współpraca pomiędzy nimi a placówkami oświatowymi może mieć charakter dwustronny. Z jednej organizacji wspierają działania szkół na rzecz edukacji klimatycznej, a z drugiej szkoły udostępniają swoje obiekty do działań edukacyjnych tych organizacji.

Centra edukacji ekologicznej. W zakresie edukacji klimatycznej pełnią przede wszystkim rolę instytucji wspierających szkoły, zarówno merytorycznie, jak i materialnie, a w szczególności w zakresie ciekawych inicjatyw, pobudzających świadomość proklimatyczną i aktywność społeczeństwa na rzecz ochrony klimatu oraz adaptacji do jego zmiany.

Kościoły. W wielu środowiskach religijnych rośnie świadomość konieczności działań proekologicznych, przeciwdziałania niekorzystnej zmianie klimatu i potrzeby edukacji klimatycznej, dlatego można wykorzystać potencjał istniejący w tym zakresie.

Lokalni przedsiębiorcy. Wielkie znaczenie ma także zachęcanie społeczności szkolnej i przedstawicieli lokalnego, ale nie tylko, biznesu do współdziałania na rzecz edukacji klimatycznej oraz podnoszenia świadomości w zakresie klimatu i jego zmiany, w tym adaptacji do niej, jak również zapoznanie dzieci oraz młodzieży z rozwiązaniami proklimatycznymi stosowanymi przez biznes.

Ośrodki naukowe i akademickie. Współpraca z tymi instytucjami powinna przynieść wsparcie w procesie nauczania młodych ludzi, zwłaszcza w zakresie umiejętności rozróżniania danych naukowych od informacji popularnych oraz wykorzystywania wiarygodnych źródeł informacji. Na osobach wprowadzających tę tematykę do szkół leży obowiązek szczególnej ostrożności w wyborze prezentowanych treści oraz troski o wybór źródeł opartych na dowodach naukowych.

PODSUMOWANIE

Zakres i wyniki prac Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej, jeśli mają być wprowadzone do systemu kształcenia w Polsce, wymagają zmian w prawie oświatowym. Przygotowane przez specjalistów, ekspertów, edukatorów i nauczycieli rekomendacje dotyczą treści, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w podstawie programowej. Dlatego wypracowane w ramach Okrągłego Stołu ds. Edukacji Klimatycznej rekomendacje – w liczbie 34 – zostały przekazane władzom oświatowym różnych szczebli, poczynając od krajowego po lokalny (w szczególności Ministerstwu Edukacji i Nauki), a także organom zajmującym się szeroko rozumianą ochroną środowiska (w szczególności Ministerstwu Klimatu i Środowiska) oraz instytucjom społeczeństwa obywatelskiego zainteresowanym edukacją klimatyczną. Proces wprowadzania zmian do podstawy programowej jest długi, natomiast znaczącą część z zaproponowanych rekomendacji w części czy w całości można wdrażać już od zaraz.

**CAŁOŚĆ REKOMENDACJI OKRĄGŁEGO STOŁU
DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ MOŻNA ZNALEŹĆ
NA STRONIE POD TYM KODEM QR.**

3

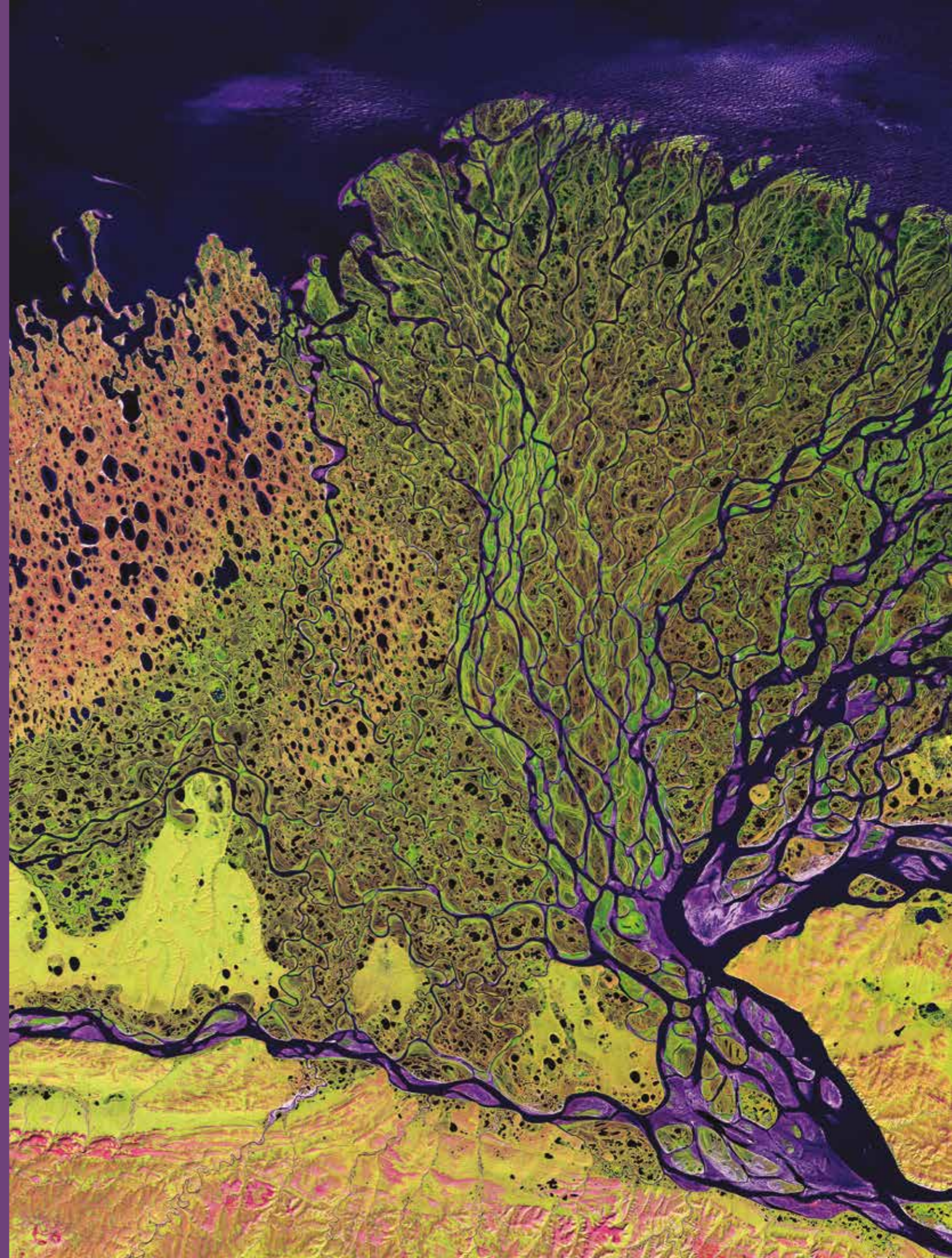
• Rada
Klimatyczna
UN Global Compact
Network Poland

”
Ziemia nie należy
do człowieka, człowiek należy
do Ziemi. Cokolwiek przydarzy
się Ziemi, przydarzy się
człowiekowi. Człowiek nie
utkał pajęczyny życia - jest
on niteczką w tej pajęczynie.
Jeżeli niszczy więc pajęczynę,
niszczy samego siebie.

Przypisywane wódzowi Seattle

”

*Dr hab. Halina Brdulak
Dr hab. Katarzyna Jasikowska
Dr inż. Piotr Bartkiewicz*

Rada Klimatyczna dla Edukacji

Stojące przed światem wyzwania powodowane ocieplaniem klimatu wymagają radykalnych zmian politycznych, gospodarczych, społecznych i technicznych. Tylko opierając się na rzetelnych i wiarygodnych danych, jesteśmy w stanie racjonalnie planować procesy zatrzymania postępującej degradacji środowiska i skutecznie realizować programy adaptacji do współczesnych zmian klimatu. Ocieplenie klimatu, które obecnie obserwujemy, jest faktem. Czynniki zewnętrzne, jak pandemia i wojna w Ukrainie, w jeszcze większym stopniu uświadomiły nam, jak bardzo jesteśmy uzależnieni od natury i w jakim stopniu determinuje to nasze działania zarówno w polityce, jak też w gospodarce. Dlatego też konieczna jest determinacja w podnoszeniu świadomości i edukowaniu w tym zakresie. Jednym z zadań Rady Klimatycznej, która została powołana przy UNGC w październiku 2021 r., jest właśnie wsparcie tych procesów.

Rada Klimatyczna zrzesza ekspertki i ekspertów, reprezentujących różne ośrodki naukowe w Polsce i różne dyscypliny. Różnorodność specjalizacji członkiń i członków Rady pozwala na dostrzeżenie zagadnień związanych ze zmianą klimatu z różnych perspektyw, umożliwia również pogłębioną dyskusję analizowanych zagadnień. Zadaniem Rady jest m.in. rekomendowanie materiałów edukacyjnych w zakresie zmian klimatycznych do certyfikacji. Pozytywne przejście procesu certyfikacji oznacza, że przedstawiony materiał jest wiarygodny, oparty na faktach, przygotowany z naukową

starannością, odwołujący się do najnowszych ustaleń świata nauki i odpowiedni do wykorzystania przez grono nauczycielek i nauczycieli, edukatorek i edukatorów na określonym stopniu nauczania w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Proces recenzji materiałów, przekazywanych do oceny przez UNGC, został podzielony na kilka etapów. Na pierwszym etapie materiał przechodzi wstępną weryfikację, dokonywaną przez wytypowane do tego zadania osoby z zespołu UNGC. Po pozytywnej akceptacji następuje drugi etap procesu, kiedy to materiał podlega recenzji co najmniej dwóch osób z Rady, których kompetencje są adekwatne do meritum zawartego w materiałach. Wybór ekspertów następuje w wyniku decyzji i najlepszej wiedzy prezydium Rady w uzgodnieniu z UNGC. Dodatkowo recenzowany materiał jest umieszczany na wspólnym dysku Rady, tak aby każda członkini i każdy członek mogli również zapoznać się z materiałem oraz wnieść swoje uwagi, dostępne dla wszystkich. W kolejnym etapie materiał i uwagi są dyskutowane na spotkaniach Rady, gdy podejmowana jest ostateczna decyzja odnośnie dalszego procesu. Może on polegać na skierowaniu materiału do poprawy w określonym zakresie (możliwość poprawy jest tylko jednokrotna) lub przyjęciu materiału do certyfikacji. Materiał certyfikowany jest udostępniony wraz z taką informacją na stronie UNGC z możliwością wykorzystania przez wszystkie ośrodki edukacyjne i naukowe.

Prezydium Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Dr hab. Halina Brdulak

Przewodnicząca Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Dr hab. Katarzyna Jasikowska

Zastępczyni Przewodniczącej Rady Klimatycznej
przy UN Global Compact Network Poland

Dr inż. Piotr Bartkiewicz

Sekretarz Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Członkowie i członkinie Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Dr hab. inż. arch. Anna Bać

Dr hab. Agnieszka Chłoń-Domińczak

Prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta D. Ryńska

Dr inż. Paweł Gajda

Prof. dr hab. n. med. Radosław Gawlik

Prof. dr hab. med. Wojciech Hanke

Prof. nadzw. dr hab. Jaromir Jakacki

Prof. dr hab. inż. arch. Anna

Januchta-Szostak

Dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun

Dr Aleksandra Kardaś

Prof. dr hab. inż. Piotr Kleczkowski

Prof. dr hab. Michał Kleiber

Prof. dr hab. Ewa Krogulec

Dr hab. n. med. Michał Krzyżanowski

Dr Michał Kudłacz

Dr hab. Joanna Kulczycka

Prof. dr hab. Szymon Malinowski

Dr hab. Andrzej Mikulski

Dr Daria Murawska

Prof. dr hab. inż. Maciej Nowicki

Prof. dr hab. n. med. Krystyna Pawlas

Prof. dr hab. Jacek Piskozub

Marcin Popkiewicz

Dr Marta Potocka

Dr hab. Adam Przybyłowski

Dr Joanna Remiszewska-Michalak

Dr hab. Bożena Ryszawska

Dr hab. Tomasz Sosulski

Dr inż. Maciej Siuda

Prof. dr hab. inż. Wojciech Suwała

Dr hab. Piotr Swacha

Dr Sebastian Szklarek

Prof. dr hab. Zbigniew Ustrnul

Prof. dr hab. Jan Marcin Węślawski

Dr Jan Witajewski-Baltvilks

Dr hab. inż. arch. Katarzyna

Zielonko-Jung

Dr hab. Tymon Zieliński

Prof. dr hab. Tomasz Żylicz

**TO NIE JEST OSTATECZNY SKŁAD RADY,
ZGŁOSZENIA PRZYJMUJEMY NA ADRES E-MAIL:
UNGC@UNGC.ORG.PL**

Mechanizm oceny jakości materiałów edukacyjnych o klimacie pod kątem otrzymania certyfikatu UNGC

przygotowany w 2021 r. przez Tomasza Kobylańskiego we współpracy z dr. Andrzejem Kassenbergiem.

W ramach prac nad tegorocznym raportem mechanizm oceny został zaktualizowany przez Tomasza Kobylańskiego przy eksperckim wsparciu przedstawicieli i przedstawicieli Rady Klimatycznej UNGC Poland, zaangażowanych w minionym roku w proces oceniania nadsyłanych materiałów edukacyjnych z wykorzystaniem zaproponowanego w ubiegłym roku mechanizmu.

PYTANIE	ODPOWIEDŹ (TAK/NIE) recenzent /recenzentka	ODPOWIEDŹ (TAK/NIE) recenzent /recenzentka	ODPOWIEDŹ (TAK/NIE) recenzent /recenzentka
	nr 1	nr 2	nr 3 - opcjonalnie
Czy materiał jest poprawny merytorycznie i zgodny z wynikami aktualnych badań naukowych? Uwaga: W przypadku tego pytania 0 punktów przyznanych przez choć jedną / jednego z oceniających dyskwalifikuje materiał z poddawania go dalszej ocenie.	maksymalnie można przyznać 3 punkty	maksymalnie można przyznać 3 punkty	maksymalnie można przyznać 3 punkty
Czy w materiale zawarte są informacje na temat wpływu człowieka na zmianę klimatu?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy w materiale zawarte są informacje na temat skutków zmiany klimatu oraz zagrożenia z nią związanego?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy w materiale zawarte są propozycje działań służących ograniczeniu wpływu człowieka na zmianę klimatu oraz na rzecz adaptacji do ich skutków?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy materiał zaznacza i wyjaśnia w wystarczający sposób, jak zmiana klimatu powoduje inne kryzysy społeczne i ekologiczne?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy w materiale omawiana jest złożoność przyczyn i skutków zmiany klimatu, zrozumienie złożoności?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Czy materiał w odpowiednim stopniu wskazuje na zmianę klimatu jako główne zagrożenie ekologiczne naszych czasów?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy człowiek pokazany jest jako element ekosystemu, element większej całości?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Czy zawarte są informacje na temat oddziaływania zmiany klimatu na zdrowie człowieka?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy w materiale zostały wykorzystane rzetelne źródła wiedzy dotyczące klimatu, na podstawie których przygotowano publikację?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Łącznie:	max 18 pkt	max 18 pkt	max 18 pkt

Czy materiał jest przydatny z punktu widzenia procesu edukacyjnego?	max 3 pkt	max 3 pkt	max 3 pkt
Czy materiał pozwala nabyć wiedzę i umiejętności w zakresie zmiany klimatu?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy materiał został przygotowany w sposób przystępny dla odbiorcy/odbiorcy? ♦ zrozumiały język ♦ atrakcyjny wizualnie ♦ wykorzystuje narzędzia interaktywne	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy w materiale zostało określone, jakie umiejętności lub wiedzę powinna nabyć osoba z nich korzystająca?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Czy materiał wykorzystuje różnorodne metody dydaktyczne angażujące odbiorcę/odbiorcę?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy materiał motywuje do dalszego zgłębiania tematyki zmiany klimatu?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy materiał angażuje do samodzielnego przeciwdziałania zmianie klimatu?	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Czy materiał wskazuje dodatkowe źródła, dzięki którym można poszerzać swoją wiedzę?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Czy w przypadku materiałów adresowanych do pracy z uczennicami/uczniemi, zostały uwzględnione treści o charakterze rozszerzającym i wykraczające poza podstawę programową?	max 1 pkt	max 1 pkt	max 1 pkt
Łącznie:	max 16 pkt	max 16 pkt	max 16 pkt
Czy materiał w szczególności i wartościowy sposób odnosi się również do tematyki:			
a) bezemisyjnych źródeł energii	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
b) zanieczyszczeń środowiska	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
c) zagrożenia bioróżnorodności	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
d) kryzysu wodnego	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
e) gospodarki obiegu zamkniętego	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
f) bioróżnorodności i usługi ekosystemów	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt	0 lub 0,25 pkt
g) inne, maksymalnie dwa zagadnienia, za które mogą być przyznane punkty (członkowie Rady Klimatycznej w trakcie oceny materiału mogą dookreślić dodatkową tematykę, która jest poruszana w materiale, a jest istotna z punktu widzenia edukacji klimatycznej):	0-0,5 pkt	0-0,5 pkt	0-0,5 pkt
Łącznie:	max 2 pkt	max 2 pkt	max 2 pkt
Liczba przyznanych punktów łącznie przez każdą z recenzentek / każdego z recenzentów oraz % wszystkich punktów możliwych do zdobycia:	... / max 36 pkt ... / 100%	... / max 36 pkt ... / 100%	... / max 36 pkt ... / 100%
Czy materiał powinien zostać opublikowany w portalu edukaklimatyczna.org.pl?	TAK/NIE	TAK/NIE	TAK/NIE
Czy materiał powinien otrzymać certyfikat UNGC Poland?	TAK/NIE	TAK/NIE	TAK/NIE
Ewentualne dodatkowe komentarze recenzentek i recenzentów:

Ocena końcowa stanowi podsumowanie punktacji przyznawanej przez recenzentki i recenzentów. Sugeruje się przyznanie zgody na publikację w portalu edukacjaklimatyczna.org.pl oraz przyznanie certyfikatu Rady Klimatycznej UNGC Poland w przypadku otrzymania min. 75% całkowitej możliwej do zdobycia punktacji.

W przypadku jawnie odbiegających od siebie wyników ocen materiałów edukacyjnych przez recenzentki i recenzentów, o ostatecznym rezultacie decyduje cała Rada Klimatyczna podczas spotkania, przed którym to zostanie ona poinformowana o różnicy zdań i poproszona o zapoznanie się z materiałami przez całe jej grono. Decyzja zostanie podjęta po dyskusji w trakcie spotkania Rady i głosowania.

Uwaga: w przypadku przyznania certyfikatu UNGC Poland, autor/wydawca materiału powinien zostać poinformowany o tym, że sugerowane jest, aby materiał był dostępny wyłącznie w wersji elektronicznej. W przypadku konieczności wydruku powinien uwzględnić aspekty związane z:

- a) redukcją zużycia papieru (m.in. poprzez racjonalny layout i projekt graficzny),
- b) dążeniem do zmniejszenia zużycia tonerów w tekstach i grafikach (m.in. poprzez redukcję jaskrawego tła),
- c) optymalizacji proporcji grafik do ich treści merytorycznych,
- d) koniecznością podania źródła papieru z zaznaczeniem, czy jest to papier z recyklingu, produkowany bez użycia wybielaczy lub też wskazania emisji CO2 przy produkcji i druku oraz w całym cyklu życia materiału.

”

Wyzwania klimatyczne, które zmieniają przyszłość, wymagają mądrych, świadomych i zrównoważonych decyzji zwłaszcza młodego pokolenia. Co więcej, mogą stać się dla niego kierunkiem wiodącym, misją, a nawet pasją. Przekazując rzetelną wiedzę naukową połączoną z doświadczeniem środowiska nauczycielek i nauczycieli, stoimy przed ogromną szansą zainspirowania do podejmowania niezbędnych śmiałych decyzji. Widząc wiodącą rolę edukacji klimatycznej, z nadzieją wierzymy, że może ona stanowić także dla naszego środowiska element prawdziwie bliskiej współpracy i interdyscyplinarnego wsparcia będącego jednocześnie inspiracją do dalszych działań i badań. Trudno zatem wyobrazić sobie bardziej wyrazisty pretekst i szansę na zmianę modelu edukacji. Zróbmy to razem dla naszego wspólnego dobra!

”

**Prezydium Rady Klimatycznej
przy UN Global Compact Network Poland**

””

Program równoważenia zmian klimatycznych to program globalny na dziesięciolecie. Wiemy już dużo o stanie zagrożenia i możliwościach przeciwdziałania mu, ale w praktyce dzieje się niewiele. Jako globalne społeczeństwo jesteśmy skażeni myśleniem konsumpcyjnym, egocentrycznym, krótkodystansowym. Bez rzetelnej edukacji klimatycznej nigdy się to nie zmieni. Wiedza skumulowana dotąd głównie w środowiskach naukowych i eksperckich powinna przenikać do wszystkich grup społecznych i wiekowych, by zmieniać świadomość, priorytety, nawyki, by kształtować przyszłość.

**Dr hab. inż. arch.
Katarzyna Zielonko-Jung**

Członkini Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Politechnika Gdańska

””

””

„Amerykański sen” kończy się katastrofą klimatyczną i środowiskową. Dziś pokolenie nastolatków walczy o przyszłość, podczas gdy rodzice i dziadkowie, którzy skonsumowali ich zasoby, uparcie trzymają się zasady „business as usual”. Rzetelna i powszechna edukacja klimatyczno-środowiskowa jest podstawowym warunkiem dostrzegania zagrożeń, podejmowania wyzwań i wdrażania lub choćby akceptacji rozwiązań mitygacyjnych i adaptacyjnych. Potrzebujemy świadomego społeczeństwa i odpowiedzialnych, dalekowzrocznych planistów i decydentów.

**Prof. dr hab. inż. arch.
Anna Januchta-Szostak**

Członkini Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Politechnika Poznańska

””

””

Uważam, że działalność Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland jest ważną inicjatywą co najmniej z dwóch powodów: po pierwsze należy więcej rozmawiać na temat konsekwencji (gospodarczych, przestrzennych, społecznych, kulturowych i środowiskowych) zmian klimatu. Trzeba uzmysławiać ludziom, że jest to proces postępujący, ale jednocześnie, przynajmniej do pewnego stopnia odwracalny albo podlegający ograniczeniu, opóźnieniu itp. Misją Rady jest, moim zdaniem, popularyzowanie tego stwierdzenia i inicjowanie działań promujących ochronę środowiska naturalnego, klimatu i wdrażania działań opartych na koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym. Bardzo ważną grupą społeczną w tej kwestii są dzieci i młodzież. Po drugie, spotkanie ludzi o różnych horyzontach poznawczych jest wzajemnie inspirujące. Pozwala szerzej i głębiej dostrzec rzeczy dotychczas niedostrzegalne.

Dr Michał Kudłacz

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

””

””

Widzę, że młodzi ludzie chcą i umieją myśleć o przyszłości, o stanie naszej jedynej planety. Różnią się tym od swoich rodziców i dziadków, dla których znacznie ważniejszy jest współczesny dobrobyt. Prognozy wzrostu temperatury na Ziemi pokazują, że podążamy ścieżką ku katastrofie. Jeżeli nasze pokolenie nie potrafi zdobyć się na wysiłek zdecydowanej ochrony klimatu, to dajmy młodym ludziom narzędzie, dzięki któremu sami będą mogli to czynić od razu jako konsumenci, a w bliskiej przyszłości jako decydenci. Narzędziem tym jest powszechna edukacja klimatyczna w szkołach.

Prof. dr hab. inż. Piotr Kleczkowski

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie

””

””

W świetle prac Rady Klimatycznej za najważniejsze przesłanie związane z edukacją na rzecz klimatu uważam dostarczanie rzetelnych informacji o wysokiej wartości merytorycznej i naukowej. Edukację rozumiem bardziej jako podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i konsekwencji zmian klimatu. Powinna ona następować nie tylko w szkołach, ale także w środowiskach akademickich i zawodowych, zwłaszcza tych związanych z sektorem budownictwa. Znaczącą rolę powinny odgrywać media, programy i kampanie informacyjne.

Dr hab. inż. arch. Anna Bać

Członkini Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Politechnika Wrocławska

””

””

Jestem przekonany, że musimy dołożyć wszelkich starań, aby wyposażyć młodych ludzi w interdyscyplinarną wiedzę, tak by mogli krytycznie dobierać źródła informacji o obserwowanych zmianach i decydować, co zrobić, aby te zmiany łagodzić i się do nich dostosować. Musimy inwestować w edukację klimatyczną, ponieważ nastoletni obywatele wkrótce będą podejmować w wyborach parlamentarnych kluczowe decyzje, które prawdopodobnie zadecydują o przyszłości planety. Właściwie wykształceni obywatele są kluczem w dążeniu do osiągnięcia globalnego zrównoważonego rozwoju.

Dr hab. Tymon Zieliński

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Instytut Oceanologii Polskiej Akademii Nauk

””

””

Osiągnięcie neutralności klimatycznej w 2050 r. w kontekście obecnego kryzysu energetycznego nie będzie łatwe. W 2021 r. emisje dwutlenku węgla w wielu krajach wzrosły w porównaniu z 2020 r., w którym ograniczenia pandemiczne spowodowały znaczący spadek emisji. Jednak wojna w Ukrainie i solidarne stanowisko państw Unii Europejskiej w sprawie sankcji gospodarczej nałożonych na Rosję spowodowało również kryzys w dostępie do ropy naftowej, której znaczącym eksporterem była Rosja. Dlatego też konieczne jest wzmożenie poszukiwań alternatywnych źródeł energii, zwiększenie nakładów na innowacje w tym zakresie, ale również – poprzez edukację – wzrost świadomości całego społeczeństwa. Tylko solidarne działanie wszystkich krajów, organizacji i instytucji na rzecz ograniczenia wzrostu temperatury może dać pozytywne rezultaty.

dr hab. Halina Brdulak

Przewodnicząca Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Szkoła Główna Handlowa

””

””

Zmiany klimatyczne towarzyszące rozwojowi naszej cywilizacji w znacznym stopniu nasiliły się od czasu rewolucji przemysłowej. Jedną z ich istotnych konsekwencji jest powolny wzrost temperatury na Ziemi, spowodowany zwiększeniem emisji do atmosfery jednego z gazów cieplarnianych, jakim jest dwutlenek węgla. Źródłem tego gazu są przede wszystkim procesy spalania. W Polsce największą rolę odgrywają elektrownie węglowe, gospodarstwa domowe ogrzewane paliwem stałym oraz transport (głównie samochodowy). Konsekwencje wzrostu temperatury są już odczuwalne w postaci np. nasilenia się zjawisk ekstremalnych w atmosferze. W związku z tym świadomość zmian klimatycznych i aktywne metody zapobiegania im powinny stać się podstawowym elementem edukacji, na równi z umiejętnością czytania i liczenia.

Prof. nadzw. dr hab. Jaromir Jakacki

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland, Instytut Oceanologii Polskiej Akademii Nauk

””

4

● Głosy
poparcia
dla edukacji
klimatycznej
i wypracowanych
rekomendacji

“

**Ziemi nie dziedziczymy
po naszych rodzicach,
pożyczamy ją od
naszych dzieci.**

Antoine Marie Roger de Saint-Exupéry

”

List poparcia Rektorów na rzecz edukacji klimatycznej

Kryzys klimatyczny to bez wątpienia jedno z największych wyzwań, przed którymi stoimy jako społeczeństwo oraz cywilizacja. Nauka nie ma tu już żadnych wątpliwości, jak wskazuje bowiem szósty raport podsumowujący prace Międzyrządowego Zespołu ds. Zmiany Klimatu (IPCC): Bezdyskusyjne jest, że wpływ człowieka doprowadził do ogrzania atmosfery, oceanów i lądów. Międzynarodowa społeczność naukowa podkreśla nie tylko powagę zagrożenia wynikającego z tego faktu, lecz przede wszystkim rozległe konsekwencje społeczne, ekonomiczne, ekologiczne, zdrowotne czy etyczne, z którymi mierzyć będziemy się w niedalekiej przyszłości.

A jednak, chociaż eksperci i ekspertki od lat dostarczają nam różnorodnych narzędzi i rozwiązań dla przeciwdziałania temu zagrożeniu, nadal nie są one wdrażane w odpowiednim tempie i skali. Wynika to z faktu, że kryzys klimatyczny jest niezwykle złożonym problemem, wymagającym szerokiego i rzetelnego spojrzenia, a tej właśnie perspektywy nam brakuje – po pierwsze: z powodu niewystarczającego zrozumienia powagi tego problemu wśród decydentów oraz – szerzej – w społeczeństwie, po drugie: z racji wynikających z tego wieloletnich zaniedbań w obszarze działań na rzecz ochrony klimatu.

Kolebką całościowego i kompleksowego myślenia o świecie i jego problemach od wieków pozostaje środowisko uniwersyteckie. Jego rola wydaje się szczególnie istotna w Polsce, gdzie zasięg edukacji akademickiej jest wyjątkowo szeroki. Oznacza to jednak także ogromną odpowiedzialność i potencjalnie potężny wpływ środowiska akademickiego na społeczeństwo, w szczególności na osoby o wykształceniu wyższym, spośród których najczęściej wyłaniają się jednostki dokonujące odkryć i wynalazków czy podejmujące przełomowe decyzje polityczne, biznesowe oraz administracyjne.

Powszechna i systemowa edukacja klimatyczna ma więc kluczowe znaczenie dla zwiększania świadomości na temat zmiany klimatu i możliwości przeciwdziałania negatywnym skutkom wpływu człowieka na środowisko.

Mając na uwadze powyższe, jako Rektorzy, apelujemy o wprowadzenie w Polsce powszechnej, rzetelnej i kompleksowej edukacji klimatycznej na wszystkich szczeblach nauczania. Realizacja tego celu wymaga ścisłej, partnerskiej i konstruktywnej współpracy między instytucjami rządowymi, samorządami, związkami zawodowymi, organizacjami pozarządowymi i międzynarodowymi, ugrupowaniami politycznymi, młodzieżą, rodzicami oraz środowiskiem naukowym i akademickim. Chcemy niniejszym wyrazić naszą gotowość do podjęcia tejże współpracy ze wszystkimi wyrażającymi taką wolę podmiotami.

Deklarujemy także, że – działając w ramach swoich uprawnień i możliwości, już teraz zwiększymy nasze wysiłki oraz wspólne starania na rzecz stworzenia kolebki odpowiedniej edukacji klimatycznej w zarządzanych przez nas ośrodkach akademickich. Do współuczestnictwa w tym

przedsięwzięciu jak najszerzej włączymy społeczność uniwersytecką, zapewnimy też i wdrożymy rozwiązania, prowadzące do jak najszybszej realizacji wizji powszechnej edukacji klimatycznej, wypracowanej przez Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland.

W dniu 1 czerwca 2022 r. Konferencja Rektorów Uczelni Warszawskich oficjalnie i gremialnie poparła powyższy list. Tym samym apel wsparli następujący rektorzy oraz reprezentowane przez nich uczelnie wyższe:

dr hab. Piotr Wachowiak

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Przewodniczący Konferencji Rektorów Uczelni Warszawskich

prof. dr hab. Alojzy Z. Nowak

Uniwersytet Warszawski

dr hab. Maciej Rogalski

Uczelnia Łazarzkiego

prof. dr hab. Jerzy Paweł Nowacki

Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych

prof. dr hab. Stanisław Mocek

Collegium Civitas

prof. dr hab. Grzegorz Mazurek

Akademia Leona Koźmińskiego

prof. dr hab. Michał Zasada

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

prof. dr hab. Klaudiusz Baran

Uniwersytet Muzyczny F. Chopina

prof. dr hab. Zbigniew Gaciong

Warszawski Uniwersytet Medyczny

nadbryg. dr inż. Mariusz Feltynowski, prof. SGSP

Szkoła Główna Służby Pożarniczej

generał brygady doktor Robert Kosowski

Akademia Sztuki Wojennej

prof. dr hab. Bartosz Molik

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Piłsudskiego

ks. prof. dr hab. Ryszard Czekalski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

abp prof. Jerzy Pańkowski

Chrześcijańska Akademia Teologiczna

prof. dr hab. Roman Cieślak

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

prof. dr hab. Wojciech Malajkat

Akademia Teatralna im. Aleksandra Zelwerowicza

płk prof. dr hab. inż. Przemysław Wachulak

Wojskowa Akademia Techniczna

prof. dr hab. Barbara Marcinkowska

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

prof. Błażej Ostoję Lniński

Akademia Sztuk Pięknych

ks. prof. dr hab. Krzysztof Pawlina

Akademia Katolicka

prof. dr hab. Krzysztof Zaremba

Politechnika Warszawska

Partnerzy kampanii: UN Global Compact Network Poland, WWF Polska, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, IKEA Retail Polska oraz Onet

KAMPANIA „TAK! DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ”

Aż 78% Polaków zauważa realną potrzebę podjęcia natchmiastowych działań w zakresie niedopuszczenia do degradacji planety i zmian klimatu¹. Edukacja klimatyczna leży u podstaw walki z kryzysem klimatycznym, pozwala bowiem na dostrzeżenie naszego wpływu na otaczający świat oraz zrozumienie zachodzących w nim zmian. Istotne jest także budowanie odpowiednich postaw społecznych u młodych pokoleń. Dzięki nauce o klimacie młodzi ludzie stają się świadomi nadchodzących wyzwań, zagrożeń i możliwości. Edukacja klimatyczna powinna nie tylko zwiększać naszą wiedzę nt. klimatu, ale również inspirować do dalszych działań i zmiany nawyków, pozwalać na wychowanie świadomego i nowoczesnego społeczeństwa. Ma m.in. wykształcać schemat zachowań podczas ekstremalnych sytuacji pogodowych. Rozwijane w jej ramach umiejętności są związane także z lokalnym aktywizmem i poczuciem indywidualnej odpowiedzialności za zmianę klimatu.

Celem inicjatywy „TAK! dla Edukacji Klimatycznej” jest uzupełnienie podstawy programowej nauczania w szkołach o edukację na temat zmiany i ochrony klimatu. Edukacja ta powinna być oparta na danych naukowych i prowadzona w ramach obowiązujących przedmiotów. Inicjując kampanię społeczną, partnerzy: WWF Polska, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, Polski Klub Ekologiczny, UN Global Compact Network Poland, IKEA Retail Polska oraz Onet.pl rozpoczęli społeczny dialog i przyciągnęli uwagę decydentów odpowiedzialnych za kształtowanie programów nauczania w Polsce.

Tak zróżnicowani partnerzy uwiarygodnili kluczowe przekazy kampanii, zapewniając jej szeroki i jakościowy zasięg oraz dotarcie do różnorodnych grup społecznych: młodzieży, rodziców, ambasadorów pro bono, naukowców, nauczycieli, edukatorów, decydentów oraz pozostałych organizacji pozarządowych.

Kampania cieszyła się dużym zainteresowaniem – pojawiło się ponad 100 publikacji online, co z pewnością wpłynęło na zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej problemu braku edukacji o klimacie w polskich szkołach. Poparcie dla inicjatywy wyraziło ponad 62 tysiące osób, które podpisały petycję o uzupełnienie podstawy programowej.

Podczas wydarzenia Okrągłego Stołu partnerzy inicjatywy doprowadzili do demokratycznej, rzetelnej i włączającej debaty, ponad wszelkimi podziałami. W debacie brała udział szeroka grupa interesariuszy, organizacji pozarządowych, naukowców, nauczycieli, edukatorów i polityków, w tym przedstawiciele Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska. W odpowiedzi na społeczny apel o edukację klimatyczną Minister Edukacji oraz Minister Klimatu i Środowiska podpisali list intencyjny, zobowiązując się do współpracy na rzecz edukacji ekologicznej i klimatycznej oraz wprowadzenia edukacji klimatycznej do szkół.

Jako partnerzy kampanii liczymy na doprowadzenie do jak najszybszej realizacji tych zapowiedzi oraz na wprowadzenie odpowiednich zmian systemowych, których efektem będzie kompleksowa i rzetelna edukacja klimatyczna społeczeństwa, w tym szczególnie młodzieży. Zarówno świat nauki, edukacji, biznesu, jak i strona społeczna nie mają wątpliwości, że to ostatni dzwonek na stworzenie proklimatycznej gospodarki i społeczeństwa opartych na wiedzy o klimacie. Pora, aby te oczekiwania zostały w pełni wysłuchane przez rząd, administrację publiczną czy polityków. Czas wdrożyć rozwiązania zgodne z postulatami kampanii „TAK! dla edukacji klimatycznej” oraz rekomendacjami Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej.

**PODPISZ PETYCJĘ
za edukacją klimatyczną**

edukacjaklimatyczna.com

¹ Raport: Ziemia nie atakuje, Kantar 2020 r.

Maciej Krzyczkowski

Communication Leader w IKEA Industry AB

Biznes na rzecz edukacji klimatycznej

Edukacja klimatyczna leży u podstaw walki z kryzysem klimatycznym. Bez niej wszelkie działania podejmowane na rzecz ochrony klimatu mogą być odbierane przez społeczeństwo jako niezrozumiałe, niepotrzebne albo szkodziące.

Biznes ma niezaprzeczalny potencjał odgrywania ważnej roli w zakresie wspierania edukacji klimatycznej. Z jednej strony może wpływać na rynek pracy, zatrudniając osoby z wiedzą klimatyczną, a z drugiej może inspirować swoich klientów do bardziej zrównoważonych wyborów. Strategie zrównoważonego rozwoju i ambitne cele neutralności klimatycznej sprawiają, że firmy już dzisiaj poszukują wysoko wykwalifikowanych osób, dla których pojęcia śladu klimatycznego, efektywności energetycznej czy adaptacji do zmiany klimatu są częścią codziennej pracy. Dla biznesu rzetelna edukacja klimatyczna to podstawa zielonych innowacji oraz prośrodowiskowych optymalizacji, istotnych dla zapewnienia oszczędności w gospodarce surowcowej i materiałowej, jak również dla zmniejszenia energochłonności przemysłu.

Nauczanie oparte na aktualnej i rzetelnej wiedzy naukowej buduje świadome i odpowiedzialne postawy społeczne – niezbędne w obliczu wyzwań, z którymi muszą zmierzyć się obecne i przyszłe pokolenia. Poprzez swoje produkty i usługi, jak również działania komunikacyjne i marketingowe biznes ma potencjał inspirowania swoich

klientów oraz szerzej – społeczeństwa – do podejmowania decyzji i działań przyjaznych dla planety oraz kształtowania nawyków pro-środowiskowych. Zachęcanie do podejmowania drobnych decyzji i wyborów, takich jak zapobieganie marnowaniu żywności, unikanie powstawania odpadów, częstsze uwzględnianie w diecie żywności pochodzenia roślinnego czy wybieranie transportu zero-emisyjnego, będzie wzmocnieniem systemowej edukacji klimatycznej. W ten sposób biznes może inspirować do prowadzenia bardziej zrównoważonego życia na co dzień, z korzyścią zarówno dla środowiska naturalnego, jak i domowego budżetu.

Biznes może również apelować o zmiany systemowe na rzecz lepszej edukacji klimatycznej, czego najlepszym potwierdzeniem jest list otwarty podpisany przez liderów blisko 40 firm działających w Polsce.

W trosce o przyszłość kolejnych pokoleń biznes apeluje o uzupełnienie podstawy programowej nauczania w szkołach o edukację na temat zmiany i ochrony klimatu.

Tylko działając razem, możemy zadbać o nasz wspólny dom i stworzyć lepszą przyszłość dla kolejnych pokoleń. Naukowcy są zgodni – przed nami decydująca dekada. Musimy działać już teraz we wszystkich obszarach, z uwzględnieniem rzetelnej edukacji klimatycznej.

LIST OTWARTY SEKTORA BIZNESOWEGO DLA EDUKACJI KLIMATYCZNEJ

ogłoszony podczas premiery Raportu
EDUKACJA KLIMATYCZNA W POLSCE 2022
– rekomendacje Okrągłego Stołu
– *wynik pracy stolika biznesowego przy OSdEK.*

Kryzys klimatyczny jest jednym z największych wyzwań, przed jakimi obecnie stoi ludzkość. Zmiana klimatu już dzisiaj wpływa na życie milionów ludzi i ekosystemów na całym świecie. Stanowi także zagrożenie dla działalności globalnych firm i lokalnych przedsiębiorstw, łańcuchów wartości, pracowników i społeczności. Jest to kryzys, którego skutki odczuwamy wszyscy, ale największe konsekwencje dotkną przyszłe pokolenia, nasze dzieci.

Podążając obecną ścieżką globalnych emisji gazów cieplarnianych, prawdopodobnie przekroczymy próg ocieplania planety o 1,5°C w ciągu najbliższych 15 lat, w następstwie czego będziemy świadkami nieodwracalnych zmian w ekosystemach (IPCC, 2021). Wciąż jednak możemy zapobiec czarnym scenariuszom. Przed nami najważniejsza dekada historii planety i mamy szansę poradzić sobie z kryzysem klimatycznym tylko dzięki wspólnym wysiłkom, wysiłkom każdego z nas.

ONZ uznaje edukację klimatyczną za kluczowy element odpowiedzi na zmianę klimatu. Eksperti, naukowcy, organizacje pozarządowe, ruchy młodzieżowe oraz organizacje międzynarodowe na czele z ONZ mówią dzisiaj jednym głosem, apelując o rzetelną edukację klimatyczną w szkołach. Ich apel jest wspierany przez społeczeństwo obywatelskie, ponad 62 tys. osób w Polsce podpisało petycję „TAK! dla edukacji klimatycznej” skierowaną do polskiego rządu. Do postulatu o rzetelną edukację klimatyczną przyłączamy się również my, przedstawiciele biznesu.

Biznes potrzebuje wysoko kwalifikowanych specjalistów, którzy będą wspierać realizację ambitnych celów i polityk klimatycznych, a ich edukacja w tym zakresie powinna zacząć się już w szkole. Rzetelna edukacja klimatyczna to podstawa innowacji oraz środowiskowych optymalizacji, istotnych dla zapewnienia oszczędności w gospodarce surowcowej i materiałowej, jak również dla zmniejszenia energochłonności przemysłu.

Ostatnie badania prowadzone w Polsce potwierdzają, że poziom wiedzy młodzieży szkolnej nt. zmiany klimatu jest alarmująco niski. Tymczasem bez dobrze wyedukowanych pracowników, rozumiejących znaczenie i konsekwencje zmiany klimatu, konkurencyjność polskich firm na rynku Unii Europejskiej oraz globalnym będzie się obniżać.

Edukacja klimatyczna jest ważna dla biznesu również z perspektywy naszych klientów, którzy oczekują miarodajnych informacji o naturze problemów związanych ze zmianą klimatu oraz inspiracji, jak sobie z nimi poradzić. Tylko świadome i wyedukowane społeczeństwo, z wyrobionymi środowiskowymi nawykami dnia codziennego, będzie mogło uratować naszą przyszłość.

Jako przedstawiciele biznesu apelujemy o wprowadzenie do szkół w Polsce rzetelnej i opartej na danych naukowych edukacji klimatycznej. Sami podejmujemy wiele działań na rzecz klimatu w naszych przedsiębiorstwach i dla intensyfikacji tych działań potrzebujemy wykwalifikowanych specjalistów, rozumiejących znaczenie i konsekwencje zmiany klimatu. Jesteśmy przekonani, że tylko wspólna walka o zrównoważony rozwój na wielu płaszczyznach jest w stanie przynieść zmianę i pozytywnie wpłynąć na naszą wspólną przyszłość.

List poparcia biznesu dla Edukacji Klimatycznej zdecydowali się wesprzeć:

Marek Kuzaka
Prezes Zarządu

Szymon Wojciechowski
Prezes

Joao Bras Jorge
Prezes Zarządu

Katarzyna Byczkowska
Dyrektorka Zarządzająca

Jarosław Rot
CSO, Dyrektor Wykonawczy
Obszaru Zrównoważonego Rozwoju

Agnieszka Rozwadowska
Dyrektor Biura Zarządu i CSR

Mark Dekan
Prezes Zarządu

Jędrzej Marciniak
Wiceprezes Zarządu

Piotr Zborowski
CEO NEE

Sławomir Stępniewski
CEO Poland & CEE

Remigiusz Nowakowski
Prezes Zarządu

Andrzej Losor
Członek Zarządu

Mario Everardo Zamarripa Gonzalez
Dyrektor ds. Zrównoważonego Rozwoju

Marina Dubakina
Prezeska

Joanna Erdman
Wiceprezes Zarządu

Rafał Brzoska
Prezes Zarządu

Karolina Błońska
Starsza Menadżerka ds. Społecznej Odpowiedzialności Biznesu

Przemysław Wierzbicki
Partner Zarządzający

Mateusz Piotrowski
Dyrektor Komunikacji,
Wiceprezes Fundacji Lafarage WSPÓLNIE

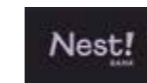
Krzysztof Kordulewski
Prezes Zarządu

Dorota Jankowska-Tomków
Dyrektor ds. zakupów i ESG

Marek Lusztyn
Wiceprezes, Przewodniczący Komitetu
Zrównoważonego Rozwoju

Piotr Kowynia
Prezes Zarządu

Julien Ducarroz
Prezes Zarządu

Katarzyna Suchcicka
Dyrektor Generalny w Polsce

Michał Jaszczyk
Prezes Zarządu, Dyrektor Generalny

Michał Grzybowski
Prezes Zarządu

Iwona Sierżęga
Członkini Zarządu

Agnieszka Rozwadowska
Prezes

Łukasz Głapa
Dyrektor Marketingu Europa Środkowa i Wschodnia

Michał Gajewski
Prezes Zarządu

Jerzy Grochulski
Prezes p.o.

Vassilen Tzanov
Dyrektor Generalny
Central & Eastern Europe

Jacek Siwiński
Prezes

Agnieszka Bacińska
Prezeska

Elżbieta Bujniewicz-Belka
Chief Financial Officer

Krzysztof Pietraszkiewicz
Prezes

Tomasz Suchański
Prezes Zarządu

Sławomir Broniarz

Prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego

Refleksje na temat aktualnego stanu edukacji klimatycznej – Związek Nauczycielstwa Polskiego

Badanie przeprowadzone przez Międzynarodówkę Edukacyjną (*Education International – EI*) – światową konfederację nauczycielskich związków zawodowych – w ramach kampanii *Nauczanie dla Ziemi*¹ pokazało, że pomimo pogłębiającego się kryzysu klimatycznego kraje na całym świecie nie traktują priorytetowo edukacji klimatycznej, która jest podstawowym elementem zrównoważonej przyszłości.

W raporcie *Climate Change Education Ambition Report Card* Christina Kwauk przedstawiła wyniki analizy 95 krajowych planów działań na rzecz klimatu, mające na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych i adaptację do zmian klimatu według sześciu kryteriów zawartych w *Międzynarodowym Manifestie Edukacyjnym*, przyjętym przez nauczycielskie związki zawodowe zrzeszone w Międzynarodówce Edukacyjnej:

Ambicje polityczne – czy kraj postuluje obowiązkową edukację na temat zmian klimatu, która jest oceniana za pomocą jasnych, określonych w czasie wskaźników w celu monitorowania postępów?

Powszechność – czy kraj wzywa do prowadzenia edukacji na temat zmian klimatu w całym systemie edukacji, na wszystkich poziomach nauczania i we wszystkich obszarach tematycznych?

Inkluzywność/włączenie – czy podejście danego kraju do edukacji na temat zmian klimatycznych przynosi korzyści wszystkim grupom społecznym, w tym najbardziej zagrożonymi marginalizacją? Czy kraj konsultuje się z nauczycielami i uczniami przy tworzeniu polityki edukacji na temat zmian klimatu?

Jakość – czy kraj apeluje o edukację na temat zmiany klimatu opartą na nauce, promującą zaangażowanie obywatelskie i działania na rzecz klimatu oraz tworzącą ścieżki przyszłej kariery w zielonej gospodarce?

Sprawiedliwość klimatyczna – czy kraj koncentruje swoje podejście do edukacji o zmianie klimatu na dążeniu do sprawiedliwości klimatycznej, ucząc, jak różne grupy, takie jak kobiety i dziewczęta oraz ludność rdzenna, są w różny sposób dotknięte skutkami zmiany klimatu?

Wzmocnienie systemów – czy kraj apeluje o odpowiednie finansowanie edukacji publicznej, potrzebne do prowadzenia wysokiej jakości edukacji na temat zmian klimatu? Czy kraj zapewnia nauczycielom odpowiednie szkolenia i stały rozwój zawodowy, by mogli prowadzić wysokiej jakości edukację na temat zmian klimatu?

Żaden kraj nie osiągnął zadowalających wyników we wskazanych kategoriach. Podczas gdy 72 z 95 zaktualizowanych krajowych dokumentów rozwoju odwołuje się do edukacji, tylko 23 z nich odnosi się konkretnie do edukacji dzieci i młodzieży. Jest zastanawiające, że żaden z krajów wzywających do edukacji na temat zmian klimatu nie postuluje, aby była to edukacja oparta na podstawach naukowych.

Przedstawiam te wyniki i kryteria, ponieważ mogą okazać się przydatne do oceny jakości edukacji klimatycznej w Polsce teraz i w przyszłości, mając świadomość, że aktualne wysiłki podejmowane w naszym kraju nie odpowiadają wyzwaniom. Pojęcia, takie jak kompetencja klimatyczna czy niesprawiedliwość klimatyczna, nadal nie są powszechnie znane uczniom

i nauczycielom, a świadomość wpływu zmian klimatycznych na sytuację grup defaworyzowanych, na przykład kobiet, jest wyjątkowo niska. Podobnie jak świadomość, że zapewnienie sprawiedliwego przejścia do gospodarki ekologicznej wiąże się z koniecznością modernizacji systemów edukacji, tak aby uczniowie posiadali umiejętności potrzebne do przyszłej pracy zawodowej w zrównoważonym świecie.

Podczas dziesiątego Międzynarodowego Szczytu Zawodu Nauczyciela, który odbył się w dniach 19–21.10. 2021 r., tradycyjnie drugiego dnia delegacje krajowe wskazały trzy priorytetowe działania, które miały być realizowane w kolejnym roku we współpracy ze związkami zawodowymi. Przedstawiciele ZNP dołożyli starań, by jednym z priorytetów była edukacja klimatyczna: „Polska będzie rozwijała programy powszechnej i obowiązkowej edukacji ekologicznej i klimatycznej, dostarczając nauczycielom wsparcia metodycznego w tym zakresie”. Cały czas czekamy na wdrożenie tego postulatu.

Związek Nauczycielstwa Polskiego jest przekonany, że niezwykle ważnym elementem zmiany podejścia do problemu kryzysu klimatycznego i edukacji klimatycznej jest tworzenie lokalnych inicjatyw. Ta próba została podjęta podczas konferencji „Edukacja klimatyczna jako narzędzie transformacji klimatycznej z perspektywy Śląska i Ślązaków”, zorganizowanej przez ZNP przy współpracy ze Związkiem Zawodowym Górników 26.11.2021 r. w Katowicach. Celem dyskusji było rozwa-

żenie możliwości stworzenia zespołu roboczego, który opracuje lokalną strategię i program edukacji klimatycznej dla wszystkich – od przedszkola do seniora. Uczestnicy: nauczycielki i nauczyciele, górnicy, posłowie RP, przedstawiciele samorządu, m.in. wiceprezydent Katowic, przedstawicielki organizacji wchodzących w skład Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych oraz Młodzieżowej Rady Klimatycznej, eksperci z Fundacji im. Friedricha Eberta, omówili dotychczasowe działania edukacyjne dotyczące zmian klimatycznych, wskazując na potrzebę wypracowania formuły edukacji klimatycznej uwzględniającej tradycję i tożsamość Śląska i Ślązaków. Ważnym elementem przyszłych działań w społeczności dotkniętej negatywnymi doświadczeniami wynikającymi z wcześniejszych zmian w gospodarce regionu powinno być stworzenie dostępu dorosłym do edukacji przygotowującej do niezbędnej transformacji gospodarczej w celu zatrzymania kryzysu klimatycznego. Rozważano także możliwość stworzenia koalicji organizacji edukacyjnych i pracowniczych na rzecz budowania zaspokajających potrzeby ofert edukacyjnych. Przeszkodą w realizacji tego przedsięwzięcia okazała się pandemia COVID-19 i sytuacja polityczna. Wojna w Ukrainie z oczywistych względów wpłynęła na plany lokalnych władz, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, stała się wyzwaniem dla systemu edukacji, wymagającym natychmiastowej reakcji. ZNP ma nadzieję, że uda się powrócić do tej obiecującej inicjatywy wkrótce, a dokumenty opracowane przez ekspertów Okrągłego Stołu będą do tego impulsem.

¹ ZNP włączył się do kampanii *Nauczanie dla planety* zainaugurowanej 21.04.2021 r. Celem kampanii jest zmobilizowanie światowej społeczności do działań na rzecz wysokiej jakości edukacji klimatycznej; na potrzeby kampanii w Polsce przygotowany został zestaw materiałów, w tym tłumaczenie manifestu EI oraz apelu podpisanego przez sekretarza generalnego EI David Edwards, Kathleen Rogers, prezeskę EARTHDAY.ORG oraz prezesa ZNP Sławomira Broniarza.

² International Summit on the Teaching Profession odbył się w dniach 19–21.2021 w formule on-line. Gospodarzem były Stany Zjednoczone, a wzięło w nim udział 15 krajów: Kanada, Republika Czeska, Estonia, Finlandia, Niemcy, Chińska Republika Ludowa, Polska, Portugalia, Singapur, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone Ameryki. Ministrowie edukacji i liderzy nauczycielskich związków zawodowych z krajów OECD, krajów, których systemy edukacyjne charakteryzują się najlepszymi osiągnięciami, dzielili się doświadczeniami, omawiali najnowsze trendy w polityce edukacyjnej, wzmacniając tym samym dialog polityczny w edukacji i wspieraniu zawód nauczycieli. Polska delegacja uczestniczyła we wszystkich szczytach od 2011 r.

³ Gościem konferencji był Jan Philipp Rhode, referent ds. klimatu i zrównoważonego rozwoju Deutscher Gewerkschaftsbund (Niemieckiej Konfederacji Związków Zawodowych).

Marzena Wichniarz
Rodzice dla Klimatu

Rola rodziców wobec edukacji ekologicznej i klimatycznej

Wiedza o klimacie, jego zmianach i ich konsekwencjach powoli staje się kluczową kompetencją, nie tylko w obszarze nauk powiązanych z klimatem czy ekologią, ale też w naszym codziennym życiu. Zdolność przewidywania i adaptacji do zmian zachodzących w najbliższym otoczeniu, podejmowanie racjonalnych i zrównoważonych decyzji konsumenckich, ochrona dzieci przed wpływem zanieczyszczeń i innych szkodliwych dla zdrowia czynników czy powrót do bliskości z naturą – to tylko niektóre umiejętności i kompetencje, w które powinny wyposażać się rodziny, aby móc skutecznie uczestniczyć w procesie zapobiegania kryzysowi klimatycznemu i przystosowania do czekających nas przemian w związku ze zmianami klimatu.

Aby edukacja klimatyczna i ekologiczna właściwie spełniła swoją rolę, nie powinna zamykać się tylko w obrębie szkoły – zasadnicze znaczenie ma jej wymiar ogólnospołeczny. Mówiąc krótko – nie zadziała, jeśli odbędzie się bez odpowiedniego włączenia społeczności, które tworzą podstawowe zaplecze i otoczenie szkoły. Najważniejszą z nich stanowią rodzice i opiekunowie, którzy są

pośrednimi odbiorcami treści formułowanych podczas całego cyklu edukacji, ale też influencerami zachowań i ich odbioru przez dzieci. Rodzice powinni zatem być co najmniej świadomi zmian i celów, jakie niesie wprowadzenie edukacji klimatycznej i jej założeń. Sama tematyka zmian klimatu staje się dziś dla wielu rodziców ważnym zagadnieniem i wzrasta oczekiwanie z ich strony, aby była ona poruszana w szkole, co potwierdza opublikowany niedawno raport *Rodzice wobec zmian klimatu*¹. Natomiast własne zaangażowanie rodziców w działania należy już od wielu różnych czynników. Dlatego tak ważne jest tworzenie dla nich zachęt do uczestniczenia w całym procesie edukacji i zwiększenia tendencji do partycypacji w zadaniach realizowanych przez szkołę.

Można wyróżnić kilka sposobów angażowania i współpracy rodziców w ramach realizacji edukacji w zakresie ekologii i klimatu. Podstawowe znaczenie ma na pewno wspomniane już budowanie świadomości i popularyzacji wiedzy na te tematy. Szczególnie istotne jest, aby to właśnie szkoła uczestniczyła w procesie przekazywania i uwiarygadniania wiedzy o klimacie i ekologii, by stała się

” Prowadząc zajęcia o kryzysie klimatycznym dla dzieci w wieku 6-7 lat, za każdym razem jestem mile zaskoczony, ile one już wiedzą na temat zmian klimatu. Powinniśmy nie tylko pogłębiać zainteresowanie dzieci tą tematyką, ale także umocnić ich w przekonaniu, że dorośli aktywnie pracują nad rozwiązaniem problemu globalnego ocieplenia. Ta nadzieja powinna dać im energię do ulepszania świata. Dzieci, wprowadzając małe zmiany, zaczynając od swoich rodzin i domów, nauczą się podejmować dobre i rozsądne decyzje w życiu dorosłym.

Dariusz Sas (Wrocław), tata trójki dzieci, Rodzice dla Klimatu

¹ Raport *Rodzice wobec zmian klimatu* opracowany przez dr Annę Guzy i dr Magdalенę Ochwat z Uniwersytetu Śląskiego w kwietniu 2022 r. stanowi podsumowanie badań prowadzonych w ramach projektu wyszehradzkiego Edukacja Humanistyczna V4 dla Klimatu. Rozpoznanie – dobre praktyki – rekomendacje realizowanego przez Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Edukacją Humanistyczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach przy współpracy z EUROPE DIRECT Śląskie. Według raportu aż 90% rodziców uważa, że tematyka związana ze zmianami klimatu jest dla nich ważna, a 97% z nich uważa, że tematyka związana ze zmianami klimatu powinna być poruszana w szkole; https://us.edu.pl/wp-content/uploads/pliki/Rodzice_wobec_zmian_klimatu.pdf.

łącznikiem szczególnie z tymi rodzicami, którzy z wielu względów nie mają dostępu do bieżących informacji o kryzysie klimatycznym, jego przyczynach i symptomach. Działania te można realizować na wiele sposobów, np. poprzez współorganizację lub udostępnianie szkoleń i webinarów dla rodziców, przekazywanie informacji o źródłach wiedzy (literatura, artykuły, linki do stron z rzetelnymi informacjami) i materiałów do samodzielnego wykorzystania oraz pomoc w szukaniu wsparcia psychologicznego pod kątem radzenia sobie z własnymi obawami i lękami oraz właściwego postępowania wobec dzieci.

Kolejnym obszarem współpracy między szkołą a rodzicami jest ich włączanie w działania i projekty podejmowane przez szkołę i uczniów na rzecz klimatu, jak choćby wspólnie przygotowane obchody Święta Ziemi, opieka nad roślinnością i ogrodem szkolnym, dzielenie się dobrymi praktykami np. żywieniowymi (warsztaty czy kiermasz roślinnych posiłków). Przy odpowiednim wsparciu instytucjonalnym (samorządy) czy trzeciego sektora, rodzice powinni mieć także możliwość uczestniczenia przy realizacji projektów dotyczących samej organizacji pracy, aranżacji przestrzeni wokół szkoły czy sposobów komunikacji (np. tworzenie ogrodów deszczowych, szkolne ulice, dopasowanie rozkładu jazdy komunikacji zbiorowej do trybu pracy szkoły, organizacja tzw. *pedibusów* – pieszych autobusów).

Aby rozbudzić w rodzicach poczucie sprawczości i zachęcić do podejmowania działań proklimatycznych szkoła może być także przestrzenią, w której mogliby oni realizować niektóre projekty, jak choćby prowadzenie zajęć, warsztatów czy lekcji pokazowych dotyczących klimatu, pomysły dotyczące zielonych inwestycji (np. przy wsparciu budżetu szkolnej Rady Rodziców) czy zakładanie stowarzyszeń działających na rzecz szkoły i realizujących proekologiczne inicjatywy oraz przedsięwzięcia. Takie wspólne działania nie tylko ogromnie motywują do dalszych aktywności, ale dają też dużo nadziei.

Rola rodzica w dzisiejszych, niepewnych czasach jest znacznie trudniejsza niż jeszcze kiedyś, gdy temat zmian klimatu ledwo przebijał się w przestrzeni publicznej. Zanim wychowamy pokolenie w pełni świadome swojej odpowiedzialności i szkód wyrządzonych dotychczasową działalnością człowieka, musimy położyć bardzo duży nacisk na wyedukowanie nas samych. Projekt, jakim jest edukacja klimatyczna i ekologiczna, powinien być skierowany nie tylko

do uczniów i szkół, ale też uwzględniać potrzeby rodziców i opiekunów, być otwarty na przekazywanie wiedzy, umiejętności radzenia sobie z nadchodzącymi problemami i zapobiegania im oraz wzmacniania więzi między rodzicami i uczniami w realizacji wspólnego, globalnego celu. Tylko uświadomieni rodzice, wyposażeni w odpowiednie narzędzia i nadzieję, będą w stanie aktywnie wspierać swoje dzieci zarówno w przyswajaniu wiedzy o klimacie, jak i budowaniu ulepszonej, zrównoważonej wersji świata i bezpiecznej przyszłości.

”

Głos rodziców dotyczący przeprowadzanych warsztatów, tematyki wycieczek, rodzaju serwowanych dań w stołówce, śladu węglowego festynów czy też sposobów przemieszczania się do szkoły może spowodować, że edukacja klimatyczna będzie stałym elementem działań, a nie jedynie tematem lekcji. Dobrze wiemy, że najlepsza edukacja odbywa się poprzez codzienne doświadczanie i wdrażanie nawyków w naszym życiu, a nie jedynie przez przyswajanie teorii. Już dawno nastał czas na włączenie tematyki dbania o planetę do codziennych wyborów, a szkoła to doskonała do tego przestrzeń. Mamy dzięki temu szansę na oddziaływanie nie tylko na uczniów, ale na całą społeczność.

Agata Lewandowska (Gdynia), mama trójki dzieci, Rodzice dla Klimatu

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny

„Mówcie prawdę o klimacie!” Młodzież dla edukacji klimatycznej

Młodzieżowy Strajk Klimatyczny to największa w Polsce inicjatywa młodych ludzi na rzecz przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu i jego skutkom. Ruch skupia kilkaset osób z całej Polski i działa od końca 2018 r. Swoimi strajkami, protestami, kampaniami i akcjami doprowadził do dynamicznej i szerokiej zmiany podejścia polskiego społeczeństwa oraz polityków i polityczek do tematu kryzysu klimatycznego.

MSK od początku zdecydowanie stawia na uświadamianie oraz szerzenie wiedzy o klimacie zgodnej z faktami, które przekazuje nam nauka. Wśród postulatów ruchu od początku znajdował się ten dotyczący edukacji klimatycznej w polskich szkołach. Dzięki naszym działaniom, wraz ze wzrostem rozpoznawalności i siły działania naszej grupy, zarówno samo to pojęcie, jak i debata dotycząca edukacji klimatycznej znacznie zyskały na rozgłosie i znaczeniu.

3. Domagamy się zawarcia kompleksowej i aktualnej wiedzy o mechanizmach kryzysu klimatycznego w podstawie programowej na wszystkich szczeblach edukacji, przy zapewnieniu kadrze nauczycielskiej obowiązkowych szkoleń w tym zakresie. Jednocześnie edukację klimatyczną w pełnym zakresie swoich kompetencji powinny zapewniać samorządy lokalne.

W ramach kampanii parlamentarnej 2019 r. udało się nam uzyskać oficjalne poparcie dla tego postulatu od prawie wszystkich ugrupowań politycznych startujących w ramach wyścigu wyborczego. Oficjalne wsparcie uzyskaliśmy bowiem od: Platformy Obywatelskiej, Wiosny, Zielonych, Polskiego Stronnictwa Ludowego, Sojuszu Lewicy, Demokratycznej. Prawa i Sprawiedliwości oraz Razem.

Nasze działania nie ograniczyły się jednak wyłącznie do przyjęcia przedwyborczych obietnic i deklaracji. Tuż po wyborach zorganizowaliśmy strajk, którego jednym z głównych postulatów była realizacja zobowiązania dotyczącego edukacji klimatycznej, podjętego przez decydentów i decydentki.

Adresatem naszych działań było także bezpośrednio Ministerstwo Edukacji Narodowej. Jako MSK wysyłaliśmy wiele listów oraz zapytań dotyczących edukacji klimatycznej, jednak nasze postulaty spotkały się z kuriozalnymi odpowiedziami, negującymi potrzebę wprowadzenia takowej

do szkół. W związku z tym przeszliśmy do działania. W czasie wakacji 2020 r. przedstawiciele i przedstawicielki Młodzieżowego Strajku Klimatycznego spotkali się na demonstracjach pod kuratoriami oświaty w kilku miejscach kraju oraz pod budynkiem Ministerstwa Edukacji i Nauki. Uruchomiono kampanię #ChcemyWiedzieć, która zebrała wsparcie ponad 5 000 osób, w tym wielu naukowców i naukowczyń czy organizacji pozarządowych.

Kolejna fala działań rozpoczęła się dla nas wraz z początkiem 2021 r., gdy wspólnie z partnerami wystartowaliśmy z kampanią „TAK! dla edukacji klimatycznej!”. Zyskała ona szeroki rozgłos w mediach zarówno tradycyjnych, jak i społecznościowych, a także poza nimi. Kampania doprowadziła do zebrania aż 62 000 podpisów pod apelem o wprowadzenie edukacji klimatycznej w polskim systemie oświaty, a jej kolejnym etapem było doprowadzenie do powstania Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej w lipcu 2021 r.

W ramach tego wydarzenia zaprezentowaliśmy siedem szczegółowych postulatów dotyczących edukacji klimatycznej, wypracowanych w ramach szerokiego porozumienia organizacji młodzieżowych – Klimatycznego Dia-

logu Młodzieżowego. Ich pełną treść wraz z rozwinięciem znaleźć można na stronie Młodzieżowego Strajku Klimatycznego na Facebooku. Poniżej prezentujemy ich najważniejsze tezy:

1. **Domagamy się wprowadzenia obowiązkowych zajęć ekologicznych i klimatycznych w polskich szkołach.**
2. **Nauczyciele/nauczycielki muszą zostać przeszkoleni/przeszkolone w zakresie edukacji klimatycznej oraz otrzymać przykładowe scenariusze lekcji i materiały dydaktyczne.**
3. **Placówki edukacyjne muszą zapewniać narzędzia i wsparcie, dzięki którym pomogą uczniom i nauczycielom w radzeniu sobie z depresją klimatyczną i problemami ze zdrowiem psychicznym.**
4. **Placówki edukacyjne muszą przestrzegać zasad zrównoważonego rozwoju i być innowatorami w tej dziedzinie, dlatego zarówno wszystkie już powstałe, jak i te nowo budowane muszą stać się neutralne klimatycznie do 2030 r.**
5. **Za istotne uważamy nauczanie przez doświadczenie w podstawie programowej. Zajęcia o zagrożeniach, technologiach, eko-innowacjach i zrównoważonym rozwoju powinny mieć charakter praktyczny i angażujący.**
6. **Postulujemy zbudowanie muzeów historii naturalnej i miejsc, gdzie można zobaczyć i doświadczyć tego, jak klimat i biosfera zmieniają się na przestrzeni czasu.**
7. **Placówki edukacyjne muszą przejąć inicjatywę w rozwijaniu odpowiedzialności za przyrodę i społeczeństwo, a także angażować młodzież w praktykowanie aktywnego obywatelstwa.**

Powyższe postulaty spotkały się z uznaniem środowiska eksperckiego, naukowego, politycznego i edukatorskiego skupionego w ramach Okrągłego Stołu. Mamy przeświadczenie, że wyznaczyły one kierunek dalszych prac w ramach tego procesu i znajdują odzwierciedlenie w wypracowanych ostatecznie rekomendacjach.

Nasze działania wynieśliśmy także na poziom międzynarodowy. W ramach ostatniego szczytu klimatycznego COP26 w Glasgow w listopadzie 2021 r. udało się nam

zorganizować koalicję ruchów klimatycznych *Fridays For Future* z innych krajów i poprzez nacisk uzyskać poparcie dla naszych postulatów od ministrów edukacji narodowej kilkudziesięciu krajów.

Na koniec podsumowania naszej działalności w tym temacie warto wspomnieć także o spotkaniu, do którego udało się nam doprowadzić, między Ministrem Edukacji Narodowej Przemysławem Czarnikiem a naszą delegacją aktywistów i aktywistek klimatycznych. Na spotkaniu uży-

zdjęcie: Daniel Petryckiewicz

skaliśmy wsparcie dla naszej idei rozbudowanej i łatwo dostępnej edukacji klimatycznej oraz usłyszeliśmy ze strony pana Ministra deklarację, że mogłaby ona zostać wprowadzona już w roku 2023. Liczymy tym samym na realizację tej obietnicy i wdrożenie naszych postulatów oraz rekomendacji, w szczególności tych wypracowanych przez Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej, w którego pracach uczestniczyliśmy.

Domagamy się więc rzetelnej, powszechnej i kompleksowej edukacji klimatycznej – to niezwykle istotna kwestia w procesie wychowywania świadomego pokolenia, które odgrywa kluczową rolę w tworzeniu koniecznej zmiany społecznej.

Kryzys klimatyczny i powiązane z nim procesy są złożonymi zjawiskami naukowymi, których skutki odczuwamy już teraz. Niestety, nasze pokolenie zostało wyposażone w odpowiednie narzędzia, by móc rozumieć te mechani-

zmy, ani w pojęcia, którymi mogłyby je nazwać. Znaczy to, że nasze wyobrażenie na temat świata, w którym żyjemy, jest niepełne, a to ono właśnie jest podstawą podejmowanych przez nas decyzji – zarówno tych codziennych, jak i tych o życiowej wadze.

Pełna i aktualna wiedza na temat kryzysu klimatycznego i stojącego przed nami wyzwania oraz narzędzi, jakimi dysponujemy w walce o przetrwanie, to podstawa w prowadzeniu działalności na rzecz ochrony naszej przyszłości oraz odpowiedzialnej polityki klimatycznej. W pełni wspieramy więc wizję powszechnej, kompleksowej i rzetelnej edukacji klimatycznej stworzoną w ramach prac Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej i wzywamy do jej całościowego wdrożenia. Jako pokolenie kryzysu klimatycznego mamy do tego pełne prawo. **Chcemy wiedzieć, a rolę systemu edukacji jest nam tę wiedzę dostarczać.**

Koalicja Klimatyczna

Treść listu poparcia dla edukacji klimatycznej z 11 stycznia 2022 r., wystosowanego do Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska przez Koalicję Klimatyczną, największe partnerstwo organizacji pozarządowych działających na rzecz klimatu w Polsce. Koalicjantami jest 27 organizacji z całej Polski, o różnych profilach, od badawczych po edukacyjne.

Szanowni Państwo,

w imieniu Komitetu Naukowego Koalicji Klimatycznej apelujemy do Pani Minister i Pana Ministra o przyspieszenie działań nad uzupełnieniem podstawy programowej nauczania w szkołach o edukację na temat zmiany i ochrony klimatu, która będzie oparta na danych naukowych i prowadzona w ramach obowiązujących przedmiotów. Z zadowoleniem przyjęliśmy podpisanie w dniu 17 sierpnia 2021 r. przez kierowników obu resortów listu intencyjnego wyrażającego wolę współpracy na rzecz edukacji ekologicznej i klimatycznej, co niewątpliwie było pokłosiem kampanii społecznej „TAK! dla edukacji klimatycznej” i petycji za taką edukacją podpisaną przez ponad 60 tysięcy obywateli i przekazanej Prezesowi Rady Ministrów.

Jednak sam list intencyjny to za mało. Muszą za nim iść konkretne i szybkie działania, które zaowocują przedstawieniem do końca I kwartału 2022 r. propozycji programowych, zgodnych z najnowszą wiedzą naukową, które zostaną przedłożone do konsultacji społecznych. Apelujemy, by rzetelna edukacja klimatyczna znalazła się w podstawie programowej polskiej szkoły na wszystkich etapach nauczania już od września 2022 r.

Nie ma czasu do stracenia, jak pokazuje bowiem najnowszy, 6. Raport IPCC, dynamika kryzysu klimatycznego nabiera takiego tempa, że nie uratujemy naszej Planety jutro, jeśli nie zaczniemy działać dzisiaj. A działania edukacyjne są równie ważne jak decyzje polityczne dotyczące odejścia od spalania paliw kopalnych, zredukowania emisji CO₂ o 65% do 2030 r. i osiągnięcia globalnej neutralności klimatycznej najpóźniej do połowy wieku.

Według ONZ edukacja klimatyczna jest jednym z kluczowych elementów globalnej odpowiedzi na zmianę klimatu. Nauczanie oparte na aktualnej i rzetelnej wiedzy naukowej buduje świadome i odpowiedzialne postawy społeczne – niezbędne w obliczu wyzwań, z którymi muszą zmierzyć się obecne i przyszłe pokolenia. A takiej usystematyzowanej i kompleksowej wiedzy brakuje dziś w polskiej szkole. W obowiązujących programach nauczania szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych zagadnienie spowodowanej działalnością człowieka zmiany klimatu praktycznie nie istnieje i nie jest omawiane, podobnie jak negatywne skutki, jakie ten proces przynosi społeczeństwu, przyrodzie i gospodarce. Brak jest edukacji w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu oraz ochrony przed jej negatywnymi skutkami. Nawet jeśli jakieś pojedyncze tematy są przez niektórych nauczycieli poruszane, to nie jest tworzony całościowy obraz wyzwania, przed którym stoją młodzi ludzie. Z pewnością ograniczy to ich szansę na rynku pracy, który już dziś potrzebuje specjalistów potrafiących planować i zarządzać działaniami, mającymi na celu powstrzymanie zmiany klimatu oraz adaptowanie się do jej skutków. Bez tej wiedzy nie da się nie tylko kierować podmiotami gospodarczymi, ale nie jest możliwe np. prowadzenie efektywnej działalności rolniczej, czy zarządzanie samorządami lokalnymi.

Pani Minister, Panie Ministrze, w imieniu Komitetu Naukowego raz jeszcze apelujemy o jak najszybsze podjęcie działań nad stworzeniem niezbędnej platformy programowej. Polska młodzież musi mieć zagwarantowaną rzetelną wiedzę na temat kryzysu klimatycznego wywołanego antropogenicznymi emisjami gazów cieplarnianych. Musi być świadoma, co

jest jego przyczyną i jakie działania muszą zostać podjęte, aby uchronić świat dla przyszłych pokoleń. Powstrzymanie zmiany klimatu oraz adaptowanie się do jej skutków wymaga wiedzy. Tylko dzięki tej wiedzy młodzi ludzie będą świadomymi obywatelami dokonującymi mądrych i odpowiedzialnych wyborów. Na Państwa barkach leży odpowiedzialność, żeby młodzież w tę wiedzę jak najszybciej wyposażać.

Komitet Naukowy Koalicji Klimatycznej:

prof. dr hab. Ewa Bińczyk
 dr hab. Bogdan Chojnicki, profesor UP
 dr Małgorzata Falencka-Jabłońska
 dr Maciej H. Grabowski
 prof. dr hab. Jerzy Hausner
 prof. dr hab. Maria Magdalena Kenig-Witkowska
 dr Krzysztof M. Księżopolski
 dr hab. Aleksandra Lis, profesor UAM
 prof. dr hab. Elżbieta Mączyńska
 prof. dr hab. inż. Maciej Nowicki
 dr hab. Bożena Ryszawska, profesor UEW
 prof. dr hab. Tadeusz Skoczkowski
 prof. dr hab. Piotr Skubała
 prof. dr hab. inż. Waldemar Wardencki
 dr Adrian Wójcik
 dr hab. n. med. Tadeusz M Zielonka, profesor WUM

Koalicja Klimatyczna w składzie:

Fundacja Aeris Futuro
 Stowarzyszenie BoMiasto
 Fundacja Compassion in World Farming Polska
 Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi
 Dolnośląski Klub Ekologiczny
 Fundacja Efektywnego Wykorzystania Energii
 Fundacja Ekologiczna Arka
 Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja
 Fundacja EkoRozwoju FER
 Fundacja GAP Polska
 Fundacja Greenpeace Polska
 Fundacja Na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju
 Instytut na rzecz Ekorozwoju
 Klub Gaja
 Fundacja Otwarty Plan
 Polski Klub Ekologiczny Koło Tychy
 Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki
 Polski Klub Ekologiczny Okręg Pomorski
 Pracownia na rzecz Wszystkich Istot
 ProVeg Polska
 Stowarzyszenie Ekologiczne Eko-Unia
 Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Wspólna Ziemia”
 Społeczny Instytut Ekologiczny
 WWF Polska
 Zielone Mazowsze
 Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

5.

Politycy
wobec
kryzysu
klimatycznego
i edukacji
klimatycznej

“

Inna rzeczywistość nie tylko jest możliwa, ona już nadchodzi. Jeśli w spokojny dzień wsłuchuję się uważnie, słyszę jej oddech.

Arundhati Roy

”

Dr Daria Murawska

Institut Nauk Socjologicznych i Pedagogiki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Rada Klimatyczna przy UN Global Compact Network Poland

Polskie społeczeństwo a zmiana klimatu – świadome, ale wciąż mało aktywne

Od pierwszego raportu Edukacja klimatyczna w Polsce minął rok. To dość krótki okres, aby dostrzec zmiany w obszarze tak znaczącym, jak stan świadomości klimatycznej polskiego społeczeństwa. Świadomość, wsparta wiedzą, jest niezbędna, aby osiągnąć trwałą i głęboką zmianę. Bez niej nasze działania na rzecz klimatu pozostaną powierzchowne i w długiej perspektywie czasu nie przyniosą żadnych efektów.

Przez ostatni rok wydawane były kolejne publikacje oraz raporty poruszające tematykę zmiany klimatu i grożącej nam katastrofy klimatycznej. Dla szerokiej publiczności dostępne były książki oraz filmy, z których mogliśmy czerpać wiedzę. Jednak z perspektywy badania świadomości Polek i Polaków w tym zakresie nie można uznać tego za czynniki, które mogły istotnie przyczynić się do zmiany czy też spowodować, że niski poziom wiedzy naszego społeczeństwa w tym zakresie nagle znacząco wzrósł. A jest on niski – jak wskazywały wyniki raportu „Ziemianie atakują” w 2019 i 2020 r., stan wiedzy polskiego społeczeństwa zasługiwał jedynie na ocenę 2+.¹

Co ciekawe, w badaniach poświęconych problematyce zmiany klimatu nasze obawy, czy stan świadomości wypadają dość wysoko, jednak na tle innych wydarzeń konsekwencje zmiany klimatu stają się zjawiskiem wciąż odległym i nie tak znaczącym. Zmiana klimatu znajduje się na 10. miejscu wśród możliwych powodów do obaw i niepokoju – wskazało ją 15% badanych, gdzie pierwsze miejsca na tej liście dotyczyły drożyzny (71%), wojny (70%) i choroby (64%).²

Świadomość klimatyczna polskiego społeczeństwa – przegląd aktualnych badań

Jak wynika z różnych opublikowanych wyników badań ilościowych, polskie społeczeństwo ma wysoką świadomość zmiany klimatu i związanych z tym konsekwencji. Na przestrzeni lat widać pewną stałą, wzrastającą tendencję w tym zakresie. Dane Eurobarometru

wskazują, że 11% Polaków deklaruje, że zmiana klimatu jest najpoważniejszym problemem zagrażającym całemu światu, przy czym aż 69% wskazało, że jest to bardzo poważny problem³, a 24% – że jest to dość poważny problem. Jedynie 7% uznaje, że nie jest to poważny problem. Większe obawy o stan klimatu widoczne są w badaniach CBOS, w których aż 26% respondentów odpowiedziało, że zmiany klimatu są obecnie jednym z największych zagrożeń dla współczesnej cywilizacji, a ponad połowa (51%) potwierdza, że zmiany klimatu stanowią pewne zagrożenie, ale jest to jedno z niewielu niebezpiecznych zjawisk.⁴ W raporcie Obawy o klimat z perspektywy konsumentów, pracowników i wyborców. Indeks Obaw Klimatycznych, opublikowanym przez Deloitte, „81% ankietowanych stwierdziło, że jest zaniepokojonych zmianami klimatycznymi, z czego 35% było bardzo zaniepokojonych, a 46% trochę”.⁵ Jako społeczeństwo mamy również świadomość dotyczącą antropogenicznych przyczyn zmiany klimatu – w badaniach PKEE aż 87% badanych wskazało, że za zmianę klimatu odpowiedzialny jest przede wszystkim człowiek.⁶

Jak jednak pokazały przekrojowe badania zaprezentowane w raporcie Ziemianie atakują⁷, to nie strach może skłonić nas do działania, a wiedza. Deklarujemy świadomość, ale nie do końca wierzymy w kryzys klimatyczny. W raporcie Postawy ekologiczne. Badanie postaw i opinii Polek i Polaków. Raport 2021 41% badanych zgadza się całkowicie z tym, że mamy na świecie do czynienia z kryzysem klimatycznym, o którym informują naukowcy, a za nimi różne media, zarówno krajowe, jak i zagraniczne, 34% zgadza się częściowo, jednak aż 12% nie wierzy w te doniesienia i uważa je za przesadzone.⁸ W tym samym badaniu na pytanie dotyczące oceny sytuacji ekologicznej świata aż 26% badanych zadeklarowało, że nie wie, gdzie leży prawda / trudno powiedzieć.⁹ Istotne jest, aby cały czas przekazywać wiedzę, opartą o rzetelne źródła, aby społeczeństwo nie było podatne na fałszywe informacje czy teorie spiskowe, które negują wpływ człowieka na zachodzącą zmianę klimatu.

Analizując wyniki, można stwierdzić, że coraz wyższa świadomość powiązana jest z niepokojem, jak zmiana klimatu wpłynie na otaczającą nas rzeczywistość. Bardzo zaniepokojone zmianą klimatu jest 35% kobiet i 34% mężczyzn¹⁰. Największe obawy o wpływ zmian klimatycznych na środowisko wiążemy z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi (54%), gorszą jakością powietrza (50%) i wzrastającymi temperaturami (41%). W odniesieniu do wpływu na gospodarkę i społeczeństwo obawiamy się wzrastających cen żywności (57%), negatywnego wpływu na zdrowie (51%) oraz powodzi (38%)¹¹. Obawy związane ze skutkami zmiany klimatu nie są jednak kluczowe. Sam strach czy niepokój to za mało, aby zaktywizować społeczeństwo do działania. Istotne jest również, aby odczuciom lęku w tym temacie towarzyszyła wiedza, co możemy robić, aby temu przeciwdziałać.

Czy robimy wystarczająco dużo, aby troszczyć się o środowisko naturalne? 71% badanych twierdzi, że nie¹². Co więcej, osobiste zaangażowanie w przeciwdziałanie zmianie klimatu nie zawsze jest odzwierciedlone w badaniach. Deklaracje polskiego społeczeństwa w tym zakresie wypadają niekorzystnie na tle średniej z UE. Na pytanie dotyczące podjęcia w ciągu ostatnich sześciu miesięcy jakichś działań mających na celu walkę ze zmianą klimatu 47% Polek i Polaków wskazało, że nie podjęło takich działań, gdzie średnia dla 27 krajów UE wynosiła 35% odpowiedzi przeczących¹³. Co ciekawe, w badaniach Deloitte respondenci nie wskazali jednoznacznie, która z postaw jest z ich perspektywy kluczowa w kwestii przeciwdziałania zmianie klimatu: 46% stwierdziło, że należy działać powoli, ucząc się więcej o tym, co robić i badać skuteczne rozwiązania, a 43% wskazywało, że należy działać szybko, inwestując w wiele rozwiązań, pomimo ponoszenia wysokich kosztów¹⁴. Jeśli chodzi o deklaracje dotyczące postępowania ekologicznego w badaniach „Wiedza Polaków o recyklingu” odzieży niemal 74% badanych deklarowało, że postępowanie ekologiczne jest dla nich ważne, przy czym dla 20% jest bardzo ważne („wszystko, co robię, przejawia postawy ekologiczne”), a dla 53,7% ważne („staram się na co dzień postępować ekologicznie i zwracać uwagę na aspekt ekologiczny czynności, które wykonuję”)¹⁵. Działania proekologiczne, które mogą udrowić sytuację ekologiczną na świecie, to dla nas przede wszystkim segregacja śmieci i recykling (54%), radykalne ograniczenie opakowań i produktów plastikowych (54%), oszczędność zużycia wody (40%) oraz rezygnacja z wysoko emisyjnych źródeł energii (węgiel, ropa)¹⁶.

Co istotne, odpowiedzialność za rozwiązanie kwestii zmiany klimatu, jak wskazano w badaniach Eurobarometru, widzimy przede wszystkim po stronie rządów poszczególnych krajów (62%), biznesu i przemysłu (43%) i UE (41%)¹⁷. Wyniki te są zbliżone z innymi badaniami, w których na pytanie, kto powinien podjąć działania naprawcze zmierzające do poprawy sytuacji klimatycznej, wymieniono szefów firm i koncernów (82%), rządy państw (81%), polityków światowych, europejskich i polskich (80%), a 77% wskazało odpowiedź „każdy człowiek”¹⁸.

Edukacja klimatyczna staje się kluczowym elementem budowania nie tylko wysokiej świadomości klimatycznej polskiego społeczeństwa i młodego pokolenia, ale – co istotne – wzmocnienia wiedzy na temat skutków i sposobów mitygowania zmiany klimatu, a także uczenia, jak do tej zmiany się przygotowywać. Tylko świadome społeczeństwo będzie mogło stać się kluczowym interesariuszem w rozmowach o zmianie klimatu, takim, który potrafi dokonywać właściwych codziennych wyborów, jak również wymuszać zmiany na poziomie globalnym, które powinny być wdrażane przez biznes i administrację publiczną.

Edukacja klimatyczna staje się kluczowym elementem budowania nie tylko wysokiej świadomości klimatycznej polskiego społeczeństwa i młodego pokolenia, ale – co istotne – wzmocnienia wiedzy na temat skutków i sposobów mitygowania zmiany klimatu, a także uczenia, jak do tej zmiany się przygotowywać. Tylko świadome społeczeństwo będzie mogło stać się kluczowym interesariuszem w rozmowach o zmianie klimatu, takim, który potrafi dokonywać właściwych codziennych wyborów, jak również wymuszać zmiany na poziomie globalnym, które powinny być wdrażane przez biznes i administrację publiczną.

Bibliografia:

1. Blue Media Research (2021), Postawy ekologiczne. Badanie postaw i opinii Polek i Polaków.
2. CBOS (2021), Komunikat z badań nr 70/2021, Transformacja energetyczna – oczekiwania i postulaty.
3. CBOS (2022), Komunikat z badań nr 35/2022, Obawy i oczekiwania Polaków.
4. Deloitte (2021), Obawy o klimat z perspektywy konsumentów, pracowników i wyborców. Indeks Obaw Klimatycznych (Climate Sentiment Index).
5. Deloitte (2021), Obawy o stan środowiska naturalnego i klimatu. Wynik ogólnopolskiego badania: Indeks postaw klimatycznych.
6. Kantar (2020), Ziemianie atakują.
7. PKEE (2022), Polacy mają świadomość swojego wpływu na zmniejszenie zmian klimatu.
8. Specjalny Eurobarometr 513 (2021), Zmiany klimatyczne.
9. Wtórpol (2021), Wiedza Polaków o recyklingu odzieży. Raport badawczy.

¹ Kantar (2020), Ziemianie atakują, s. 37.

² CBOS (2022), Komunikat z badań nr 35/2022, Obawy i oczekiwania Polaków, s. 2.

³ Specjalny Eurobarometr 513 (2021), Zmiany klimatyczne, s. 1.

⁴ CBOS, 2021, Komunikat z badań nr 70/2021, Transformacja energetyczna – oczekiwania i postulaty, s. 2.

⁵ Deloitte, 2021, Obawy o klimat z perspektywy konsumentów, pracowników i wyborców. Indeks Obaw Klimatycznych (Climate Sentiment Index), s. 2.

⁶ PKEE, 2022, Polacy mają świadomość swojego wpływu na zmniejszenie zmian klimatu,

<https://pkee.pl/aktualnosci/polacy-maja-swiadomosc-swojego-wplywu-na-zmniejszenie-zmian-klimatu/> [dostęp 02.06.2022].

⁷ Za: Kantar, Ziemianie atakują (2020), s. 62.

⁸ Blue Media Research (2021), Postawy ekologiczne. Badanie postaw i opinii Polek i Polaków, s. 6.

⁹ Tamże, s. 8.

¹⁰ Deloitte (2021), Obawy o stan środowiska naturalnego i klimatu. Wynik ogólnopolskiego badania: Indeks postaw klimatycznych, s. 6.

¹¹ Tamże, s. 3.

¹² Tamże, s. 33.

¹³ Specjalny Eurobarometr 513 (2021), Zmiany klimatyczne, s. 2.

¹⁴ Deloitte (2021), Obawy o stan środowiska naturalnego..., s. 7.

¹⁵ Wtórpol (2021), Wiedza Polaków o recyklingu odzieży. Raport badawczy, s. 10.

¹⁶ Blue Media Research (2021), Postawy ekologiczne..., s. 35.

¹⁷ Specjalny Eurobarometr 513 (2021), Zmiany klimatyczne, s. 2.

¹⁸ Blue Media Research (2021), Postawy ekologiczne..., s. 23.

W ramach pracy nad Raportem zaprosiliśmy do napisania krótkiego stanowiska dotyczącego proponowanych polityk, działań i postulatów służących przeciwdziałaniu kryzysowi klimatycznemu i jego skutkom wszystkie ugrupowania polityczne posiadające reprezentację w polskim parlamencie. Poprosiliśmy o szczególne odniesienie się do postulatu dotyczącego wprowadzenia powszechnej, rzetelnej i kompleksowej edukacji klimatycznej w polskim systemie nauczania. Poniżej prezentujemy wszystkie nadesłane odpowiedzi.

razem

Partia Razem

Partia Razem od początku swojego istnienia uważała ochronę przyszłości planety za jeden z bardzo ważnych elementów swojego programu. Sześć lat po utworzeniu partii, w związku z ciągłą beczynnością obecnych elit politycznych, uznaliśmy, że problemy związane ze zmianą klimatu stają się, co jest coraz ważniejsze i należy to jeszcze bardziej podkreślać.

Dlatego w październiku 2021 r. kongres krajowy Razem uchwalił zmiany w deklaracji programowej, najważniejszym dokumencie pokazującym priorytety i podstawy programu politycznego partii.

Nowa deklaracja programowa w preambule stwierdza jasno: „Mamy dość ignorowania kryzysu klimatycznego, który już dziś zbiera na świecie śmiertelne żniwo. Mamy dość przedkładania pogoni za wzrostem gospodarczym nad ludzką godność i przyszłość planety”.

W deklaracji powstał nowy dział klimatyczno-środowiskowy („Zielona transformacja dla przyszłości”), zaczynający się od postulatu neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz obniżenia emisji gazów cieplarnianych o połowę do 2030 r. i zawierający osiem kolejnych postulatów. Są to:

- sprawiedliwa transformacja krajowej gospodarki
- międzynarodowe działania na rzecz ochrony klimatu i ekosystemów
- eliminacja smogu i priorytet dla ciepłownictwa
- systemowa ochrona dzikiej przyrody
- reforma łowiectwa i humanitarne traktowanie zwierząt
- modernizacja rolnictwa (większe bezpieczeństwo żywnościowe, mniejszy wpływ na środowisko)
- kompleksowe programy adaptacji do zmian klimatu
- zrównoważona mobilność dla wszystkich

Ponadto w dziale deklaracji programowej dotyczącym edukacji umieściliśmy postulat obowiązkowych zajęć z edukacji klimatycznej.

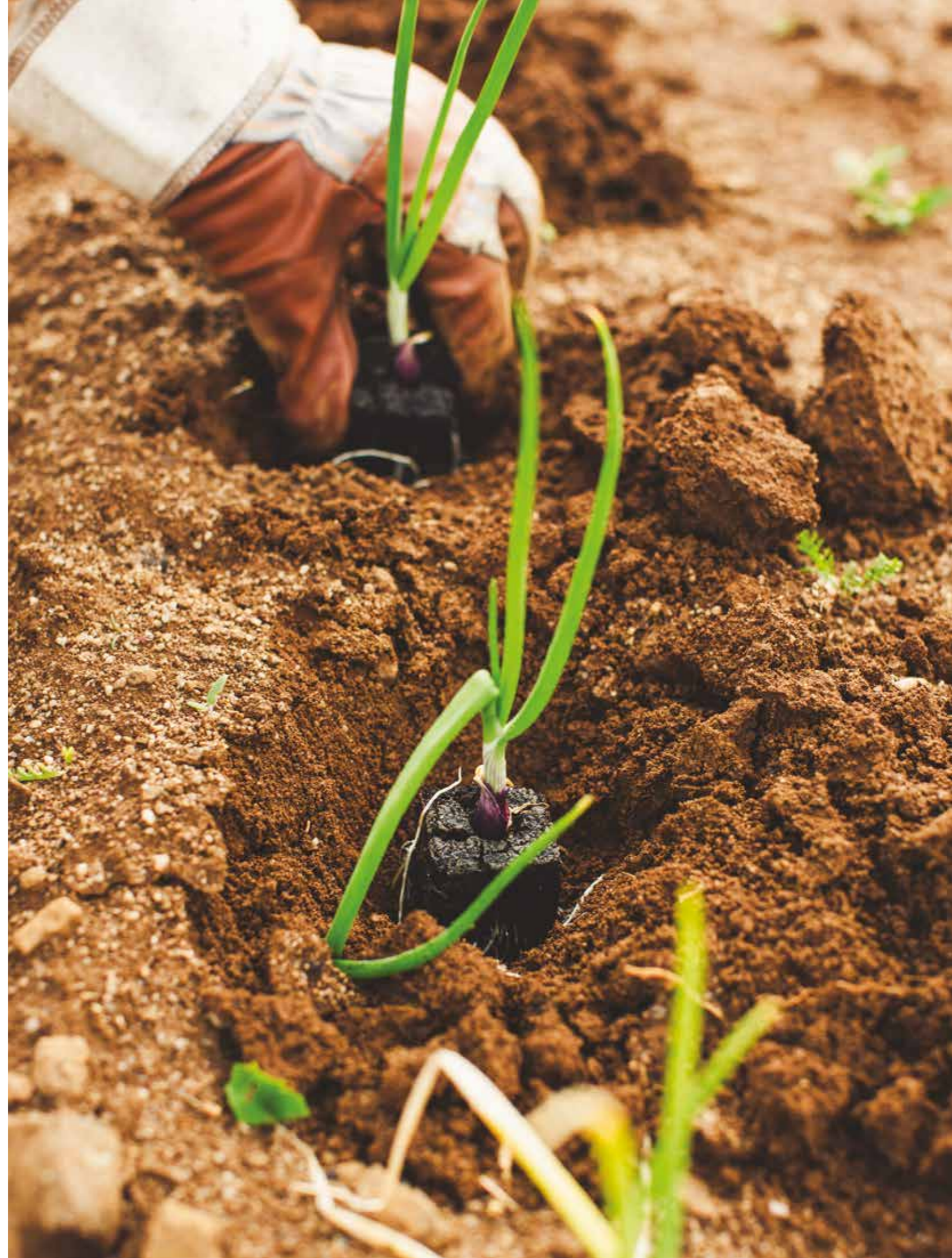
W listopadzie 2021 r. uchwaliśmy stanowisko dotyczące podwyżek cen energii, postulujące osłony dla ludności, tak żeby nie przerzucać kosztów transformacji energetycznej na najbiedniejszych i podkreślające konieczność transformacji energetycznej i energooszczędności.

Po wmożeniu wojny rosyjsko-ukraińskiej w lutym 2022 r. podnosimy cały czas kwestię uniezależnienia się od paliw kopalnych z Rosji: akcja #NieKarmPutina. Adrian Zandberg podczas konwencji programowej Lewicy postulował europejską politykę energetyczną i wydzierżawienie niemieckich elektrowni jądrowych przez Polskę zamiast ich przedwczesnego zamykania (kiedy nadal Niemcy importują gaz ziemny od Putina i blokują próby całkowitego embarga na paliwa kopalne z Rosji).

W lutym 2022 r. zwróciliśmy uwagę na przyczyny obecnego kryzysu inflacyjnego, związanego z tym, że światowa gospodarka jest nadal oparta o paliwa kopalne, które po pandemii zaczęły drastycznie drożeć. Transformacja energetyczna stanowi jedno z działań niezbędnych dla zmniejszenia wrażliwości polskiej gospodarki na szoki takie, jakich doświadczamy teraz.

Postulujemy też rozbiórkę rurociągu NordStream2, żeby nie przyszło komuś do głowy otworzyć go, kiedy Putin stwierdzi, że zagarnął już dość terytorium Ukrainy i teraz pora na rozejm. Cały czas nasze postulaty pozostają niezmiennione: konieczna jest jak najszybsza sprawiedliwa transformacja energetyczna i odejście od paliw kopalnych na rzecz OZE i elektrowni jądrowych.

Zarówno przez najbliższy rok, jak i przed najbliższymi wyborami będziemy podkreślać, że kryzys klimatyczny to problem strukturalnie związany z większością innych problemów, jakie nas dotyczą, spowodowany przez współczesną wyczynową gospodarkę kapitalistyczną, w której koszty są uspołeczniane a zyski prywatyzowane oraz przez imperatyw wykładniczego wzrostu. Tylko solidarne działania na poziomie całego kraju, całej Europy oraz całej planety mogą zachować nadającą się do zamieszkania planetę dla nas i dla przyszłych pokoleń.

Polska 2050

Nie mamy najmniejszych wątpliwości, że jednym z kluczowych wyzwań, przed którymi stoi dzisiaj świat i Polska, jest stawienie czoła kryzysowi klimatycznemu. Dlatego od samego początku funkcjonowania Ruchu Polska 2050, czyli od kampanii prezydenckiej 2020 r., podkreślamy, że naszym celem jest budowa Polski demokratycznej, solidarnej i ZIELONEJ.

Ruch Polska 2050 stoi na stanowisku, że trzeba niezwłocznie podjąć działania, aby nasz kraj do 2030 r. zredukował emisje gazów cieplarnianych o 45%, do 2040 r. całkowicie zrezygnował z węgla, a najpóźniej w 2050 r. stał się neutralny klimatycznie. Aby narysować mapę drogową do osiągnięcia tych celów, eksperci Instytutu Strategii 2050 w dokumencie programowym „Polska na zielonym szlaku” zaproponowali m.in.: rozwój energetyki wiatrowej na Bałtyku, ustawowe umocowanie prosumentów zbiorowych, zmiany w programie Czyste Powietrze, inwestycje w termomodernizację budynków, odejście od „kopciuchów” do 2030 r., inwestycje w kolej, tak aby wszędzie miejscowości liczące powyżej 10 tys. mieszkańców miały regularne połączenia pasażerskie, utworzenie funduszu Zielony Autobus, który wspomógłby samorządy w wymianie floty na zeroemisyjną, rozwój produkcji żywności ekologicznej czy zawarcie Zielonego Paktu, który zakłada m.in. partycypację obywateli w podejmowaniu najważniejszych decyzji w zakresie działań prośrodowiskowych.

Posłowie i posłanki należący do Koła Parlamentarnego Polska 2050 wielokrotnie upominali się o realizację tych postulatów w praktyce, dopominając się np. z mównicy sejmowej o zmniejszenie barier w zakresie rozwoju lądowej energetyki wiatrowej.

Zdajemy sobie sprawę, że osiągnięcie neutralności klimatycznej wymaga zmian w wielu dziedzinach życia, w tym także w edukacji. Dlatego też w dokumencie programowym „Edukacja dla Przyszłości” zagadnieniu edukacji klimatycznej poświęciliśmy osobny podrozdział. Młodzi ludzie mają prawo dowiedzieć się w szkole, na czym polega kryzys klimatyczno-przyrodniczy oraz jakie zagrożenia dla ich przyszłości niesie. Wieloaspektowa i skuteczna edukacja w tym obszarze musi, zdaniem naszych ekspertów, mieć charakter horyzontalny. Zagadnienia związane ze zmianą klimatu powinny być obecne

w treściach programowych wielu przedmiotów, takich jak: chemia, fizyka, biologia, geografia, wiedza o społeczeństwie, ale także historia, język polski, zajęcia z wychowawcą, etyka. Postulujemy, aby zajęcia te odbywały się na każdym poziomie edukacji. Niezbędne jest do tego przeszkolenie nauczycieli w zakresie edukacji klimatycznej oraz przygotowanie dla nich przykładowych scenariuszy lekcji i materiałów dydaktycznych.

Niezmiernie istotne jest, aby szkoły nie tylko wykładały teorię systemów ekologicznych czy zmiany klimatycznej, ale żeby także stały się miejscem inicjatyw w rozwijaniu odpowiedzialności za przyrodę i społeczeństwo oraz wdrażały młodzież w praktykowanie aktywnego obywatelstwa. Dlatego m.in. zaproponowaliśmy, aby w szkołach korzystano wyłącznie ze zdrowej i w miarę możliwości lokalnej żywności, a także aby promowano tworzenie przez społeczności szkolne ogródków. Ponadto należy dążyć do tego, żeby dzieci spędzały minimum godzinę zajęć na świeżym powietrzu każdego dnia i uczestniczyły w cyklicznych wycieczkach do lasu, które staną się okazją do wyjaśniania mechanizmów zjawisk klimatycznych, mających bezpośrednie odniesienie do sytuacji lokalnej. Ponadto uważamy, że należy zagwarantować darmowy transport do i ze szkoły m.in. po to, aby kształtować nawyk korzystania z transportu zbiorowego.

Aktywiści Stowarzyszenia Polska 2050 od momentu jego powstania w 2020 r. podejmują szereg aktywności w zakresie przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym i dbałości o środowisko, takich jak EKOSPACERY, w czasie których zebrali 99 ton śmieci, czy akcje nasadzeniowe, w ramach których zasadzili niemal 2 tys. drzew i krzewów. Wolontariusze promują także transport publiczny i rowerowy oraz wspierają posłów i posłanki w formułowaniu interpelacji o tematyce ekologicznej (m.in. dotyczącej zmniejszenia obszaru Świętokrzyskiego Parku Narodowego oraz systemu kaucyjnego).

Uważamy także, że zrozumienie wyzwań, przed jakimi stoi nasz kraj, w tym wyzwań klimatycznych, wymaga wyjścia poza perspektywę Warszawy, dlatego regionalne oddziały Instytutu Strategii 2050 przygotowały analizy regionalne, w których postulują m.in. ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast czy stworzenie strategii zrównoważonej mobilności.

Partia Zieloni

Aby budować zdrową, trwałą i stabilną demokrację, rządzący muszą przedstawiać swoje decyzje w sposób zrozumiały dla społeczeństwa, a obywatelki i obywatele muszą zostać wyposażeni w narzędzia, pozwalające na weryfikację słów decydentów. Skoro za kwestię podstawową uznajemy walkę z katastrofą klimatyczną i jej skutkami, nie możemy pomijać potrzeby edukowania społeczeństwa w zakresie kryzysu klimatycznego, jego obecnych i przyszłych konsekwencji. To właśnie wiedza stanowić bowiem będzie o możliwości powiedzenia przez przysłowiowego Kowalskiego czy Kowalską: „sprawdzam”.

I te informacje umożliwią faktycznie solidarną, masową walkę o klimat – zarówno na poziomie osobistych, często konsumenckich wyborów, jak i rozwiązań o charakterze systemowym, które zyskają społeczną akceptację. Warunkiem aprobaty jest zrozumienie skali problemów i zagrożeń, wynikających ze stanu klimatu.

Rzetelna wiedza będzie tamą dla niebezpiecznych denialistycznych zachowań, jak np. umieszczania w podręcznikach szkolnych tez o rzekomych korzyściach płynących ze zmian klimatu. W naszej ocenie takie wiadomości powinny dotrzeć do wszystkich osób – począwszy od najmłodszych aż po osoby w wieku emerytalnym – gdyż to od decyzji każdej i każdego z nas zależy przyszłość naszej planety i przyszłość Polski.

Należy przede wszystkim postawić na szkoły – wprowadzenie zajęć na temat zmian klimatu jest koniecznością. Młodzi ludzie powinni być z tym zagadnieniem zaznajamiani od najmłodszych lat. Przekazywanie wiedzy o klimacie i środowisku nie może zamykać się jedynie w ścianach sali lekcyjnej. Szkoła, jak każda instytucja publiczna, może i powinna być „eko”, może i powinna być klimatycznie odpowiedzialna – działać tak, aby przynajmniej nie szkodzić. Promujemy model eko-szkoły, czyli szkoły bez plastiku, ze zdrową żywnością w sklepikach szkolnych i równie zdrowymi posiłkami w stołówkach, szkoły, w której nie tylko na przedmiocie „edukacja klimatyczna” będą poruszane kwestie związane z klimatem. Świadomość dziecka na temat klimatu, w dobie

zagrożającej światu katastrofie klimatycznej, powinna być równie ważna jak znajomość tabliczki mnożenia, a może nawet jeszcze ważniejsza, gdyż autentycznie walczymy o przetrwanie.

O konieczności wprowadzenia rzetelnej edukacji klimatycznej przypominaliśmy już kilka tygodni po tym, jak Ministerstwo Edukacji zobowiązało się do jej wprowadzenia. Posłanka Urszula Zielińska wniosowała, aby MEN wzięło pod uwagę wnioski, płynące ze spotkań Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej.

Sprawą dla nas zupełnie oczywistą jest również kwestia opracowania podstaw programowych przez niezależnych ekspertów i ekspertki. Już w styczniu, prezentując Zielony Plan Odbudowy, zwracaliśmy uwagę, że programy nauczania należy wyzwolić spod wpływu politycznego, a ich tworzenie powierzyć Instytutowi Edukacji – niezależnej i autonomicznej jednostce eksperckiej, której zadaniem będzie przygotowanie strategii zmian w polskiej oświacie, opracowanie reformy programowej i systemu pracy, podjęcie współpracy z podobnymi zagranicznymi placówkami, prowadzenie wymiany wiedzy i doświadczeń.

Czas topnieje jak lodowce, a rządzący z reguły pozostają głusi na głosy organizacji ekologicznych oraz polityczek i polityków opozycji, wzywające do podjęcia ambitnych kroków w trosce o klimat. Gdy już na początku obecnej kadencji Sejmu wezwaliśmy do ogłoszenia w Polsce stanu kryzysu klimatycznego, nasze postulaty przeszły bez echa.

Jednakże na tym nie koniec. Walka o klimat i zdrowe środowisko toczy się każdego dnia, a my nie składamy broni.

Porozumienie
Jarosława Gowina

Porozumienie Jarosława Gowina

Porozumienie jest partią polityczną konsekwentnie wspierającą wprowadzanie kompleksowych zmian, będących odpowiedzią na postępujące ocieplenie klimatu. To właśnie zaangażowanie parlamentarzystów i członków Porozumienia stanowiło trzon ruchu, który w ostatnich latach zainicjował walkę ze smogiem oraz rozwój odnawialnych źródeł energii i prosumeryzmu. Na przestrzeni ostatnich lat bardzo aktywnie angażowaliśmy się we wszystkie przedsięwzięcia i procesy legislacyjne, które miały za cel dążenie do neutralności klimatycznej polskiej gospodarki i zrównoważony rozwój. Wspieranie działań z zakresu promowania elektromobilności, walki o czyste powietrze, rozwoju fotowoltaiki w Polsce czy wreszcie odblokowania rozwoju OZE poprzez liberalizację ustawy blokującej rozwój taniej i zielonej energii z wiatru na lądzie – to tylko niektóre z przywołanych inicjatyw członków Porozumienia.

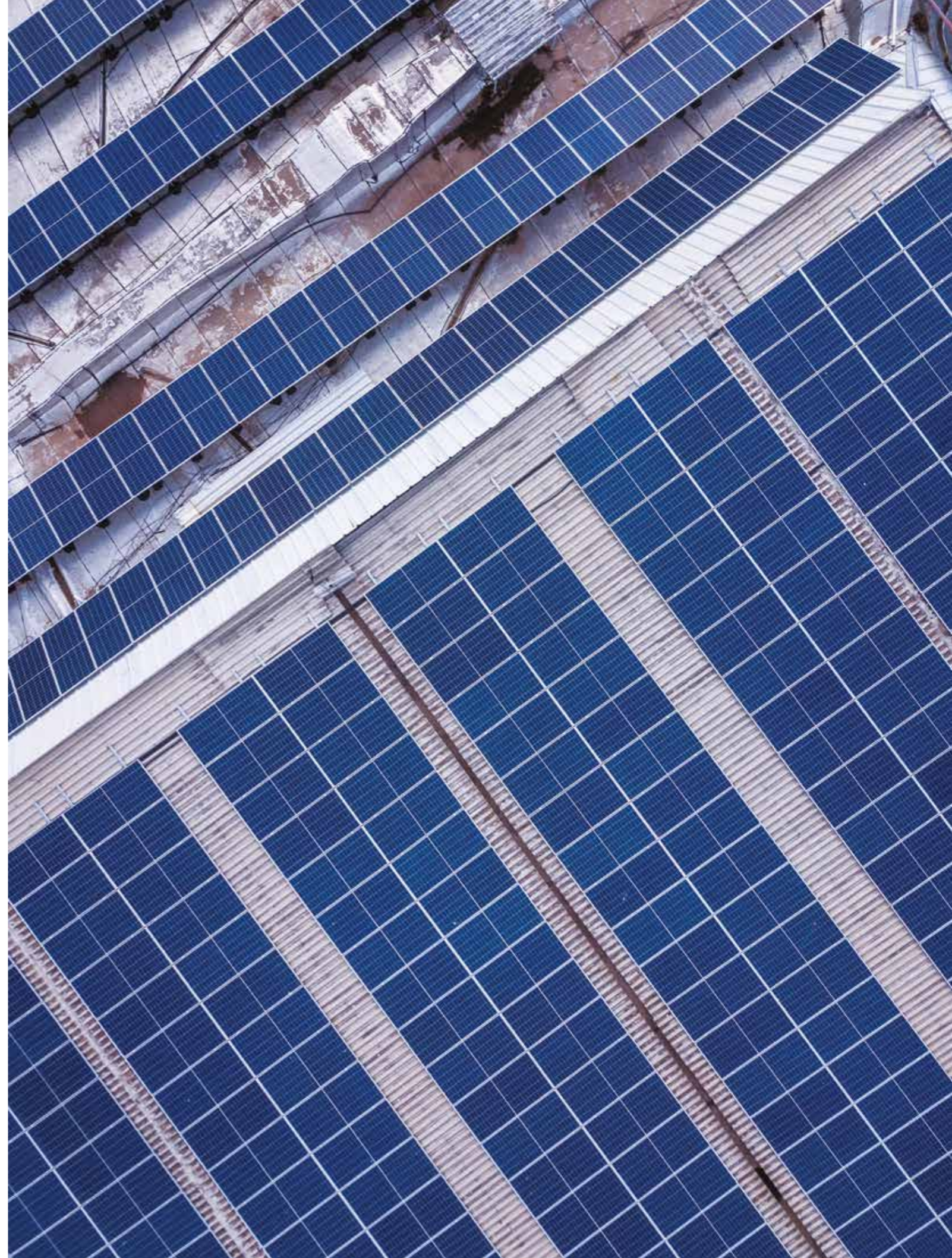
Dostrzegając jednak kluczowy obszar dla walki z negatywnymi skutkami ocieplenia klimatu, czyli edukację klimatyczną – jako Porozumienie – zdecydowanie i z przekonaniem wspieramy ideę i działania, mające na celu wprowadzenia rzetelnej, kompleksowej i ogólnodostępnej edukacji klimatycznej. Taki postulat znalazł się w przygotowywanym programie naszej partii na nadchodzące wybory parlamentarne, ale jest też wspierany i realizowany na każdym etapie naszej działalności.

Zdajemy sobie sprawę, jak kluczowe znaczenie ma w procesie transformacji naszej gospodarki w kierunku zeroemisyjnym (zielonym) wiedza i akceptacja społeczna dla podejmowanych działań. Aby je uzyskać, musimy wdrożyć rozwiązania, mające na celu przygotowanie naszego społeczeństwa – od przedszkolaka do osób starszych – do nowej rzeczywistości. Zdecydowanie popieramy wprowadzenie edukacji klimatycznej do programu nauczania przedszkoli i szkół, a także aktywnie wspieramy

działania w zakresie kampanii społecznych, które w przystępny sposób zmienią świadomość mieszkańców naszego kraju i pobudzą ich do samodzielnego działania. Potrzebna jest szeroka edukacja na temat czynników pogłębiających kryzys klimatyczny i to w odniesieniu wprost do realiów naszego kraju. Obok walki ze smogiem i redukcji odpadów należy zwrócić uwagę na problem retencji wody, wylesiania oraz potrzebę zrównoważonej produkcji żywności i przeciwdziałanie marnowaniu jedzenia.

Jednym z najpoważniejszych wyzwań w najbliższym czasie będzie edukacja naszego społeczeństwa w zakresie ograniczania zużycia energii elektrycznej i ciepłej oraz działania w kierunku jej bardziej efektywnego wykorzystania. Wspieranie procesu wymiany źródeł ciepła na niskoemisyjne, ale zarazem niezależne od paliw kopalnych, termomodernizacja budynków, elektryfikacja transportu – to wszystko wyzwania, przed którymi stoją obywatele naszego kraju. Zadaniem Parlamentu będzie generowanie i wspieranie tych inicjatyw, które pozwolą Polakom uwolnić potencjał i zadbać o swoje bezpieczeństwo energetyczne, wysoką jakość życia, a zarazem o swoje otoczenie oraz zdrowie.

Porozumienie to środowisko polityczne ceniące sobie rozwój krajowej gospodarki, która docelowo ma się stać odporna, silna i konkurencyjna. Dziś można to osiągnąć tylko poprzez gospodarkę niskoemisyjną oraz dbałość o klimat i człowieka. Dlatego też wiele uwagi poświęcamy i poświęcać będziemy tematom związanym z transformacją naszej gospodarki, rozwojem odnawialnych źródeł energii, inwestycjami w nowe technologie, w tym wodór, a także wspieraniem procesów badawczych i partycypacji społecznej, rozumianej również jako aktywna edukacja klimatyczna.

Polska Partia Socjalistyczna

Edukacja klimatyczna jest jednym z kluczowych elementów polityki społecznej państwa. Świadomość społeczeństwa, wiedza, a także zdolność do implementowania zdobytych w efekcie kształcenia umiejętności, doprowadzi do podejmowania korzystnych dla klimatu proekologicznych rozwiązań. Tylko świadome i wykształcone społeczeństwo będzie mogło wywierać presję na ośrodki decyzyjne.

Środki te i metodykę opisuje z wielką wnikliwością pierwszy Raport Okrągłego Stołu. Podsumowanie rekomendacji Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej wskazuje na konieczność rozwinięcia efektu pracy uczestników w drugim Raporcie.

Przedmiotem naszych rozważań jest udział Polskiej Partii Socjalistycznej w tworzeniu i realizacji tego projektu. Widzimy naszą rolę w upowszechnianiu wniosków zawartych w raportach i pracy parlamentarzystów na rzecz tworzenia podstaw prawnych dla rozwoju edukacji klimatycznej. Komisja Programowa XLIV Kongresu w projekcie deklaracji ideowej zawarła m.in. następującą treść w rozdziale Ekologia:

„Pracownicza zielona rewolucja. Przebudujemy polską sieć energetyczną od podstaw, dbając o najważniejszy jej element – pracowników. Redukcja emisji gazów cieplarnianych może mieć miejsce tylko z zachowaniem szacunku dla pracowników w sektorze energetycznym. Jeśli chcemy odejść od węgla, ropy i gazu jako gospodarka, musimy najpierw zapewnić nową, równie płatną pracę każdemu pracownikowi sektora wydobywco-energetycznego, z bezpłatnym przekwalifikowaniem.”

Jak wynika z dokumentu, socjaliści są żywo zaangażowani w tworzenie proekologicznej polityki naszego państwa. Temat klimatu i ekologii jest od dawna częścią działalności publicystycznej naszych członków, a przecież publicystyka i działalność wydawnicza to ważny element edukacji.

Wiedza o klimacie i ekologii, dzięki wysiłkowi ośrodków naukowych i organizacji pozarządowych, jest dość bogato reprezentowana. Brakuje działań rządu w zakresie edukacji publicznej. Należy wzbudzić potrzebę i pokierować dostępem do wiarygodnych i rzetelnych źródeł.

Nie wystarczy jednak sama edukacja. Musimy dążyć do powstania proekologicznych postaw indywidualnych. Psychologia zna pojęcie identyfikacji z posiadaną wiedzą. Nie wystarczy wiedzieć – z wiedzy powinna wynikać potrzeba określonego zachowania. Elementy tej tezy znajdują się w przedstawionych materiałach w sposób pośredni. Może należy wskazać te metody nauczania, które zaszczepiają taką postawę wśród uczniów i studentów.

Promowanie i nauczanie wiedzy o klimacie będzie prawdopodobnie wymagało wsparcia, szczególnie w szkolnictwie podstawowym i średnim, w działalności pozaszkolnych ośrodków edukacyjnych. Klimatologia to dosyć hermetyczna wiedza i wymaga specjalistycznego wsparcia w procesie nauczania. Nowelizacja prawa oświatowego autorstwa obecnego rządu może to utrudniać.

Polskie Stronnictwo Ludowe

ziękujemy bardzo za trudne do przecenienia zaangażowanie Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz działających pod jej auspicjami podmiotów w działalność na rzecz ochrony klimatu. Idee Global Compact Network Poland wynikające z troski o naszą planetę są szczególnie bliskie Polskiemu Stronnictwu Ludowemu.

Od lat czynimy wszystko, co w naszej mocy, aby tematyka związana z ekologią, zrównoważonym rozwojem i mądrą polityką klimatyczną stała się jednym z głównych tematów polskiego dyskursu politycznego. Nie ograniczamy się przy tym do sloganów, ale uczyniliśmy z tych zagadnień jeden z głównych postulatów programowych. Jako środowisko reprezentujące rolników oraz ze względu na fakt, że wielu naszych działaczy ma bogate doświadczenia w prowadzeniu działalności rolniczej, mamy pełną świadomość zmian, jakie zachodzą na świecie przyrody. Jednocześnie jesteśmy bezpośrednio zainteresowani ich powstrzymaniem. Zmiany klimatyczne stanowią dla nas nie tylko zagrożenie uogólnione, ale są wyzwaniem codzienności naszych gospodarstw czy szeroko rozumianej branży spożywczej. W moim przekonaniu jesteśmy najbardziej „zielonym” ugrupowaniem na polskiej scenie politycznej. Tym bardziej wartościowym, że realistycznym, opartym o liczby i potrzeby gospodarzy oraz konsumentów.

W naszym programie w alarmujący sposób podnosimy kwestię pożarów lasów w Azji, Afryce oraz Ameryce Południowej czy problem niedoboru wody, który może być źródłem kryzysów humanitarnych, politycznych i militarnych. Podkreślamy szkodliwość „brudnej energii” – w tym tej pozyskiwanej z węgla. Jest ona tania tylko na pozór. Koszty społeczne, zwłaszcza w obszarze ochrony zdrowia, jakie za sobą pociągają, są potężne. Konieczność przeciwdziałania im to nie tylko kwestia rachunku ekonomicznego, ale także fundamentalnej troski o życie ludzkie oraz jego jakość. Wprowadzimy dofinansowanie do zakupu pieców na poziomie 75% kosztów, a po spełnieniu kryterium dochodowego – 100% kosztów. To kwestia elementarnej solidarności oraz troski o bliźniego.

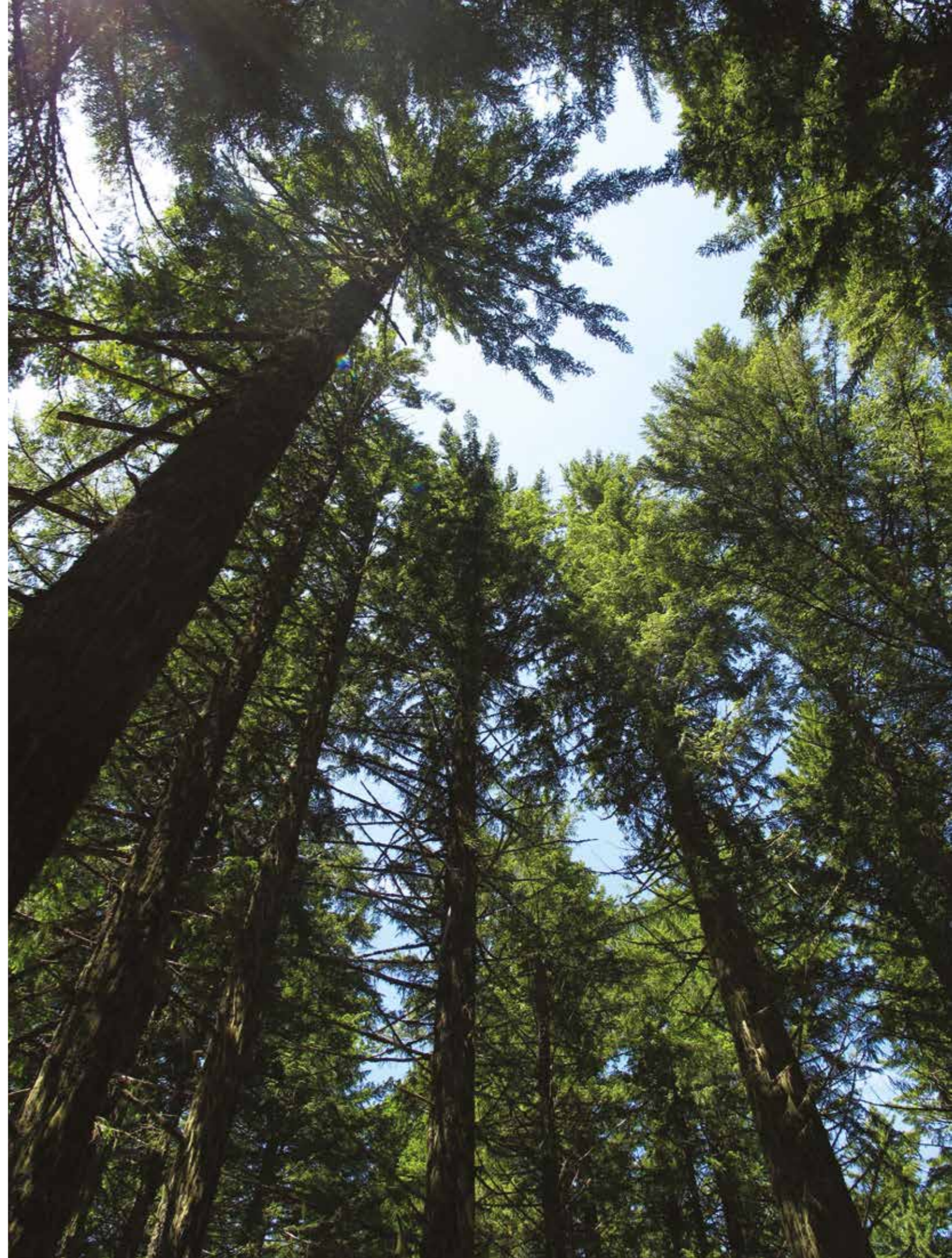
Naszym celem jest 50% udział OZE w polskim miksie energetycznym do 2030 r. Postulujemy powrót do taryf

stałych za produkcję energii odnawialnej i obniżenie VAT do 8% na rozwiązania oparte na OZE. Postulujemy oddanie produkcji energii w ręce Polaków, powrót do taryf stałych dla prosumentów oraz opustu do 50 kW również dla firm i przedsiębiorców. Ponadto chcemy uprościć rozliczenia międzysąsiedzkie w przypadku odsprzedaży energii elektrycznej przez prosumentów. Mamy pełną świadomość blokady regulacyjnej, jaką napotyka polska energetyka wiatrowa. Zniesiemy ją. Nie zamykając się na dyskusję o energetyce jądrowej, stoimy na stanowisku, że idealnym rozwiązaniem byłby osiągnięty na poziomie każdej gminy bilans energetyczny, budowany na energii pozyskiwanej z wiatru, słońca i biogazowni. Nowo powstałe bloki energetyczne i farmy wytwarzające energię z OZE muszą być bezpiecznie powiązane z sieciami przesyłowymi i dystrybucyjnymi. Wymagają one pilnej modernizacji.

Osobnym zagadnieniem jest dostępność wody, która w Polsce wykazuje tendencję spadkową. Powstaje pilna potrzeba budowy zbiorników retencyjnych o dużych i średnich rozmiarach w połączeniu z turbinami wodnymi. Takie rozwiązanie pozwala chronić zarówno przed klęską suszy, jak i kataklizmem powodzi. Rzeki powinny być wykorzystywane do transportu, co pozwoli ograniczyć emisyjność w tym obszarze. Chcemy wprowadzić program małej retencji i dotować zbiorniki wodne do 5000 l. Proponujemy utworzenie Funduszu Klęskowego w wysokości 3 miliardów złotych, z którego wypłacane będą odszkodowania z powodu klęsk żywiołowych.

W pełni popieramy postulat wprowadzenia do podstawy programowej wiedzy o ekologii, ochronie przyrody i zdrowym trybie życia, w tym o odżywianiu się. Od lat taki postulat znajduje się w naszym programie.

Głęboko wierzę, że wspólny wysiłek wszystkich ludzi dobrej woli zmieni los Ziemi i przyczyni się do odpowiedzialnego gospodarowania jej zasobami. Jednocześnie pragnę przestrzec wszystkich przed politykami, którzy biblijnym „Czyńcie sobie ziemię poddaną” tłumaczą grabieżczą i destrukcyjną dla naszej planety aktywność człowieka. Jaką muszą mieć definicję władzy, skoro chcą unicestwić to, czym rządzą? Dla nas władza to instrument i zobowiązanie do zmieniania świata na lepsze.

Platforma Obywatelska

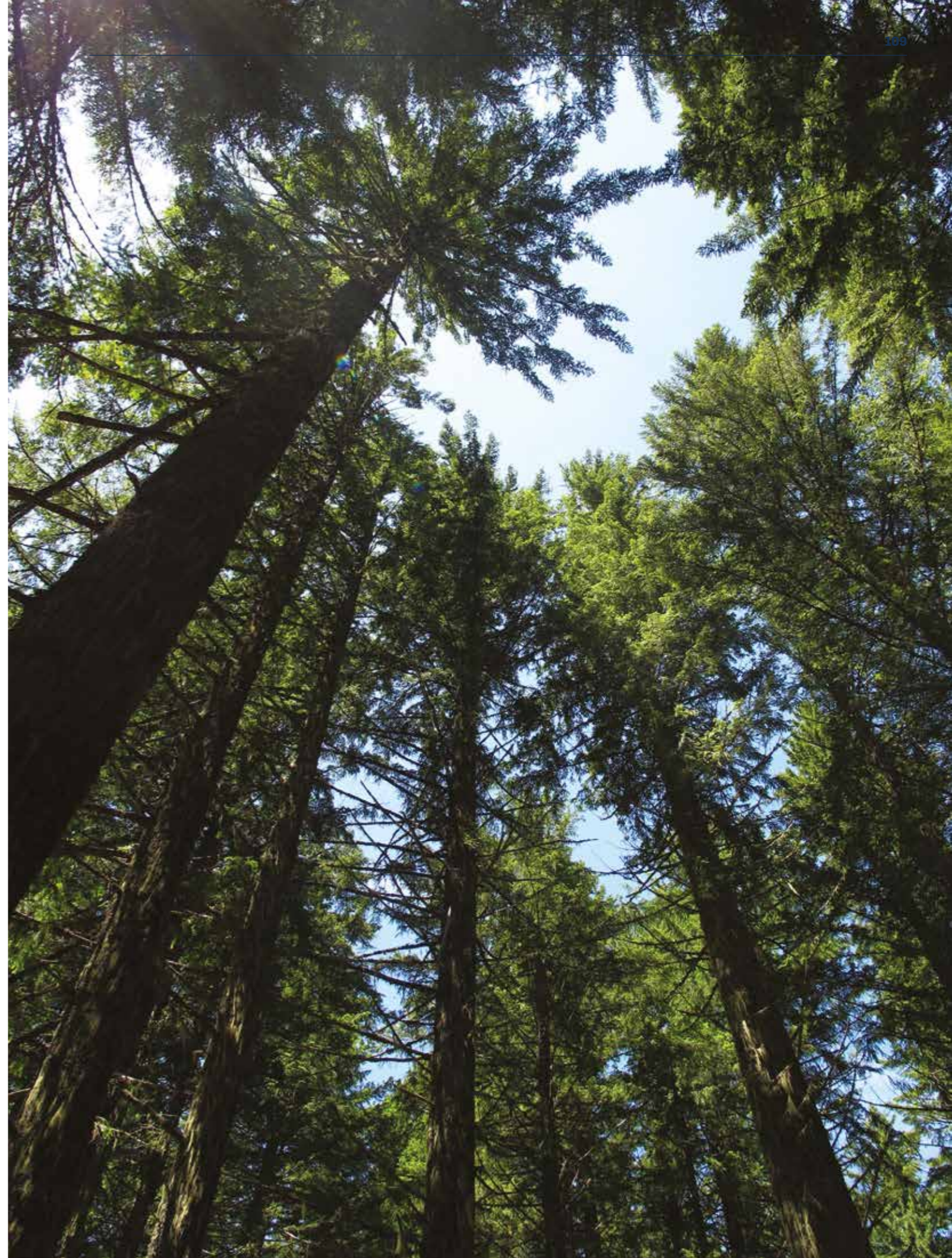
Przyczyn wciąż pogarszającego się stanu środowiska naturalnego szukać można na wielu płaszczyznach. Sposobów walki ze skutkami tych zmian także znaleźć możemy wiele, jednak do rozwiązania tak dużych problemów cywilizacyjnych w większości przypadków potrzebna jest praca u źródła.

W dziedzinie walki z niezdrowymi nawykami żywieniowymi czy też w obszarze nauki współżycia we współczesnym społeczeństwie edukacja na wszystkich poziomach stanowi jedno z podstawowych źródeł wpajania dobrych nawyków i pożądanego zachowania młodych ludzi. Jednym z właściwych – oczywiście długofalowych – kroków w walce z globalnym ociepleniem i dewastacją środowiska naturalnego przez człowieka będzie rozpoczęcie na poziomie edukacji przedszkolnej nauczania o zmianach klimatycznych i ochronie środowiska naturalnego.

Nawet najbardziej merytoryczne społeczne kampanie proekologiczne nie zawsze do wszystkich dotrą. Długoterminowym rozwiązaniem tego problemu jest rozpoczęcie zajęć edukacyjnych w tej dziedzinie już od najmłodszych lat, kształtując świadomość konsekwencji podejmowanych na co dzień działań. Racjonalny wybór produktów, oszczędność energii, rezygnacja z nadmiernego użycia plastikowych opakowań i im podobnych, niemarnowanie wody, możliwie najczęstszy wybór środków transportu publicznego – to wszystko docelowo stanowić powinno świadomy wybór wynikający z wraź-

liwości ekologicznej Polaków, a nie jedynie ewentualną decyzję motywowaną rygorystycznym przymusem lub jedynie względami ekonomicznymi. Bez wspomnianej pracy u podstaw na poziomie edukacji podstawowej cel ten będzie znacznie trudniejszy do osiągnięcia. Patrząc natomiast przez pryzmat skali problemu, zdaje się, że powinien to być jeden z najważniejszych długofalowych priorytetów edukacyjnych każdego rządu. Uważamy, że trzeba pilnie zmienić podstawę programową i treści w podręcznikach rozszerzając je o edukację klimatyczną i ekologiczną. Ważnym elementem powinna być możliwość uzyskania dodatkowych punktów na świadectwie za udział w konkursach czy projektach klimatycznych lub ekologicznych oraz organizowanie przez kuratorów konkursów o tej tematyce. Szkolne regulaminy powinny uwzględniać wytyczne dotyczące zrównoważonych środowiskowo zachowań w szkole. Edukacja klimatyczna powinna być oparta o współpracę z organizacjami pozarządowymi, a szkoły powinny stać zawsze otworem dla tych, którzy chcą się w tym zakresie dzielić swoją wiedzą.

Dbanie o środowisko naturalne i przyszłość naszej planety to nasz wspólny obowiązek. Mamy nadzieję, że negocjowanie zmian klimatycznych zostanie surowo ocenione przez wyborców w najbliższych wyborach, a w następnej kadencji sejmu edukacja klimatyczna stanie się sprawą wolną od politycznych podziałów.

Dr hab. Piotr Swacha

Dr hab. inż. Zbigniew M. Karaczun

Polskie partie polityczne wobec potrzeby wprowadzenia formalnej edukacji klimatycznej

Wprowadzenie

Badania ilościowe i jakościowe dotyczące świadomości klimatycznej wykonane w 2020 r. na zlecenie Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej wśród młodych ludzi w wieku od 13 do 20 lat wykazały¹, że tylko jedna czwarta z nich wiedzę o efekcie klimatycznym oraz zmianie klimatu czerpie ze szkoły. Dla większości z nich głównym źródłem danych na ten temat były portale internetowe (niemal 65% respondentów) oraz media społecznościowe (ok. 55%). Jednocześnie żaden z respondentów nie wykazał nauczycieli jako autorytetów w tematyce klimatycznej. Wskazuje to na istotny brak edukacji klimatycznej prowadzonej przez polskie szkoły. Czerpanie wiedzy na temat zmiany klimatu z Internetu naraża także młodych ludzi, często jeszcze pozbawionych umiejętności weryfikowania źródeł wiedzy, na brak dostępu do rzetelnej informacji na temat przyczyn zmiany klimatu, sposobów jej powstrzymania, przebiegu tego zjawiska, jego już występujących, jak i prognozowanych skutków.

Problem ten jest dostrzegany przez liczne środowiska zaangażowane w działania na rzecz ochrony klimatu. Przez wiele lat wprowadzenia edukacji klimatycznej do szkół domagały się organizacje skupione w ramach Koalicji Klimatycznej. W styczniu 2022 r. członkowie Komitetu Naukowego Koalicji Klimatycznej zwrócili się z apelem do Ministra Edukacji i Nauki o pilne wprowadzenie tego tematu do programu szkół wskazując, że: „Polska młodzież musi mieć zagwarantowaną rzetelną wiedzę na temat kryzysu klimatycznego wywołanego antropogenicznymi emisjami gazów cieplarnianych. Muszą być świadomi co jest jego przyczyną i jakie działania muszą zostać podjęte, aby uchronić świat dla

Czerpanie wiedzy na temat zmiany klimatu z Internetu naraża także młodych ludzi, często jeszcze pozbawionych umiejętności weryfikowania źródeł wiedzy, na brak dostępu do rzetelnej informacji na temat przyczyn zmiany klimatu, sposobów jej powstrzymania, przebiegu tego zjawiska, jego już występujących, jak i prognozowanych skutków.

przyszłych pokoleń. Powstrzymanie zmiany klimatu oraz adaptowanie się do jej skutków wymaga wiedzy. Tylko dzięki tej wiedzy młodzi ludzie będą świadomymi obywatelami dokonującymi mądrych i odpowiedzialnych wyborów (...)”².

O wprowadzenie edukacji klimatycznej do polskich szkół apelują także inne środowiska, w tym m.in. członkowie Młodzieżowego Strajku Klimatycznego. Dla przedstawicieli tego ruchu rozpoczęcie formalnego kształcenia w tym zakresie jest jednym z najważniejszych postulatów: „Domagamy się zawarcia kompleksowej i aktualnej wiedzy o mechanizmach kryzysu klimatycznego w podstawie programowej na wszystkich szczeblach edukacji, przy zapewnieniu kadry nauczycielskiej obowiązkowych szkoleń w tym zakresie”³.

Przez lata potrzeba taka nie była jednak dostrzegana przez polityków. Dlatego w 2021 roku kilka instytucji i organizacji: WWF Polska, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, UN Global Compact Network Poland, IKEA Retail Polska oraz Onet przeprowadziło kampanię społeczną „TAK! dla edukacji klimatycznej”. W jej trakcie zebrano ponad 60 tysięcy podpisów pod apelem wzywającym polski rząd do wprowadzenia tematyki zmiany klimatu do programów edukacji szkolnej. Efektem tej kampanii było podpisanie w sierpniu 2021 r. listu intencyjnego w tej sprawie przez ministrów: edukacji i nauki oraz klimatu i środowiska. Nie przesądza to jednak - czy i w jakim terminie nauczanie w tym obszarze zostanie w polskich szkołach wprowadzone. Będzie to zależało od woli politycznej i praktycznych decyzji podejmowanych przez rządzących.

Dlatego istotna wydaje się analiza stosunku poszczególnych środowisk politycznych do problemu zmiany klimatu i potrzeby prowadzenia edukacji w tym zakresie. Stąd celem niniejszego artykułu jest analiza odniesień do kwestii zmiany i ochrony klimatu oraz propozycji uwzględniania tych zagadnień w programach edukacji formalnej w oficjalnych stanowiskach

polskich partii politycznych. Artykuł stanowi rozszerzenie tekstu „Politycy i polityka wobec potrzeby edukacji klimatycznej i problemu zmiany klimatu. Analiza programów wyborczych kandydatów na prezydenta (2020) i polskich partii parlamentarnych (2019)” zamieszczonego w Raporcie Otwarcia.

Autorzy artykułu stawiają sobie dwa cele szczegółowe:

1. Określenie stosunku parlamentarnych partii politycznych⁴ do sposobu pozyskiwania energii, na podstawie analizy struktury treści manifestów komitetów wyborczych ogłaszanych w latach 2005-2019. Potrzeba takiej oceny wynika stąd, że podejście do transformacji energetycznej jest podstawowym wyznacznikiem stosunku poszczególnych grup społecznych, a także partii politycznych, do potrzeby osiągnięcia neutralności klimatycznej. Rozszerzając analizę do piętnastoletniego okresu (a nie jedynie uwzględniając ostatnie wybory prezydenckie i parlamentarne, jak w Raporcie Otwarcia), autorzy mogli przeanalizować długotrwałe trendy, a co za tym idzie, z większym prawdopodobieństwem określić możliwość zmiany stanowiska wobec polityki klimatycznej poszczególnych partii.

2. Analiza stanowisk reprezentantów partii politycznych wobec potrzeby wprowadzenia edukacji klimatycznej do szkół przedstawionych w trakcie spotkania inauguracyjnego Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej oraz w czasie wspólnego posiedzenia Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa⁵. Wyniki tej analizy bezpośrednio odnoszą się do stanowiska reprezentantów poszczególnych partii politycznych dotyczącego potrzeby i możliwości wprowadzenia zagadnień dotyczących zmiany klimatu do systemu edukacji formalnej.

Założenia metodologiczne pierwszej części badania

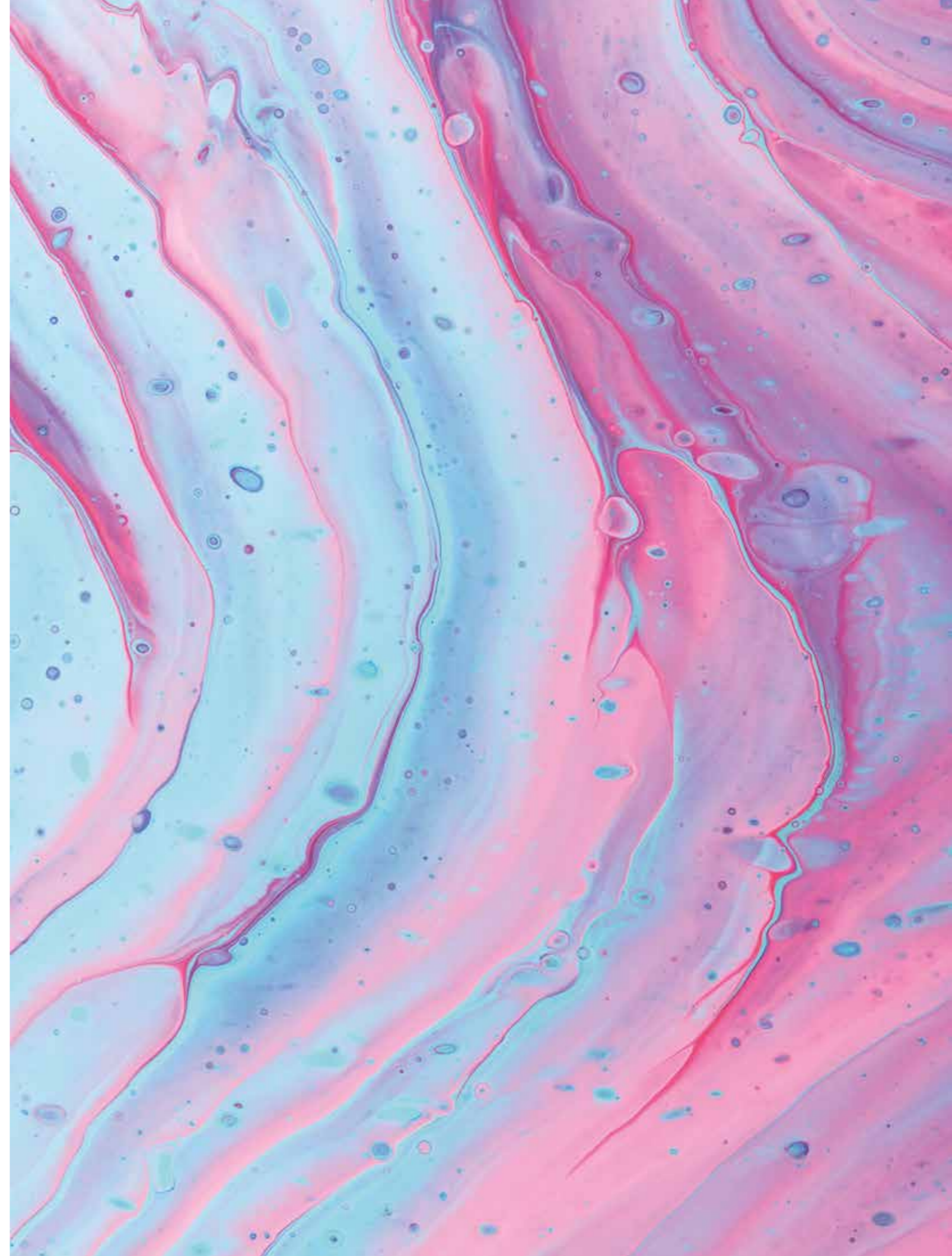
Dla realizacji pierwszego z celów szczegółowych skorzystano z założeń tzw. sieciowej analizy dyskursu (Discourse Network Analysis – DNA) stanowiącą powiązanie analizy treści oraz analizy sieci społecznych (Social Network Analysis – SNA)⁶. Perspektywa sieci społecznych koncentruje się przede wszystkim na powiązaniach pomiędzy jednostkami (w tym przypadku stanowiskami partii), dając możliwość analizy i graficznego przedstawienia wyodrębnionej na tej podstawie struktury relacji⁷. Pozwala to na przedstawienie możliwych „koalicji dyskursu”, jak również – przy uwzględnieniu programów z kilku wyborów – przeprowadzenie analizy zmian stanowisk poszczególnych sił politycznych.

Korpus badawczy stworzono na podstawie wyodrębnienia części programów zawierających odniesienie do postulowanego sposobu pozyskiwania energii. Za jednostkę analizy obrano quasi-zdanie rozumiane jako

wypowiedź, która wyraża odrębną ideę polityczną⁸. Stworzono klucz kategoryzacyjny składający się z siedmiu kategorii wypowiedzi dotyczących: rozwoju odnawialnych źródeł energii; budowy elektrowni atomowej; wykluczenia węgla w energetyce; poparcia dla dalszego wykorzystania węgla; wydobywanie gazu łupkowego; wykorzystanie gazu ziemnego; stosowanie paliwa wodnorodowego. Po wstępnym stworzeniu kodów w oparciu o klasyfikacje występujące w literaturze przedmiotu, dokonano ich weryfikacji i rozszerzenia, posługując się korpusem badawczym, tak aby uwzględnić kategorie już „dostrzeżone w danych”⁹.

Sieci (grafy), stanowiące graficzną prezentację danych, utworzone zgodnie z zasadami DNA mają charakter dwumodalny (powiązania partii z postulowanymi kwestiami) oraz jednomodalny (relacje między partiami wyodrębnione na podstawie współdzielenia postulatów). Sieci jedno- i dwumodalne zostały przygotowane dla całego okresu lat 2005-2019.

Dla realizacji drugiego z celów wykorzystano metodę analizy treści¹⁰, przy czym skupiono się na analizie zawartości przekazu oznaczającej się następującymi cechami¹¹: 1/ uwzględniano wyłącznie syntaktyczne i semantyczne elementy przekazu, a ponadto dążono do tego, aby analiza była: 2/ obiektywna, 3/ systematyczna i 4/ ilościowa. Jako jednostkę poddaną analizie treści traktowano wypowiedzi reprezentantów partii parlamentarnych zabierających głos w trakcie posiedzenia połączonych komisji sejmowych: edukacji, nauki i młodzieży oraz ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa IX kadencji Sejmu RP¹² w dniu 12 października 2021 r. W badaniu korzystano z pełnego zapisu przebiegu posiedzenia wykonanego przez Kancelarię Sejmu RP. Analizę ograniczono wyłącznie do wypowiedzi reprezentantów partii politycznych, w których znalazła się co najmniej jedna z fraz: „edukacja klimatyczna” i „zmiana klimatu” lub słowa „edukacja” i „klimat”.

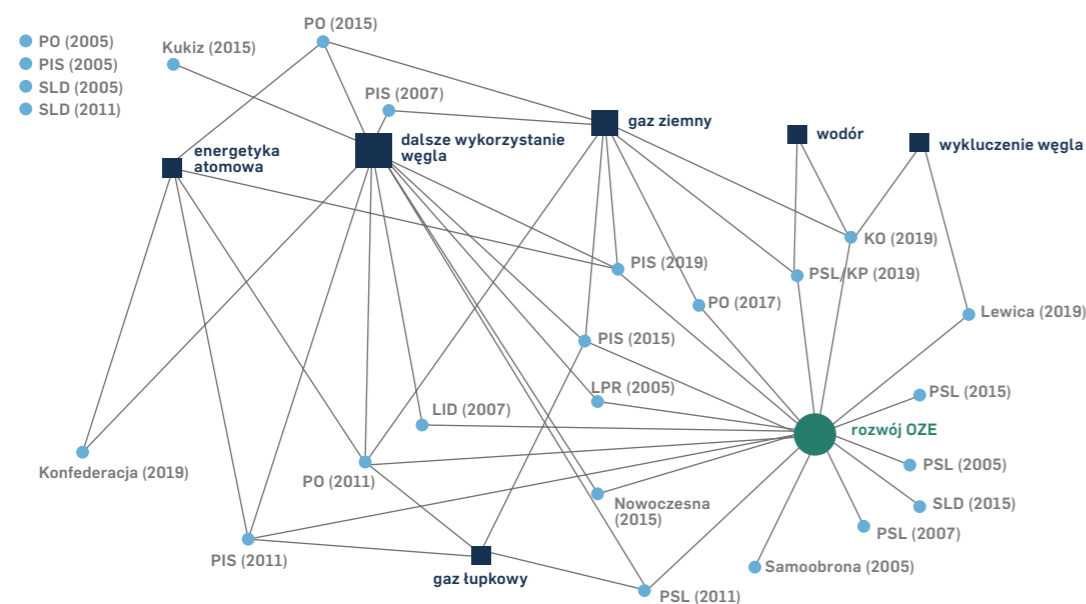
Problematyka źródeł pozyskiwania energii w programach komitetów wyborczych w latach 2005–2019

Pierwszym działaniem było stworzenie sieci, której podstawą były dane zapisane w macierzy „komitet – wypowiedź/postulat” przedstawiającej występowanie w poszczególnych programach partyjnych kategorii wyróżnionych w kluczu kategoryzacyjnym. W ten sposób stworzona została sieć dwumodalna przedstawiająca powiązania między poszczególnymi komitetami wyborczymi poprzez podzielane przez nie kwestie. Występowanie danej kwestii w programie komitetu oznaczano poprzez linię łączącą nazwę komitetu i postulat. W przypadku sieci dwumodalnej relacja ma charakter binarny – badane jest jej wystąpienie, a nie wartość. Nie jest istotne, czy w danym programie politycznym daną koncepcję przytoczono raz czy więcej razy. Stworzony rodzaj sieci określany jest mianem sieci afiliacji.

Chronologiczne, najszybciej (to jest już w 2005 r.) wystąpił on w programach partii odwołujących się do elektoratu wiejskiego (Samoobrona; PSL) oraz w manifestie prawicowej LPR. Różnicę między stanowiskiem partii, kierujących swój apel przede wszystkim do mieszkańców wsi, a LPR stanowiło równoległe wyrażenie przez ostatni z wymienionych komitetów poparcia dla spalania węgla. Podstawą koncepcji energetycznej LPR było bowiem oparcie energetyki w największym możliwym zakresie na zasobach krajowych. Od 2007 r. postulat rozwoju OZE stał się stałym elementem programu PO (w 2019 r. startująca w wyborach parlamentarnych jako Koalicja Obywatelska – KO) oraz środowiska lewicowego (LiD, SLD 2011, Lewica 2019). Bezpośredniego odwołania do OZE nie zawierał manifest wyborczy Konfederacji w 2019 r.¹⁵, nie była to również kwestia podnoszona przez komitet wyborczy Kukiz¹⁵.

Najczęściej występującym w programach komitetów wyborczych postulatem, a przez to posiadającym największą liczbę powiązań (w języku DNA – stopień¹³), jest postulat rozwoju OZE, który był obecny w programach siedemnastu komitetów wyborczych¹⁴.

Graf 1.
Sieć relacji komitetów wyborczych i wyrażanych stanowisk

Źródło: opracowanie własne przy zastosowaniu programu NetDraw

Drugim najczęściej występującym postulatem było utrzymanie energetyki węglowej (podzielany przez 12 komitetów), przy czym widoczne jest odejście od jego promowania przez PSL (w 2015 r.), KO oraz Lewicę (w 2019 r.)¹⁶.

Komitety KO oraz Lewicy w 2019 r. całkowicie zmieniły swoje podejście do stosowania paliw kopalnych zapowiadając dekarbonizację sektora energetycznego. Gaz ziemny jako źródło energii wymieniało osiem komitetów, na energetykę atomową stawiało pięć, ale w 2019 r. był to jedynie temat podejmowany przez PiS oraz Konfederację. Wytwarzanie paliwa wodorowego jako nowoczesną technologię proponowały dwa ugrupowania (PSL/KP i KO w 2019 r.). W latach 2011 oraz 2015 komitety wyborcze formułowały koncepcje pozyskiwania gazu łupkowego. Omawiana kwestia wystąpiła w programach komitetów wyborczych w 2011 r. (PO, PiS, PSL), ale cztery lata później była utrzymywana jedynie przez PiS.

Stworzenie sieci pozwala na wyróżnienie postulatów całkowicie izolowanych. W przypadku sieci dwumodalnej za tego typu kwestię należy uznać stanowisko wyrażone tylko raz przez jedno ugrupowanie. Jak można zauważyć – graf nie zawiera wymienionych elementów,

co oznacza, że komitety nie przedstawiały unikalnych koncepcji. Najbardziej rozbudowane koncepcje przedstawiały poszczególne komitety PO/KO oraz PiS.

Przekształcenie danych dwumodalnych, na podstawie których stworzono sieć przedstawiającą powiązania partii – postulaty, w macierz kwadratową typu MxM (komitet – komitet) stworzyło możliwość wyodrębnienia sieci bezpośrednich relacji między partiami (tzw. jednodomowej, eliminującej pośredniczenie w relacji poprzez kwestie). Podobieństwo między komitetami definiuje się jako liczbę koncepcji, które poszczególne ugrupowania dzielają. Według przyjętej miary najsilniej powiązane komponenty tworzą ugrupowania: PiS 2011; PiS 2015; PiS 2019; PSL 2011; PO 2011. Jest to największa grupa, w której każdy komitet wyborczy jest powiązany z każdym poprzez przynajmniej 2 relacje (w większości 3 lub 4). Szczegółowe dane przedstawia macierz nr 1¹⁷.

Matryca 1.
Rdzeń sieci jednomodalnej (partia – partia)

	PO (2011)	PSL (2011)	PIS (2015)	PIS (2019)	PIS (2011)	LPR (2005)	LID (2007)	PIS (2007)	PSL (2005)	Samoobrona (2005)	RP (2011)	PO (2007)	PO (2005)	PIS (2005)	SLD (2011)	Kukiz (2015)	Nowoczesna (2015)	SLD (2005)	PO (2015)	PSL (2015)	PSL/KP (2019)	PSL (2007)	Lewica (2019)	Konfederacja (2019)	KO (2019)
PO (2011)		3	4	4	4	2	2	2	1	1		2			1	1	2		3	1	2	1	1	2	2
PSL (2011)	3		3	2	3	2	2	1	1	1		1			1	1	2		1	1	1	1	1	1	1
PIS (2015)	4	3		3	3	2	2	2	1	1		2			1	1	2		2	1	1	1	1	1	2
PIS (2019)	4	2	3		3	2	2	2	1	1		2			1	1	2		3	1	2	1	1	2	2
PIS (2011)	4	3	3	3		2	2	1	1	1		1			1	1	2		2	1	2	1	1	2	1
LPR (2005)	2	2	2	2	2		2	1	1	1		1			1	1	2		1	1	1	1	1	1	1
LID (2007)	2	2	2	2	2	2		1	1	1		1			1	1	2		1	1	1	1	1	1	1
PIS (2007)	2	1	2	2	1	1	1					1				1	1		2		1			1	1
PSL (2005)	1	1	1	1	1	1	1					1			1		1			1	1	1	1	1	1
Samoobrona (2005)	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1			1		1			1	1	1	1	1	1
RP (2011)																									
PO (2007)	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1					1		1		1	1	2	1	1		2
PO (2005)																									
PIS (2005)																									
SLD (2011)	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1					1			1	1	1	1		1
Kukiz (2015)	1	1	1	1	1	1	1	1									1		1					1	
Nowoczesna (2015)	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1		1			1	1			1	1	1	1	1	1	1
SLD (2005)																									
PO (2015)	3	1	2	3	2	1	1	2				1				1	1				1			2	1
PSL (2015)	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1			1		1			1	1	1	1	1	1
PSL/KP (2019)	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1		2			1		1		1	1		1	1		3
PSL (2007)	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1			1		1				1		1		1
Lewica(2019)	1	1	1	1	1	1	1		1	1		1			1		1			1	1	1			2
Konfederacja (2019)	2	1	1	2	2	1	1	1									1		2						
KO (2019)	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1		2			1	1	1		1	1	3	1	2		

Źródło: opracowanie własne w UCINET, przy zastosowaniu algorytmu core/periphery

W komórkach matrycy występowanie cyfry oznacza istnienie powiązania między komitetami (im wyższa wartość, tym więcej podzielanych kwestii przez dwie partie). Kolejność zapisu opiera się na sile powiązania – rzeń sieci stanowi pięć komitetów, które są wyróżnione jako pierwsze w kolumnie i wierszu. Przytoczone dane potwierdzają, że komitet wyborczy, który wygrał ostatnie wybory parlamentarne (PiS 2019) posiada w odniesieniu do energetyki program zbliżony do manifestów innych środowisk politycznych ogłaszanych przede wszystkim w 2011 r. (PO; PSL). Wynika to z faktu, że różnicę w stosunku do relacji z innymi partiami stanowiło wyrażenie przez PO i PSL w 2011 r. poparcia dla m.in. takich kwestii, jak dalsze wykorzystanie spalania węgla w procesie wytwarzania energii, czy – jak w przypadku relacji z PO – współdzielenie (z PiS) postulatu wydobycia gazu łupkowego. Oba opozycyjne obecnie środowiska polityczne z czasem zrezygnowały z promowania przytoczonych koncepcji. Z punktu widzenia celu pierwszej części badania – istotne jest wskazanie, że:

- Matryca pozwala również na sformułowanie twierdzenia o względnej stałości postulatów wyrażanych przez kolejne komitety wyborcze PiS od 2011 do 2019 r. (poszczególne komitety PiS od 2011 r. zawsze znajdują się w rdzeniu sieci).
- Widoczna jest ewolucja poglądów środowiska PO oraz PSL. Zmiany następowały w strategii przedstawionej przez środowisko PO (KO w 2019 w stosunku do PO w 2015 i 2011 r.¹⁸) oraz z uwagi na ak-

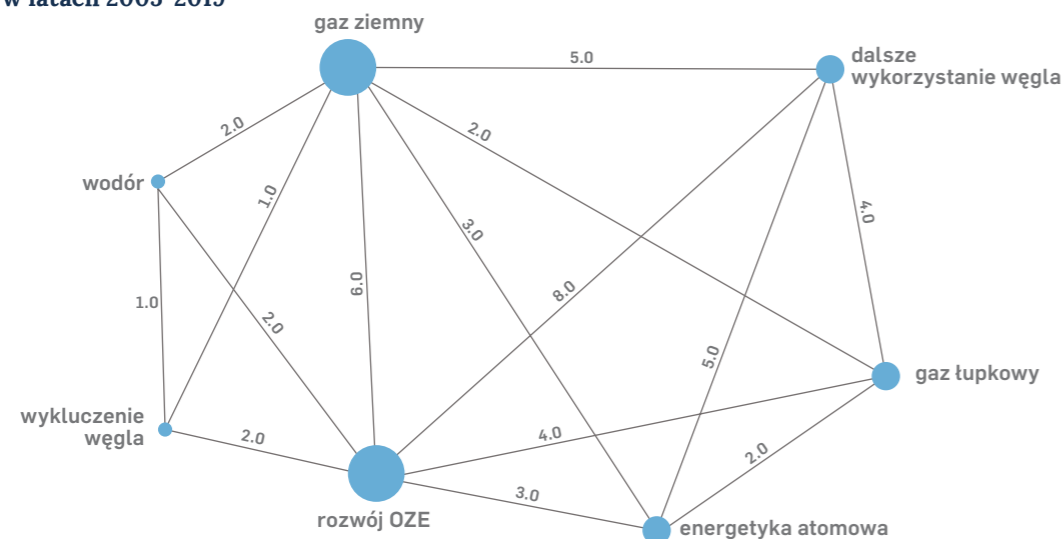
tywizację PSL/KP (odwołania do większej liczby postulatów w 2019 roku niż w latach poprzednich)¹⁹.

- Najsilniejsze powiązanie dwóch ugrupowań poprzez programy z 2019 r. dotyczy PSL/KP oraz KO (przyjmuje wartość 3, co oznacza współdzielenie trzech postulatów). Kwestiami, które łączyły dwa przywołane komitety, było odwołanie do zastosowania wodoru, gazu ziemnego oraz rozwoju OZE.

Dane dotyczące koncepcji transformacji energetycznej przedstawiane przez parlamentarne partie polityczne można również przekształcić w sposób pozwalający na określenie częstotliwości współwystępowania poszczególnych treści w całym objętym badaniem okresie. W tym przypadku matryca typu MxM oraz sieć będą przedstawiały powiązania między postulatami, tzn. wskażą na częstotliwość wspólnego występowania dwóch lub większej liczby kwestii, bez wyróżniania komitetów, które je formułowały. Szczegółowe dane zaprezentowano na grafie nr 2²⁰.

Węzłami (kwestiami) o najwyższym stopniu²¹ są postulaty dalszego wykorzystania węgla w procesie produkcji energii (stopień równy 22) oraz rozwoju OZE (stopień równy 25). W rozpatrywanym przypadku najsilniej powiązaniymi ze sobą w ostatnim piętnastoleciu były trzy kwestie: rozwój OZE, dalsze wykorzystanie węgla oraz stosowanie gazu ziemnego.

Graf 2.
Współwystępowanie w programach partyjnych postulatów dotyczących źródeł energii w latach 2005-2019

Źródło: opracowanie własne przy zastosowaniu programu NetDraw

Stosunek ugrupowań parlamentarnych do edukacji klimatycznej

Tematyka edukacji klimatycznej jest niemalże nieobecna w manifestach parlamentarnych ugrupowań politycznych, mimo pozycjonowania przez komitety wyborcze problematyki edukacji jako istotnego zagadnienia społecznego.

W określonym kontekście – szeroko pojętej edukacji ekologicznej – przywołana kwestia była poruszona w programach przedwyborczych w 2019 r.²²

Debatę polityczną dotyczącą edukacji klimatycznej stymulują jednak działania ruchów społecznych oraz organizacji pozarządowych, m.in. Młodzieżowego Strajku Klimatycznego, Koalicji Klimatycznej czy United Nations Global Compact Network Poland.

Stanowisko dotyczące wprowadzenia kształcenia z zakresu zmian klimatu zostało przedstawione przez reprezentantów parlamentarnych partii politycznych na spotkaniu inauguracyjnym Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej dnia 5 lipca 2021 r. Podczas debaty, która odbywała się na terenie SGH, wprowadzenie edukacji klimatycznej do programów szkolnych poparł przedstawicielka PiS – Jadwiga Emilewicz; Polski 2050 – Katarzyna Jagiełło; Lewicy – Agnieszka Dziemianowicz-Bąk oraz przedstawiciele: PO – Stanisław Gawłowski; Nowoczesnej – Adam Szłapka; PSL – Miłosz Motyka. Zdanie odrębne zaprezentował jedynie przedstawiciel Konfederacji – Janusz Korwin-Mikke, który nie tylko zanegował potrzebę edukacji klimatycznej, ale również wyraził wątpliwość w sprawie wpływu człowieka na zmianę klimatu. W zaprezentowanej wizji edukacji klimatycznej powtarzającymi się elementami były postulaty:

- ponadpartyjnego współdziałania na rzecz jej wprowadzenia (J. Emilewicz, S. Gawłowski, A. Szłapka)
- odpowiedniego przygotowania nauczycieli przed wprowadzeniem zmian programowych (J. Emilewicz, S. Gawłowski, A. Dziemianowicz-Bąk)
- edukowania również dorosłych/ogółu Polaków (J. Emilewicz, S. Gawłowski, A. Szłapka, K. Jagiełło)

- wprowadzenia modelu edukacyjnego, który aktywizowałby do działań proklimatycznych (A. Szłapka, K. Jagiełło, M. Motyka, A. Dziemianowicz-Bąk)

Przedstawiciele KO, Lewicy oraz PSL wyrazili również sceptycyzm wobec działań dotychczas podejmowanych przez rządzących, stwierdzając, że są one w dużej mierze pozorowane i nie doprowadzą do wprowadzenia kompleksowej edukacji klimatycznej w krótkiej perspektywie czasowej²³.

Podobny ton miał przebieg dyskusji podczas wspólnego posiedzenia Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, które było poświęcone planowanym zmianom w programie nauczania w zakresie edukacji ekologicznej i klimatycznej²⁴. W dyskusji głos zabrało 16 posłów i posłanek (5 z KO, 5 z Lewicy, 5 z PiS i 1 z Konfederacji), z czego 3 osoby w swoich wypowiedziach nie odniosły się bezpośrednio do kwestii edukacji klimatycznej i/lub zmiany klimatu (1 osoba z KO, 1 z Lewicy i 1 z PiS).

Zasadniczy podział w opiniach dotyczących kwestii wprowadzenia edukacji klimatycznej przebiegał pomiędzy przedstawicielem Konfederacji i reprezentantami pozostałych ugrupowań. Dobromir Sośnierz w swojej wypowiedzi nie negował zmian klimatycznych, zaznaczając, że istnieje w tej sprawie „konsensus naukowy”. Wyraził jednak pogląd, że „kwestią dyskusyjną” jest wiedza dotycząca przeciwdziałaniu temu procesowi. Brak potrzeby wprowadzenia edukacji klimatycznej do programu nauczania poseł Konfederacji argumentował krytykując generalnie pomysł rozbudowywania programów szkolnych. Jak zaznaczał: „(...) jest mnóstwo ważnych rzeczy na świecie, które warto pewnie komuś przekazać, ale po prostu pojemność mózgu przeciętnego człowieka jest ograniczona i nie da się wszystkich ważnych rzeczy ludziom powiedzieć (...)”. Zdecydowanie opowiadał się również przeciwko aktywizacji młodzieży szkolnej w kierunku udziału w akcjach klimatycznych: „(...) Jeśli tak nastawiamy tych młodych ludzi, że mają prawo pouczać dorosłych, jak rozwiązywać problemy, to być może w ogóle ta edukacja jest bez sensu (...)”²⁵.

Chociaż przedstawiciele pozostałych ugrupowań generalnie popierali idee rozszerzenia edukacji klimatycznej, to na podstawie ich wypowiedzi można wyróżnić podział na reprezentantów partii rządzącej oraz pozostałej części opozycji. Przedstawiciele PiS akcentowali przede wszystkim działania, które już zostały podjęte – w tym m.in. rozpoczęcie dialogu z Młodzieżowym Strajkiem Klimatycznym, powołanie Młodzieżowej Rady Klimatycznej przy ministrze edukacji oraz

elementy edukacji, przede wszystkim ekologicznej, prowadzonej przez różne instytucje. Formułowane były opinie, że edukacja klimatyczna już obecnie w szkołach funkcjonuje. Jak stwierdził poseł Maciej Górski z PiS: „(...) Ja jestem dosyć młodym posłem. Nie mam jeszcze 40 lat, ale jako żywo pamiętam z lekcji geografii mapy z prądami morskimi, z wiatrami, z wyżami. Czyli ja to rozumiem jako edukację klimatyczną. To jest czwarta, piąta klasa szkoły podstawowej. Teraz mam pytanie do Ministerstwa Edukacji i Nauki, czego uczymy na geografii w szkole podstawowej, skoro nie właśnie tego, jak na Ziemi płyną prądy morskie, jak temperatury się rozkładają, jakie są strefy klimatyczne na świecie? (...)”. Warto jednak wskazać, że waga problemu zmiany klimatu i potrzeby edukacji w tym zakresie nie była lekceważona przez wszystkich przedstawicieli koalicji rządowej. Jak bowiem wskazał poseł Jacek Kurzępa z PiS: „(...) w Sali Kolumnowej Sejmu i w KPRM po wielokroć na swoich kongresach spotykali się reprezentanci z całej Polski młodzieżowych rad miast i przy innych jednostkach samorządu terytorialnego. Jeśli państwo chcą sprawdzić, to wszystko jest w sieci. Każdorazowo tematem kluczowym dla uczestniczących w kongresach młodych ludzi były kwestie klimatu (...)”. Dodawał także: „(...) nieustannie jesteśmy w dialogu z młodymi, żeby wsłuchiwać się nie tylko w to, czego oczekują od nas jako tych, którzy sterują nawą państwową, ale również są odpowiedzialni za proces edukacji (...)”.

Przedstawiciele opozycji dostrzegali w przywołanych inicjatywach rządowych chęć oddalenia realizacji głównego postulatu, jakim jest wprowadzenie kompleksowej edukacji klimatycznej w szkołach. W opinii posła Macieja Krawczyka z PO: „(...) edukacja klimatyczna w Polsce

prowadzona jest tylko i wyłącznie na rozszerzonej geografii w liceum, a z drugiej strony minister edukacji i nauki pisze do sejmowej Komisji, że nie przewiduje wprowadzenia zmian w podstawie programowej w zakresie edukacji klimatycznej. Proszę państwa, to ja pytam, kiedy w Polsce zacznie być prowadzona edukacja klimatyczna, a nie ekologiczna i kiedy zostanie wprowadzona do podstawy programowej? (...)”. Podobna opinia formułowana była przez posłankę Lewicy Darię Gosek-Popiołek: „(...) mam kilka pytań odnośnie pewnej wizji edukacji klimatycznej, którą nie do końca widzę. Chciałabym po prostu dopytać o kilka bardzo konkretnych rzeczy. Jak rozumiem, państwo na razie przyjęli model, w którym edukacja klimatyczna realizowana jest na godzinach wychowawczych przez nauczycieli, którzy mogą mieć bądź mogą nie mieć kompetencji. Oprócz tych rzeczy, które realizowane są w czasie innych zajęć. Moje pytanie brzmi o edukację nauczycieli, o to, jak ona jest przeprowadzana, o to, w jaki sposób nauczyciele są w tym wspierani. Bo żeby znaleźć kompetencje, żeby rozmawiać o katastrofie klimatycznej, na przykład z młodzieżą licealną, to przy tym poziomie wiedzy tych młodych ludzi to naprawdę trzeba rzeczywiście bardzo dużo pracy w to włożyć (...)”.

Przedstawiciele opozycji negatywnie oceniali również brak obecności ministrów edukacji i nauki oraz klimatu i środowiska w posiedzeniach komisji dostrzegając w tym postawę lekceważącą w stosunku do omawianego problemu. Najdobitniej wyraził to poseł Piotr Borys (KO): „(...) obawiam się, że stosunek do edukacji ekologicznej i klimatycznej jest dokładnie taki jednego i drugiego ministra, jak ich obecność na Komisji (...)”.

Podsumowanie

Na podstawie analizy struktury postulatów przedstawionych przez komitety wyborcze w latach 2005–2019 należy stwierdzić, że w odniesieniu do części sił politycznych dochodzi do stopniowej zmiany ich koncepcji energetycznych w stronę bardziej przyjaznych klimatowi.

Intensyfikacja zainteresowania omawianą problematyką nastąpiła od wyborów przeprowadzonych w 2011 r. We wcześniejszym okresie o energetyce w manifestach wyborczych wspomniano przede wszystkim, przywołując problem bezpieczeństwa energetycznego. W badanym okresie wszystkie parlamentarne nurty polityczne przynajmniej raz zapowiadały utrzymanie energetyki opartej na węglu, przy czym dwa z nich (KO oraz Lewica) ostatecznie w 2019 r. przedstawiły koncepcję całkowicie przeciwną. Najbardziej charakterystyczną cechą jest dostrzeżenie wagi rozwoju OZE. W kontekście rozważanego problemu ważne są również postulaty dekarbonizacji sektora energetycznego (Lewica oraz KO). Przyjęcie przywołanej koncepcji sprawa, że kwestie energetyki zaczynają stopniowo różnić dwa najważniejsze w ostatnich latach środowiska polityczne (PO i PiS). Silne powiązanie postulatów przedstawionych przez komitet wyborczy PiS w 2019 r. z poglądami przedstawionymi w manifestach omawianego środowiska w 2011 i 2015 r. oraz z koncepcjami PSL i PO z 2011 świadczy o względnej stałości poglądów formułowanych przez PiS i braku reakcji na zmiany dokonujące się w programach innych ugrupowań. Presję na zmianę programów partyjnych w stronę bardziej proklimatycznych może przed kolejnymi wyborami wyrzucić program Polski 2050 – Szymona Hołowni, którego środowisko po raz pierwszy weźmie udział w następnych wyborach parlamentarnych.

Również debata, która odbyła się w trakcie posiedzenia połączonych komisji sejmowych 12 października 2021 r. potwierdza stopniową ewolucję stosunku partii politycznych do kwestii zmiany klimatu. W jej trakcie żaden z mówców nie podważył faktu występowania tego zjawiska czy roli człowieka w jego wywołaniu, co było stałą praktyką we wcześniejszych latach²⁶. Co do zasady nie podważano także zasadności i potrzeby wprowadzenia edukacji klimatycznej do szkół, a osiã sporu było przede wszystkim to, czy i w jaki zakresie jest już obecnie ona prowadzona, jakie elementy powinna ona obejmować i w jaki sposób winna być prowadzona. Warto jednak też zauważyć, że w trakcie dyskusji głosu nie zabrali przedstawiciele kilku partii parlamentarnych: PSL/KP, Kukiz15 oraz Polska 2050.

Dokonana zmiana w postrzeganiu zagadnienia zmiany klimatu przez partie polityczne, a także wyniki debaty w komisjach sejmowych nie dają pewności, że edukacja w tym zakresie zostanie w najbliższym czasie wprowadzona do polskich szkół.

Symptomatyczne były wypowiedzi przedstawicieli reprezentujących partie rządzące, którzy wskazywali, że ta tematyka jest już w zasadzie ujęta w istniejących programach kształcenia i nie ma potrzeby dokonywania w tym zakresie dalej idących zmian. Może to wskazywać, że rząd nie planuje działań w tym obszarze. Zdają się to potwierdzać także wypowiedzi przedstawicieli administracji rządowej. Ani przedstawiciel Ministerstwa Edukacji i Nauki, ani reprezentanci Ministerstwa Klimatu i Środowiska nie zadeklarowali jednoznacznie, że podejmą aktywne działania na rzecz uruchomienia tego typu kształcenia. Co więcej, reprezentujący Ministerstwo Klimatu i Środowiska podsekretarz stanu Adam Guibourgé-Czetwertyński jednoznacznie stwierdził, że ograniczenie edukacji klimatycznej do kilku dyskusji prowadzonych z uczniami przez wychowawcę w trakcie godzin wychowawczych, jego resort uznaje za rozwiązanie właściwe. Dlatego można oczekiwać, że jeśli nie wzrośnie presja społeczna na rząd, przede wszystkim ze strony rodziców, ale także samych uczniów, to edukacja klimatyczna w polskiej szkole nie będzie prowadzona, albo prowadzona będzie w bardzo zawężonym zakresie.

1 CEO, 2020: Zmiana klimatu. Raport końcowy z badania. Gdańsk. Dostępny na:

https://ekologia.ceo.org.pl/sites/ekologia.ceo.org.pl/files/lplanet4all_caly_raport_z_badania_2020.pdf, dostęp 06/05/2022

2 http://www.koalicjasklimatyczna.org/uploads/11.01.2022_KN_apel_edu_klimatyczna.pdf, dostęp 06/05/2022

3 <https://www.msk.earth/postulaty>, dostęp 06/05/2022

4 Sieciowa analiza dyskursu obejmuje manifesty komitetów wyborczych, które w wyniku wyborów wprowadzały swoich reprezentantów do Sejmu od 2005 r. Powyższy warunek był spełniony przez Ligę Polskich Rodzin (LPR), Prawo i Sprawiedliwość (PiS), Platformę Obywatelską (PO), Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD), Samoobronę RP (Samoobrona), Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), Lewicę i Demokratów (LiD), Ruch Palikota (RP), Kukiz'15 (Kukiz), Nowoczesną (N), Koalicję Obywatelską (KO), Polskie Stronnictwo Ludowe – Koalicję Polską (PSL-KP), Konfederację Wolność i Niepodległość (Konfederacja). Uwzględnienie programu komitetów oznaczało, że nie brano pod uwagę osobnych programów partii, które wchodziły w skład komitetu, tylko główny manifest przedwyborczy. Z uwagi na fakt, że część komitetów przybierało te same nazwy w kolejnych wyborach, dla wyróżnienia programu komitetu w danych opisywano go również poprzez rok, np. manifest wyborczy PiS z 2005 r. to PiS (2005), itd.

5 Posiedzenie poświęcone było informacji Ministra Edukacji i Nauki Przemysław Czarnka oraz Ministra Klimatu i Środowiska Michała Kurtyki na temat założeń do planowanych zmian w programie nauczania w zakresie edukacji ekologicznej i klimatycznej.

6 Na temat sieciowej analizy dyskursu zob.: P. Leifeld, Discourse Network Analysis. Policy Debates as Dynamic Networks, [w:] J.N. Victor, A.H. Montgomery, M. Lubell (red.), The Oxford Handbook of Political Networks, Oxford 2018, s. 301-325; Analiza sieci społecznych w badaniach politologicznych stosowana jest m.in. w celu przeprowadzenia analiz dotyczących formowania koalicji gabinetowych: P. Żukiewicz, Koalicje w systemie politycznym Nowej Zelandii. Od klasycznych do sieciowych porozumień, Wrocław 2020; P. Żukiewicz, M. Zieliński, K. Domagała, Social Network Analysis as a Research Method in Political Science. An Attempt to Use it in Coalition Research, «Przegląd Politologiczny», nr 4, s. 39-50; jak i elit politycznych np.: N. Moins, F. Louçã, M. Oliveira, R. Soeiro, Empirical Analysis of the Portuguese Governments Social Network, «Social Network Analysis and Mining» 2016, vol. 6, s. 1-19; P. Swacha, J. Wojnicki, Europosłowie frakcji Zielonych oraz Zielonych - Wolnego Przymierza Europejskiego w latach 1989-2019 w perspektywie sieci społecznych, «Przegląd Zachodni» 2020, nr 4, s. 7-27; P. Swacha, Zastosowanie analizy sieci społecznych w badaniach elit parlamentarnych (na przykładzie eurodeputowanych z Polski), «Przegląd Europejski» 2015, nr 2, s. 9-24; Perspektywa sieci społecznych obecna jest również w badaniach dotyczących struktury ruchów politycznych oraz relacji między parlamentami krajowymi, a instytucjami europejskimi np.: W. Ziętara, Struktury sieciowe europejskiego ruchu politycznego Zielonych, «Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia» 2017, nr 2, s. 119-136; M. Witkowska, The Use of the Concept of Policy Networks in the Study of Relations Between National Parliaments and the EU Institutions, «Przegląd Europejski» 2016, nr 4, s. 57-73.

7 Zob.: D. Batorski, M. Zdziarski, Analiza sieciowa i jej zastosowanie w badaniach organizacji i zarządzania, «Problemy Zarządzania» 2009, nr 4, s. 159; R.A. Hanneman, M. Riddle, Introduction to Social Network Methods, Riverside 2005, <http://faculty.ucr.edu/~hanneman/nettext/> (11.02.2022).

8 T. Däubler, K. Benoit, S. Mikhaylov, M. Laver, Natural Sentences as Valid Units for Coded Political Texts, «British Journal of Political Science» 2012, Vol. 42, No. 4, s. 937.

9 K. Charmaz, Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej, Warszawa 2013, s. 64; P. Leifeld, Discourse Network Analysis..., s. 307.

10 Neuendorf, K. A., 2002: Defining content analysis. Content analysis guidebook. Thousand Oaks, CA: Sage. London – New Delhi

11 Pisarek W., 1983: Analiza zawartości prasy. Ośrodek Badań Prasoznawczych. Kraków s 28

12 Dostępne na: <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/64BA5D0C4AEAF6A3C125877A006B3476/%24File/0179309.pdf>, dostęp z dn. 05/05/2022

13 Stopień to „najprostszą charakterystyką pozycji węzła jest jego stopień (degree), czyli liczba bezpośrednich relacji posiadanych przez daną jednostkę”; D. Batorski, M. Zdziarski, Analiza sieciowa i jej zastosowanie..., s. 163.

14 Należy zaznaczyć, że odrębnie klasyfikowano komitety wyborcze tworzone przez te same środowiska w różnych latach – oznaczając rok opublikowania manifestu poprzez podanie go w nawiasie, przy nazwie komitetu. Zabieg ten umożliwił dokonanie porównania zmiany podejścia do badanych zagadnień, również w ramach tego samego środowiska politycznego.

15 W części programu pojawiło się sformułowanie o poparciu „nowszych, bardziej efektywnych i czystszych technologii w energetyce”, ale z uwagi na brak konkretnego odwołania do OZE może być ono zinterpretowane w również w inny sposób, tym bardziej że mowa o technologiach czystszych od węgla (występuje wiele możliwości); KW Program Konfederacji Wolność i Niepodległość, 2019, Polska dla Ciebie, <https://konfederacja.net/wp-content/uploads/2019/09/KONFEDERACJA-Program-Wyborczy-Polska-dla-Ciebie.pdf> (20.02.2022).

16 Programu SLD z 2015 roku nie włączono do korpusu badawczego, ponieważ komitet ten nie wprowadził swoich przedstawicieli do Sejmu.

17 Z uwagi na liczbę relacji uwzględniającą również ich wartość (częstotliwość) dane przedstawiono za pośrednictwem macierzy kwadratowej, która w przypadku 360 powiązań między 25 aktorami jest bardziej czytelna niż graf.

18 W tym kontekście należy podkreślić, że KO jest w stosunku do PO środowiskiem zasilonym przez działaczy nie tylko Nowoczesnej oraz Inicjatywy Polskiej ale również Zielonych. Szczególnie ostatni z wymienionych nurtów politycznych zdecydowanie popiera dekarbonizację polskiego sektora energetycznego.

19 W tym przypadku zarejestrowanie na listach PSL/KP przedstawicieli Kukiz'15 nie doprowadziło do włączenia do programu PSL/KP postulatu utrzymania spalania węgla jako źródła pozyskiwania energii, obecnego w manifestie komitetu Pawła Kukiza w 2015 roku.

20 Z uwagi na mniejszą liczbę węzłów – są nimi kwestie (jest ich 7), a nie komitety (25), czytelniejsze będzie przedstawienie danych poprzez sieć (graf), a nie macrycę.

21 W przypadku sieci z przypisaną wartością relacji jest to suma wartości wszystkich relacji węzła, na grafie wielkość węzła symbolizuje wartość stopnia (im większy węzeł tym wyższa wartość stopnia).

22 Było to przedmiotem opracowania: Z. M. Karaczun, P. Swacha. Politycy i polityka wobec potrzeby edukacji klimatycznej i problemu zmiany klimatu. Analiza programów wyborczych kandydatów na prezydenta (2020) i polskich partii parlamentarnych (2019), [w:] Edukacja klimatyczna w Polsce. Raport, Warszawa 2021.

23 Spotkanie inauguracyjne Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej - obrady - 15.07.2021, <https://youtu.be/6d7juelwNOI> Dostęp z dn. 03/05/2022

24 W posiedzeniu brali udział następujący reprezentanci administracji rządowej i partii politycznych Adam Guibourgé-Czetwertyński podsekretarz stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska; Artur Górecki dyrektor Departamentu Programów Nauczania i Podręczników Ministerstwa Edukacji i Nauki, Katarzyna Zaczek dyrektor Departamentu Edukacji Ekologicznej i Klimatycznej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; Urszula Paślowska (Koalicja Polska); Anita Sowińska (Lewica); Dariusz Olszewski (PiS); Krystyna Szumilas (KO); Daria Gosek-Popiołek (Lewica); Urszula Paślowska (KP); Dobromir Sośnierz (Konfederacja); Jacek Kurzępa (PiS); Marek Dyduch (Lewica); Marek Zagórski (PiS); Przemysław Koperski (Lewica); Mirosława Stachowiak-Różecka (PiS); Magdalena Łośko (KO); Michał Krawczyk (KO); Barbara Dziuk (PiS); Piotr Borys (KO); Urszula Zielińska (KO); Maciej Górski (PiS); Agnieszka Dziemianowicz-Bąk (Lewica); Anna Paluch (PiS) oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych.

25 Te i kolejne cytaty za zapisem przebiegu posiedzenia wykonanego przez Kancelarię Sejmu RP dostępna na: <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/64BA5D0C4AEAF6A3C125877A006B3476/%24File/0179309.pdf> Dostęp z 05/05/2022

26 Karaczun Z.M., 2018: Ethe evolution of the sustainable development concept in Poland, as exemplified by climate policy. Papers on Global Change 25: 11 - 22

Bibliografia

- Batorski D., Zdziarski M., 2009: Analiza sieciowa i jej zastosowanie w badaniach organizacji i zarządzania. Problemy Zarządzania 4: 157-184.
- CEO, 2020: Zmiana klimatu. Raport końcowy z badania. Gdańsk. Dostępny na: https://ekologia.ceo.org.pl/sites/ekologia.ceo.org.pl/files/lplanet4all_caly_raport_z_badania_2020.pdf (dostęp: 06/05/2022)
- Charmaz K., 2013: Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa.
- Däubler T., Benoit K., Mikhaylov S., Laver M., 2012: Natural Sentences as Valid Units for Coded Political Texts. British Journal of Political Science 4(42): 937- 950.
- García-García P., Carpintero Ó., Buendía L., 2020: Just Energy Transitions to Low Carbon Economies: A Review of the Concept and its Effects on Labour and Income. Energy Research & Social Science 70: 101664.
- Hanneman R.A., Riddle M., 2005: Introduction to Social Network Methods. University of California. Riverside. Dostępne na: <http://faculty.ucr.edu/~hanneman/nettext/>, dostęp: 11.02.2022
- Karaczun Z.M., Swacha P., 2021: Politycy i polityka wobec potrzeby edukacji klimatycznej i problemu zmiany klimatu. Analiza programów wyborczych kandydatów na prezydenta (2020) i polskich partii parlamentarnych (2019), [w:] Edukacja klimatyczna w Polsce. Raport. UNGC. Warszawa.
- Karaczun Z.M., 2018: Ethe evolution of the sustainable development concept in Poland, as exemplified by climate policy. Papers on Global Change 25: 11-22.
- Leifeld P., 2018: Discourse Network Analysis. Policy Debates as Dynamic Networks, [w:] J.N. Victor, A.H. Montgomery, M. Lubell (red.), The Oxford Handbook of Political Networks. Oxford University Press. Oxford.
- Moins, F. Louçã, M. Oliveira, Soeiro R., 2016: Empirical Analysis of the Portuguese Governments Social Network. Social Network Analysis and Mining 6: 2-27.
- Neuendorf, K.A., 2002: Defining content analysis. Content analysis guidebook. Thousand Oaks, CA: Sage. London – New Delhi.
- Pisarek W., 1983: Analiza zawartości prasy. Ośrodek Badań Prasoznawczych. Kraków.
- Swacha P., 2015: Zastosowanie analizy sieci społecznych w badaniach elit parlamentarnych (na przykładzie eurodeputowanych z Polski). Przegląd Europejski 2: 8-25.
- Swacha P., Wojnicki J., 2020: Europosłowie frakcji Zielonych oraz Zielonych - Wolnego Przymierza Europejskiego w latach 1989-2019 w perspektywie sieci społecznych. Przegląd Zachodni 4: 7-27.
- Witkowska M., 2016: The Use of the Concept of Policy Networks in the Study of Relations Between National Parliaments and the EU Institutions. Przegląd Europejski 4: 56-73.
- Żukiewicz P., Zieliński M., Domagała K., 2018: Social Network Analysis as a Research Method in Political Science. An Attempt to Use it in Coalition Research, Przegląd Politologiczny 4: 39-50.

6 • Edukacja
klimatyczna
na świecie

“

Nadzieja to przekonania, że to, co robimy, ma znaczenie, nawet jeśli nie sposób z góry przewidzieć, jakiego i kiedy znaczenia nabierze, na kogo i na co może wpłynąć.

Rebecca Solnit

”

Prof. dr hab. Tomasz Żylicz

Członek Rady Klimatycznej przy UN Global Compact Network Poland

Starania o skuteczną ochronę klimatu

Problem jest złożony i nie da się sprowadzić do faktu, czy jest ciepło, czy zimno. Świadomość tego pozostaje wysoce niezadowolająca, co ilustruje zachowanie ważnego funkcjonariusza, który, ulepwszy w zimie kulę ze śniegu, wparowuje z nią na salę obrad i z triumfem pyta: „No i gdzie jest to wasze ocieplenie globalne?”. Niestety niewiele osób wie, że ocieplenie globalne to skomplikowany proces, którego badanie wymaga zaawansowanego modelowania, jakie może być przeprowadzone w nielicznych ośrodkach naukowych, z wykorzystaniem wyspecjalizowanej wiedzy matematycznej i klimatologicznej. Osoby sceptyczne wobec ocieplenia globalnego zazwyczaj opierają swoje przekonania na niekompetentnych opiniach.

Ocieplenie globalne stanowi problem ogólnoświatowy i nie może być rozwiązane przez pojedynczy region; wymaga ograniczenia globalnej emisji dwutlenku węgla. Ta zaś – od momentu podpisania Konwencji Klimatycznej w 1992 r. – wzrosła o kilkadziesiąt procent i nadal rośnie w zastraszającym tempie pomimo jej zahamowania w 42 krajach tzw. Aneksu I. Tymczasem Konwencję sygnowało 197 krajów, z których ponad 150 nie ma wiążących zobowiązań do redukcji emisji.

Jedną ze spodziewanych konsekwencji psucia klimatu jest podniesienie się poziomu oceanu. Skutkuje to wdzieraniem się wody na tereny nadmorskie. Kraje takie, jak Holandia czy Polska, mają wystarczające środki finansowe i techniczne, żeby swoich mieszkańców chronić. Natomiast wiele innych krajów – jak choćby Bangladesz, nie mówiąc o małych wysepkach – po prostu nie ma szans, żeby stawić czoła wyzwaniom. Jednocześnie muszą się zmagać z tyloma bieżącymi problemami, że perspektywa ocieplenia globalnego schodzi na dalszy plan. W rezultacie starania o skuteczną ochronę klimatu przegrywają tam z retoryką polityczną, która wydaje się atrakcyjna, ale nie rozwiązuje problemu.

W pewnym sensie winne jest tu powodzenie Protokołu Montrealskiego. Słusznie uchodzi on za największy sukces międzynarodowej ochrony środowiska. Dzięki przyjętemu tam podziałowi świata na bogatych i biednych i dzięki powszechnie zaakceptowanej zasadzie, że bogaci finansują biednym koszty ochrony warstwy ozonowej udało się skutecznie odwrócić trend niszczenia tej warstwy. Ale koszt ochrony klimatu jest setki razy większy.

W związku z tym podział świata na bogatych (Aneks I) i biednych (cała reszta) nie może powtórzyć sukcesu Protokołu Montrealskiego, bo pierwsi nie zamierzają drugim finansować przedsięwzięć w skali, która byłaby potrzebna dla ochrony klimatu. I jedni, i drudzy muszą przyjąć zobowiązania do ograniczenia emisji dwutlenku węgla.

Podpisane w 2015 r. Porozumienie Paryskie stanowi pierwszy – wiekopomny – krok w kierunku wypracowania skutecznej metody ochrony klimatu. Po raz pierwszy wprowadza zasadę, iż wszyscy sygnatariusze Konwencji Klimatycznej, a nie tylko kraje Aneksu I, przyjmują zobowiązania redukcji emisji. Wprawdzie przyjęte dotychczas zobowiązania nie są wystarczające dla opanowania katastrofy, ale przynajmniej Porozumienie unaocznia fakt, że są potrzebne w skali świata, a nie w regionie, który ma coraz mniejszy wkład do globalnej emisji (nie tylko w przeliczeniu na rok, ale również emisji kumulowanej od XIX wieku).

Ponadto Porozumienie Paryskie ma wbudowane mechanizmy podnoszenia poziomu ambicji przyjmowanych zobowiązań. Oprócz tego, istniejące w niektórych regionach mechanizmy – jak ETS (*European Trading Scheme*) – mogą stanowić zachętę, żeby kraje, których dotychczasowe zobowiązania są mniej ambitne niż gdzie indziej, dążyły do ich zaostrzenia dla skuteczniejszej ochrony klimatu. Wymaga ona bowiem działań daleko wykraczających poza ograniczanie emisji w pojedynczych krajach czy firmach; wymaga mechanizmów, które skutkowałyby ograniczaniem emisji globalnej, bo deklaracje obniżania emisji przyjmowane przez indywidualne firmy czy kraje – jakkolwiek chwalebne – nie są skuteczne.

Artykuł 12. Porozumienia Paryskiego: Strony współpracują podejmując, stosownie do okoliczności, działania w celu rozszerzenia edukacji, szkoleń, świadomości społecznej, udziału społeczeństwa i powszechnego dostępu do informacji dotyczącej zmian klimatu, uznając znaczenie tych kroków dla intensyfikacji działań w ramach niniejszego Porozumienia.

EDUKACJA KLIMATYCZNA W KENII KLUCZEM DO PRZYSZŁOŚCI

Kryzys klimatyczny jest jednym z najbardziej palących problemów naszych czasów.

Mimo że Afryka odpowiada jedynie za 2-3% globalnej emisji gazów cieplarnianych, kontynent ten odczuwa największy wpływ zmian klimatycznych, zmagając się z coraz częstszymi klęskami głodu, suszami i powodzią, które stopniowo przyczyniają się do jeszcze większego wzrostu poziomu ubóstwa.

Ponadto w wyniku wybuchu pandemii COVID-19 w 2020 r. oraz jej skutków ponad 40 milionów Afrykańczyków znalazło się w skrajnym ubóstwie, a region doświadczył pierwszej od 25 lat recesji.

Zważywszy na fakt, że skutki zmiany klimatu są już odczuwalne, nie ulega wątpliwości, że edukacja powinna odegrać kluczową rolę w przekazywaniu odpowiedniej wiedzy, umiejętności i kompetencji, by przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu. Zrozumienie jego przyczyn i skutków to pierwszy krok do zmiany sposobu myślenia, poszukiwania nowych sposobów łagodzenia jego konsekwencji i przystosowywania się do tych następstw, o których wiemy, że są już nieuniknione.

Mając na uwadze ten fakt, musimy jednocześnie zauważyć, że zmiany klimatu mają wpływ także na nasz system edukacji. W częściach Afryki Subsaharyjskiej, które poważnie ucierpiały na skutek gwałtownych zmian środowiskowych, współczynnik skolaryzacji uczniów jest niski. Brak odpowiedniego zaspokojenia podstawowych potrzeb, takich jak żywność, schronienie i czysta woda, jest jedną z głównych przyczyn niskiego poziomu uczestnictwa w edukacji. Z powodu sporów o pastwiska i dostęp do wody uczniowie ze społeczności o charakterze wędrownym nie mogą uczęszczać do szkół.

Edukacja stanowi niezwykle istotne narzędzie w walce ze zmianami klimatu. Już we wczesnym wieku dzieci są w stanie zrozumieć i przyswoić podstawowe informacje na temat konsekwencji globalnego ocieplenia oraz wnieść swój wkład w działania na rzecz klimatu i gospodarki niskoemisyjnej.

Jakie działania podjęła więc Kenia do tej pory?

Kraj ten poczynił spore postępy w rozwoju systemu edukacji, wprowadzając bezpłatne nauczanie na poziomie podstawowym, subsydiowane nauczanie na poziomie średnim i wyższym. Ponieważ jednak zmiany klimatu nie zostały na razie włączone do programu nauczania, roz-

wijanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności adaptacji do nich pozostaje wciąż niepodjętym wyzwaniem.

W 2010 r. rząd, wykorzystując media i placówki edukacyjne, zainicjował krajową strategię reagowania na kryzys klimatyczny, która zwiększyła świadomość na temat zmian klimatu. Ponadto rząd stworzył ustawę o zmianach klimatu z 2016 r., która zawiera wytyczne i działania priorytetowe w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu, z uwzględnieniem kenijskiej Wizji 2030 i celów globalnych.

W maju 2021 r. Ministerstwo Środowiska i Leśnictwa w partnerstwie z Ministerstwem Edukacji uznało, że nadal istnieje znaczna luka emisyjna między aspiracjami Porozumienia paryskiego a rzeczywistymi zobowiązaniami i działaniami. W związku z tym opracowało wytyczne dotyczące włączania problematyki zmian klimatu do programów nauczania na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń.

Global Compact Network Kenya również zachęca sektor prywatny do wspierania wysiłków Ministerstwa Środowiska i Leśnictwa w sadzeniu 2 miliardów drzew w celu podniesienia krajowego zadrzewienia do zalecanego poziomu 10%.

Global Compact Network Kenya udostępnia także platformę, na której jej członkowie mogą zaprezentować swoje wysiłki w zakresie edukacji klimatycznej. Jedną z firm członkowskich, Caly Flora, za pośrednictwem swojego koła ekologicznego Mizi i inicjatywy Color Me Green współpracuje ze szkołami, aby podnieść świadomość konieczności ochrony przyrody dla zachowania naszego zielonego dziedzictwa.

Wśród firm rośnie zainteresowanie zakładaniem i wspieraniem szkolnych klubów ekologicznych. Dzięki klubom uczniowie mają możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności potrzebnych do wspierania projektów adaptacji do zmian klimatu i innowacji niezbędnych dla ochrony kenijskiego ekosystemu.

To ostatni dzwonek, aby wszystkie zainteresowane strony zwiększyły wysiłki na rzecz tworzenia zrównoważonego społeczeństwa dla przyszłych pokoleń.

Judy Njino
Executive Director,
Global Compact Network Kenia

EDUKACJA KLIMATYCZNA W LIBANIE DLA PRZYSZŁOŚCI POKOLEŃ

Global Compact Network Lebanon (GCNL), rozumiejąc pilną potrzebę zainspirowania i wykształcenia młodzieży jako liderów jutra, skupiło się na zwiększeniu świadomości poprzez edukację młodych liderów w zakresie 17 UN SDGs oraz Dziesięciu Zasad Global Compact, jednocześnie wyposażając młodzież w potrzebne narzędzia dostosowane do ich potrzeb i chęci działania.

Program SDG Brain Lab, uruchomiony na początku października 2021 r., skierowany jest do młodzieży w wieku od 18 do 24 lat, a jego celem jest zapoznanie uczestników z pojęciami gospodarki cyrkularnej, przedsiębiorczości społecznej i przygotowanie do bycia liderem z powodzeniem.

Program składa się z 3 oddzielnych Hubów, z których każdy proponuje indywidualne podejście do SDGs, z których jeden to działania na rzecz klimatu. W Brain Hub uczestnicy zostali poproszeni o zidentyfikowanie wyzwania, przed którym stoi nasza społeczność, a następnie wymyślenie rozwiązania i opracowanie w pełni rozwiniętego projektu dotyczącego problemu społecznego, który chcieliby rozwiązać. Niezwykle grupy młodych liderów i przyszłych przedsiębiorców społecznych zostały przeszkolone w zakresie wpływu społecznego, identyfikacji wyzwań, opracowywania rozwiązań, cyklu życia projektu, tworzenia modelu biznesowego, przykładowej prezentacji i planu wejścia na rynek. Grupa zajmująca się ochroną środowiska pracuje nad stroną internetową, na której sprzedawane są produkty przyjazne środowisku, a główny strumień przychodów z projektu przeznaczony jest na zakup pojemników i innych przedmiotów przydatnych w procesie sortowania odpadów poddanych recyklingowi w kraju, we współpracy z głównymi podmiotami i kluczowymi interesariuszami w kraju (organizacje pozarządowe takie jak Live Love Recycle i inne). Aby zrozumieć zmianę zachowań libańskiej młodzieży w kierunku SDG 2, 3, 4, 5 i 7 w obliczu licznych kryzysów, z którymi Liban boryka się od 2019 r., uczestnicy Data Hub przeszli gruntowne szkolenie na temat tworzenia raportu, metodologii badań, zbierania i opracowywania danych. Uczestnicy zostali podzieleni na 4 grupy (tj. wywiady, ankiety, grupy fokusowe i pisanie), w których zbierali informacje i analizowali dane w celu zbadania zmiany zachowań, a następnie publikowali raport na temat tego, jak młodzież zmieniła swoje zachowania w zakresie walki z głodem, zdrowia i dobrego samopoczucia, wysokiej jakości edukacji, równości płci oraz zrównoważonej i czystej energii. Wierzymy, że wyniki będą obiecujące dla

kolejnych działań na rzecz środowiska, a także dla innych SDGs i sektorów.

Biorąc pod uwagę krytyczną sytuację, w jakiej znajduje się Liban i świat, Global Compact Network Lebanon (GCNL) wierzy w znaczenie podnoszenia świadomości młodzieży i dzieci w Libanie na temat zmian klimatycznych i zaangażowania młodych w działania na rzecz utrzymania naszej planety „szczęśliwej, bezpiecznej i równej”. W związku z tym Global Compact w Libanie zaplanował wraz z partnerem sieci, szkołą International College (IC), akcję wśród uczniów pierwszej klasy, mającą na celu przypomnienie im o ich roli w ratowaniu planety i szanowaniu innych. Formuła atrakcyjnych, interaktywnych zajęć, odwołująca się do wyobraźni i innowacyjności dzieci, przyniosła wspaniałe efekty. Byliśmy zaskoczeni, gdy okazało się, jak wiele już dzieci wie o zrównoważonym rozwoju! Miały wykonać rysunki na temat różnych sposobów „ocalania planety” i nie mogliśmy się nadziwić, kiedy zobaczyliśmy te urocze, a jednocześnie inspirujące prace plastyczne, które dają nam nadzieję na lepsze jutro i poczucie, że nasza planeta w końcu znajdzie się w bezpiecznych rękach.

W związku z tym, we współpracy ze szkołami, trenerami i Ministerstwem Edukacji, chcemy w przyszłym roku opracować program podnoszący świadomość na temat SDGs i podkreślający znaczenie działań na rzecz klimatu w nadziei na włączenie tego programu do systemu edukacji jako wyraz poparcia ze strony rządu dla podejmowania działań na rzecz lepszej przyszłości ludzi i planety.

Podsumowując, mamy świadomość, że Liban – podobnie jak wiele innych krajów na świecie – jest wciąż daleko w tyle z realizacją Agendy 2030 ONZ i Dziesięciu Zasad Global Compact. Mimo to w kraju zachodzą powolne i spokojne, ale konkretne zmiany: począwszy od codziennych wyborów dokonywanych przez mieszkańców Libanu i uchodźców, a skończywszy na większych alternatywach wprowadzanych przez libańskie firmy i organizacje pozarządowe. Wierzymy, że wykonujemy niewielkie i okazjonalne, ale pewne kroki w kierunku zrównoważonego rozwoju. Liban jest zmuszony do podejmowania takich decyzji, zważywszy na trudną sytuację, w jakiej znajduje się jego ludność i uchodźcy, niemniej są to decyzje zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Deenah Fakhoury
Executive Director
UN Global Compact Network Lebanon

PRZYSZŁOŚĆ NASZEJ PLANETY: EDUKACJA KLIMATYCZNA JAKO NIEZBĘDNE NARZĘDZIE W WALCE ZE ZMIANAMI KLIMATU

Edukacja stanowi podstawowe źródło wiedzy. Powinna zatem szerzyć informacje na temat zmian klimatu i podnosić świadomość społeczną w tym zakresie. Edukacja proklimatyczna zwraca uwagę na znaczenie klimatu, zachęca do przyjaznych dla środowiska zmian w ludzkich postawach i zachowaniach oraz motywuje do dokonywania bardziej ekologicznych wyborów.

W Holandii pierwsza krajowa polityka edukacji środowiskowej powstała w 1988 r., a edukacja na temat zmian klimatu stała się głównym narzędziem do walki z nimi. W Holandii funkcjonuje kilka przykładów organizacji, które w różnej formie wspierają program proklimatyczny. Jedną z nich jest Klimaat in de klas, której celem jest poprawa edukacji w zakresie zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju, tak by odpowiednio przygotować uczniów na związane z tym wyzwania przyszłości. Wśród holenderskich szkół wyższych obserwujemy wzrost liczby kierunków i kursów zorientowanych na zrównoważony rozwój, które powstają w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie ze strony studentów i młodych dorosłych, co należy uznać za pozytywne zjawisko. Tę determinację do pracy i działania na rzecz zrównoważonej przyszłości widać także w ruchu Jonge Klimaat Beweging, co można przetłumaczyć jako Młody Ruch Klimatyczny. Ruch ten zrzesza pięćdziesiąt organizacji młodzieżowych, których celem jest wpływanie na politykę klimatyczną i działania na rzecz zrównoważonego rozwoju poprzez dyskusje z politykami i prowadzenie kampanii.

W rozwijaniu edukacji klimatycznej ważną rolę odgrywa kilka podmiotów. Po pierwsze – rządy. Powinny one dostosować ustawodawstwo i politykę, aby pomóc w rozwoju programów i inicjatyw, których celem jest podniesienie świadomości ekologicznej obywateli i podejmowanie przez nich działań. Po drugie – instytucje oświaty. Powinny wprowadzić do swoich programów nauczania wiedzę o zmianach klimatu i środowisku oraz inwestować w prowadzenie badań naukowych na ten temat.

Coöperatie Leeren voor Morgen koordynuje pracę wszystkich organizacji, których celem jest wpisanie zrównoważonego rozwoju w DNA edukacji. Organizacje te współpracują w oparciu o wspólne ramy wartości podstawowych, aby opracowywać innowacyjne rozwiązania,

będące motorem systemowych zmian na rzecz zrównoważonego rozwoju w szkolnictwie. Zrównoważony rozwój w edukacji nie oznacza po prostu dodania jeszcze jednej książki przedmiotowej do już i tak wypełnionej półki. W rzeczywistości zrównoważony rozwój powinien być katalizatorem innowacji edukacyjnych, które prowadzą do dobrego wykształcenia i umożliwiają uczniom szczęśliwe życie w odpowiedzialnych granicach ekologicznych, ekonomicznych, etycznych i społecznych. W tym celu stosuje się zintegrowane podejście: The Whole School Approach.

Edukacja klimatyczna zachęca także przedsiębiorstwa do lepszego poznawania wpływu swoich działań oraz sposobów wdrażania innowacji w kierunku bardziej zrównoważonych rozwiązań. Sieci, takie jak Global Compact Network Netherlands, odgrywają tu istotną rolę, ponieważ działamy jako rzecznicy działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym, dostarczając narzędzi i zachęcając przedsiębiorstwa do lepszego zrozumienia ich wpływu na zrównoważony rozwój i włączania SDGs do ich strategii biznesowej. Poza tym Global Compact Network Netherlands chce wzmocnić pozycję młodych profesjonalistów, aby mieli większy wpływ na politykę SDG firm, w których pracują. Poprzez SDG Young Leaders Network oraz Young Professionals Programme GCNL chce dać głos młodym profesjonalistom, aby mieli oni możliwość wykorzystania wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju zdobytej na studiach w swojej praktyce biznesowej.

Linda van Beek
Executive Director,
UN Global Compact Network Netherlands

Daniela Bernacchi
Executive Director,
UN Global Compact Network Italy

UN GLOBAL COMPACT NETWORK WŁOCHY I EDUKACJA KLIMATYCZNA

Włochy były pierwszym krajem, który wprowadził wymóg włączenia edukacji klimatycznej do programów szkolnych, począwszy od jesieni 2020 r. Decyzja została podjęta pod koniec 2019 r. przez ówczesnego ministra edukacji, dr. Fioramonti, który ogłosił zamiar umieszczenia tematyki zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju w podstawach włoskiego programu nauczania. Pandemia COVID-19 nieco spowolniła realizację projektu, ale od 2021 r. uczniowie w wieku od 6 do 19 lat, od szkoły podstawowej do liceum, mają co najmniej jedną godzinę tygodniowo poświęconą takim tematom, jak: zanieczyszczenie oceanów, codzienne zrównoważone funkcjonowanie, zasoby odnawialne. Działania te podejmuje się w celu włączenia tematyki środowiskowej do wszystkich programów nauczania we Włoszech. Lekcje te są zintegrowane z istniejącymi lekcjami wiedzy o społeczeństwie, a także z przedmiotami, takimi jak geografia, matematyka czy fizyka. Celem projektu jest przekazanie uczniom w każdym wieku wiedzy na temat obecnego kryzysu klimatycznego na świecie oraz sposobów radzenia sobie z nim poprzez stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju.

Każdego roku nauczyciele wszystkich szczebli nauczania są zobowiązani do przeprowadzenia 33 godzin zajęć edukacyjnych na temat zmian klimatu i tematów pokrewnych. Zatrudniono ekspertów ds. środowiska z brytyjskich uniwersytetów, którzy mają pomóc w przygotowaniu nowych założeń programowych dla poszczególnych klas, w tym zaleceń dotyczących najlepszych metod angażujących każdą grupę wiekową. W styczniu 2020 r. rozpoczął się także program szkoleniowy dla nauczycieli i nauczycielek, od tego czasu kompetencje kadry nauczycielskiej zostały znacząco wzmocnione na poziomie wszystkich klas szkolnych.

United Global Compact Network Italy koncentruje się na edukacji na poziomie studiów wyższych, współpracując z wiodącymi włoskimi uniwersytetami, takimi jak: Università Commerciale Luigi Bocconi, Sant'Anna University, Uniroma2 w zakresie kształcenia na studiach magisterskich dotyczących zrównoważonego rozwoju, obejmujących takie zagadnienia, jak: klimat, gospodarka o obiegu zamkniętym czy prawa człowieka.

W ramach dodatkowych działań włoskie biuro sieci UNGC współpracuje z fundacjami i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego nad programami edukacyjnymi, mającymi na celu promowanie odpowiedzialnej konsum-

pcji i odpowiednich zachowań w zakresie efektywnego wykorzystania zasobów, w tym unikania marnowania żywności. Kryzys klimatyczny jest bowiem ściśle związany z sektorem rolno-spożywczym, a Włochy charakteryzują się bardzo silną tradycją produkcji żywności i mają znaczący udział w europejskim agrobiznesie.

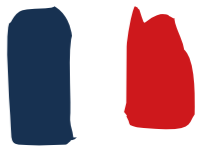
Działania edukacyjne dotyczące klimatu i środowiska prowadzone są także poprzez kampanie uświadamiające, promowane wspólnie z innymi partnerami komunikacyjnymi, firmami i agendami ONZ. Poprzez koncerty muzyczne i kampanie społeczne uwrażliwiają młodych ludzi na konieczność opowiedzenia się po stronie planety i włączania się w akcje w celu przeciwdziałania globalnemu ociepleniu.

Ponadto UN Global Compact Network Włochy stale współpracuje z firmami w kwestiach dotyczących przeciwdziałania zmianom klimatu. W 2021 r. sieć powołała grupę roboczą w celu wspólnego omawiania wyzwań i możliwości, a także najlepszych praktyk firm w zakresie dekarbonizacji i ambicji na rzecz celu ograniczenia ocieplenia do 1,5°C. Efektem prac tej grupy roboczej jest dokument Italian Businesses Towards Decarbonization: A Just and Inclusive Transition (Włoskie przedsiębiorstwa w kierunku dekarbonizacji: sprawiedliwa i sprzyjająca włączeniu społecznemu transformacja), który został zaprezentowany na Expo Dubai w styczniu 2022 r.

Nils Pedersen
Executive Director,
UN Global Compact Network France

EDUKACJĄ KLIMATYCZNĄ W OJCZYŹNIE POROZUMIENIA PARYSKIEGO

We Francji edukacją na temat klimatu, a szerzej – zrównoważonego rozwoju, zajmuje się od lat 70. ubiegłego wieku sektor NGO, a jego przedstawiciele mają już ugruntowaną pozycję. Grenelle de l'Environnement w 2007 r. i Porozumienie Paryskie w 2015 r. to przełomowe momenty, w których kwestia klimatu stała się przedmiotem rozważań na szczeblu krajowym.

W edukacji publicznej zrównoważony rozwój został zapisany we francuskich ustawach oświatowych w 2013 i 2019 r. W Porozumieniu Paryskim edukacja na temat klimatu jest wymieniona w 12. artykule: kraje-sygnatariusze są zobowiązane do wdrożenia działań edukacyjnych na temat klimatu dla wszystkich uczniów i uczennic w szkołach oraz w szkolnictwie wyższym. Od czasu kadencji prezydenckiej w 2017 r. rozpoczęto reformy mające na celu spełnienie tych oczekiwań. Wydaje się, że postęp jest zbyt wolny, ale zasadnicze znaczenie dla nauczycieli ma kwestia środków i zasobów. W praktyce we francuskim systemie edukacji wdrażanie globalne już trwa, ale odbywa się stopniowo. Na przykład od 2020 r. do programów szkół średnich włączono obowiązkowe zajęcia naukowe na temat klimatu i różnorodności biologicznej, a w każdej klasie gimnazjalnej i licealnej wyznacza się przedstawiciela ds. ekologii. Istnieją także specjalne edukacyjne programy dotyczące SDGs w szkołach. Wyzwaniem jest informowanie bez zniechęcania oraz zadbanie o to, by każda dyscyplina w szkołach ponadgimnazjalnych (a także w szkolnictwie technicznym i zawodowym) skutecznie uwzględniała zajęcia na temat klimatu i różnorodności biologicznej. Rośnie jednak zapotrzebowanie na lekcje ze strony uczniów, którzy w większości są zainteresowani tą tematyką i popierają aktywizm, taki jak działania Grety Thunberg. Przykładowo, 23-latek Nathan Méténier jest jednym z najmłodszych członków Młodzieżowej Grupy Doradczej ONZ ds.

Oprócz programów szkolnych, sektor pozarządowy we Francji jest bardzo aktywny w kwestiach związanych z klimatem i bioróżnorodnością, a na poziomie krajowym i lokalnym funkcjonuje wiele podmiotów, niezależnie od tego, czy są one zorientowane na młodzież, czy nie. W ramach Sieci UN Global Compact France staramy się współpracować z profesjonalnymi podmiotami, aby poprawić zrozumienie zagadnień związanych z klimatem i bioróżnorodnością wśród naszych firm członkowskich, a tym samym wśród pracujących w nich obywateli. Podmiotami tymi mogą być firmy konsultingowe

zajmujące się klimatem i bioróżnorodnością, stowarzyszenia przedsiębiorstw zajmujących się bioróżnorodnością czy rząd. Prowadzimy „Program Środowiskowy” dostępny dla wszystkich francuskich spółek Global Compact, który obejmuje wszelkiego rodzaju działania edukacyjne i uświadamiające na temat klimatu i bioróżnorodności. Celem jest również zwiększenie skali rzetelnych działań na rzecz klimatu w firmach różnej wielkości, z różnych sektorów i regionów i umożliwienie im realizacji znaczących zobowiązań do redukcji emisji na szeroką skalę, na przykład za pośrednictwem Akceleratora Ambicji Klimatycznych UNGC oraz wszystkich kursów Akademii UNGC.

EDUKACJA KLIMATYCZNA W POLSCE

• Dla chcących
wiedzieć więcej.
Strona internetowa
Edukacja Klimatyczna

WEJDŹ NA STRONĘ

www.edukacjaklimatyczna.org.pl

ZESKANUJ
QR KOD

OKRĄGŁY STÓŁ

Zapoznaj się z rekomendacjami i rezultatami prac Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej!

Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej to projekt zainicjowany 22 kwietnia 2021 r. (Dzień Ziemi), w którego tworzenie zaangażowane było kilkadziesiąt osób. Na tej podstronie przygotowaliśmy podsumowanie prac OSdEK, przybliżyliśmy sylwetki koordynatorów i koordynatorek, a także zamieściliśmy całość wypracowanych rekomendacji zawierających szczegółowe propozycje rozwiązań i dróg ich wdrażania.

RAPORTY

Zapraszamy do zapoznania się z raportami na poświęconej im podstronie!

15 lipca 2021 r. podczas spotkania inauguracyjnego Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej zaprezentowaliśmy pierwszy raport UN GC Network Poland „Edukacja klimatyczna w Polsce”. Jego celem była diagnoza stanu edukacji klimatycznej w Polsce. Raport zbierał głosy ONZ, rządu, samorządów, sektora pozarządowego, organizacji i instytucji odpowiedzialnych za edukację, ekspertów, młodzieży i innych zaangażowanych grup, które później włączyły się w prace Okrągłego Stołu dla Edukacji Klimatycznej.

Niniejszy raport „Edukacja klimatyczna w Polsce - rekomendacje Okrągłego Stołu”, będący kontynuacją raportu „Edukacja klimatyczna w Polsce” odpowiada na pytanie już nie jak jest, ale jak powinno być i jaka edukacja klimatyczna jest nam potrzebna. Raport zbiera rezultaty pracy różnych środowisk w ramach Okrągłego Stołu o tym, jak powinna wyglądać edukacja klimatyczna w Polsce.

AKTUALNOŚCI

Tu sprawdzisz bieżące informacje na temat edukacji klimatycznej w Polsce i na świecie oraz zapoznasz się z naszymi bieżącymi działaniami i propozycjami wspólnych inicjatyw w tym zakresie.

ŹRÓDŁA WIEDZY

- To tutaj znajdziesz wybrane przez ekspertów i ekspertki źródła wiedzy o klimacie w języku polskim i angielskim, w większości z darmowym dostępem!

Znajdziesz tu zarówno kluczowe raporty IPCC (Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu przy ONZ), jak i innych agend ONZ, a także uznanych instytucji i NGO's zajmujących się problematyką zmiany klimatu i przeciwdziałaniem jej skutkom. Jeśli zamierzasz przeprowadzić lekcje bądź spotkanie poświęcone tematowi kryzysowi klimatycznego, to stąd możesz pobrać rzetelne i kompleksowe materiały edukacyjne pozytywnie ocenione przez Radę Klimatyczną przy UN Global Compact Network Poland.

RADA KLIMATYCZNA

- W tej zakładce przeczytasz, czym zajmuje się Rada oraz zapoznasz się z biogramami członków i członkiń.

Rada Klimatyczna przy UN Global Compact Network Poland to grono najlepszych ekspertów i ekspertek w Polsce z dziedzin nauk powiązanych z tematem kryzysu klimatycznego oraz walki z jego skutkami i przyczynami. W tej zakładce przeczytasz o tym, czym zajmuje się Rada oraz zapoznasz się z biogramami członków i członkiń.

Masz własne materiały edukacyjne dotyczące tematyki zmiany klimatu, które chciałbyś poddać ocenie Rady Klimatycznej przy UN GCNP i udostępnić na otwartej licencji, aby pomóc w szerzeniu wiedzy o zmianie klimatu? Napisz do nas!

AKCJA SPOŁECZNA

- Petycję podpisało ponad 62 000 osób. Zobacz, jak wyglądała kampania!

UN Global Compact Network Poland od ponad roku prowadzi działania na rzecz wprowadzenia rzetelnej i powszechnej edukacji klimatycznej w Polsce. Rozpoczęliśmy kampanię „TAK! dla edukacji klimatycznej!”, w ramach której wraz z Partnerami – Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, WWF Polska, IKEA Retail Polska oraz Onet – zbieraliśmy podpisy pod petycją dotyczącą włączenia edukacji klimatycznej do programu nauczania w polskich szkołach.

Petycję podpisało ponad 62 000 osób i została ona przekazana do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Masz pomysł na działanie na rzecz rzetelnej, kompleksowej i powszechnej edukacji klimatycznej w Polsce? Chcesz zaproponować swoje rozwiązanie wspierające tę wizję? A może chcesz dołączyć do już istniejącej inicjatywy? Napisz do nas, nawiążmy współpracę i zrobmy coś wspólnie!

edukacjaklimatyczna@ungc.org.pl

”

**Jeśli nie dokonamy rzeczy
niemożliwych, mierzyć
będziemy się z rzeczami
nie do pomyślenia.**

Murray Bookchin

”

8

**Podsumowanie
oraz plan dalszych prac**

Okrągły Stół dla Edukacji Klimatycznej

Kluczowe ustalenia:

Treści z zakresu zmian klimatu należy wprowadzać w sposób kompleksowy, nie fragmentaryczny, na każdym etapie kształcenia, rozpoczynając od nauczania przedszkolnego, a na dalszych etapach edukacji powinny być włączane do programu co najmniej kilku przedmiotów szkolnych, takich jak: fizyka, chemia, biologia, matematyka, język polski i obce, historia. Uczniowie powinni mieć możliwość całościowego spojrzenia na to zagadnienie, z punktu widzenia różnych nauk.

- Wprowadzenie nowych treści do podstawy programowej to za mało, by mówić o skutecznym zaimplementowaniu zmiany. Kluczowe w tym procesie jest podnoszenie kompetencji nauczycieli w obszarze tematu zmian klimatu.
- Edukacja klimatyczna stanowi ważny element kompetencji społecznych, które uczniowie muszą nabyć w procesie edukacji. Powinna być zatem skonstruowana w taki sposób, by budować kompetencje, pobudzać kreatywność do poszukiwania rozwiązań na rzecz odwrócenia niekorzystnych zmian klimatu oraz radzenia sobie z jego postępującymi skutkami. Edukacja klimatyczna jest jedną z kompetencji przyszłości i jako kompetencja, a nie zbiór informacji, powinna być przekazywana w szkole.
- Wprowadzenie treści o zmianach klimatu do polskiego systemu edukacji powinno nastąpić w sposób partycypacyjny, z udziałem ekspertów, zainteresowanych środowisk.
- Zagadnienie zmiany klimatu w systemie szkolnym powinno stanowić przestrzeń do nabycia kompetencji z zakresu krytycznego myślenia, prawidłowej weryfikacji danych naukowych i ich interpretacji.
- Brakującym elementem w polskim systemie, a niezbędnym w kontekście skutecznej edukacji klimatycznej, jest uwrażliwienie uczniów i uczennic na przyrodę i środowisko naturalne. Elementem szkolnego programu powinno być regularne przebywanie na łonie przyrody, dbanie o nią i uprawianie roślin w przestrzeni szkolnej.
- Edukacja klimatyczna to proces społeczny. W murach szkolnych powinna angażować całą społeczność: dyrekcję, grono nauczycielskie, uczniów, rodziców, środowisko lokalne i sąsiedzkie szkoły do wspólnego podejmowania działań.
- Wiarygodne treści klimatyczne powinny być prezentowane w szkole, która sama ma ambicje bycia miejscem proklimatycznym, nie ma zatem skutecznej edukacji klimatycznej bez podjęcia wysiłków na rzecz zmieniania szkoły w miejsce przyjazne klimatowi na różnych płaszczyznach, m.in. wykorzystania wody, źródeł energii, materiałów, preferowanych środków transportu do szkoły, roślinności w przestrzeni szkolnej i bez odpowiedniej diety w szkolnych stołówkach. Szkoła sama w sobie powinna być proklimatyczna.

Dalsze kroki:

- Monitorowanie prac legislacyjnych w zakresie wprowadzenia edukacji klimatycznej wraz z monitorowaniem uwzględnienia treści rekomendacji przygotowanych przez Okrągły Stół.
- Włączenie się i współpraca z jednostkami administracji rządowej przy pracach legislacyjnych i wdrożeniowych nad edukacją klimatyczną.
- Wsparcie administracji rządowej przy przygotowaniu systemu podnoszenia kompetencji środowiska nauczycielskiego, w tym kompleksowych i rzetelnych materiałów edukacyjnych, budowania bazy wiedzy o zmianie klimatu i programach edukacyjnych dostępnych w Polsce, a także przygotowania kursów i szkoleń skierowanych do wszystkich nauczycieli i nauczycielek.
- W ślad za deklaracją ministrów reprezentujących państwa będącymi stroną Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), przywołując art. 6. UNFCCC i art. 12. Porozumienia Paryskiego oraz dokumenty: Deklarację Berlińską w sprawie Edukacji na rzecz Zrównoważonego Rozwoju, a także Deklarację z Katanii ministrów edukacji reprezentujących kraje G20, która podkreśla znaczenie edukacji w obliczu kryzysu klimatycznego, jako UN Global Compact Network Poland będziemy promować integrację zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu w formalnych systemach edukacji, w tym jako element podstawy programowej, nowych wytycznych, szkoleń nauczycieli, przygotowania standardów egzaminacyjnych i na wielu poziomach za pośrednictwem instytucji krajowych.
- Przygotowanie wsparcia dla nauczycieli, edukatorów i rodziców w postaci narzędzia oceny rzetelności dostępnych materiałów wraz z certyfikatem jakości UN GCNP dla polskich publikacji edukacyjnych, popularnonaukowych oraz innych dzieł kultury o zmianie klimatu.
- Podjęcie działań promocyjnych i prowadzenie dialogu wraz ze wszystkimi zainteresowanymi środowiskami na rzecz wdrożenia rekomendacji Okrągłego Stołu do polskiego systemu kształcenia.
- Podjęcie działań i współpracy na rzecz włączania przedstawicieli sektora prywatnego oraz wspierania w podejmowanych przez nich inicjatyw na rzecz edukacji ekologicznej, w wypełnianiu obowiązków w zakresie strategii na rzecz niskoemisyjności oraz realizacji celów zrównoważonego rozwoju.
- Wspieranie uczelni wyższych we wdrażaniu edukacji klimatycznej także na tym etapie kształcenia.

”

Starajcie się zostawić ten świat choć trochę lepszym niż go zastaliście.

Robert Baden-Powell

”

WYDAWCA:

UN Global Compact
Network Poland
ul. Emilii Plater 25/64
00-688 Warszawa

Network Poland

Know-How Hub
Centrum Transferu Wiedzy

REDAKCJA:

Kamil Wyszowski
Zofia Piwowarek
Marta Rogalska
Magdalena Krakowiak
Magdalena Nowakowska
Zuzanna Pałejko
Mikołaj Gumulski
Ewa Całus

ZDJĘCIA:

unsplash.com
UN Global Compact Network Poland
Daniel Petryczkiewicz

DRUK:

PrintPoint - Centrum Produkcyjne

KOREKTA:

US

PROJEKT GRAFICZNY I SKŁAD:

Studio LOGO Michał Bodych
Agnieszka Skopińska
www.rebelzoo.eu

Warszawa 2022

SPECJALNE PODZIĘKOWANIE ZA PROWADZENIE PRAC REDKACYJNYCH EWIE CAŁUS, PEŁNOMOCNICZCE PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA DS. EDUKACJI KLIMATYCZNEJ ORAZ EKSPERTCE UN GLOBAL COMPACT NETWORK POLAND DS. EDUKACJI KLIMATYCZNEJ.

Niniejszy Raport został przygotowany bazując na danych i materiałach źródłowych na maj 2022 r., chyba, że sam Raport w swej treści wskazuje inną datę w odniesieniu do opisywanego zjawiska, danych lub aktów prawnych.

Autorzy prowadzili prace niezależnie, opisując zjawiska oraz opracowując rekomendacje bazujące na danych i materiałach źródłowych, których prawdziwości i kompletności nie weryfikowali. W związku z tym autorzy nie odpowiadają za nie i nie udzielają gwarancji w zakresie poprawności i kompletności niniejszego Raportu.

Żaden z Autorów niniejszego Raportu w jakikolwiek sposób nie może być odpowiedzialny za wykorzystanie informacji w nim zawartych bez ich wiedzy i zgody. Autorzy nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za czyny i konsekwencje ponoszone przez osoby trzecie ani żadne decyzje podjęte lub nie na podstawie niniejszego Raportu.

Opinie przedstawione w publikacji przez autorów tekstów odzwierciedlają indywidualne poglądy. Zdjęcia oraz grafiki pochodzą z zasobów autorów tekstów bądź publicznych źródeł. Wszelkie prawa zastrzeżone®

PROGRAM ACTIVITIES SUPPORTING IMPLEMENTATION OF SDG TARGETS:

TARGET 4-3

EQUAL ACCESS TO AFFORDABLE TECHNICAL, VOCATIONAL AND HIGHER EDUCATION

TARGET 4-6

UNIVERSAL LITERACY AND NUMERACY

TARGET 4-7

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND GLOBAL CITIZENSHIP

TARGET 7-A

PROMOTE ACCESS TO RESEARCH, TECHNOLOGY AND INVESTMENTS IN CLEAN ENERGY

TARGET 8-6

PROMOTE YOUTH EMPLOYMENT, EDUCATION AND TRAINING

TARGET 12-8

PROMOTE UNIVERSAL UNDERSTANDING OF SUSTAINABLE LIFESTYLES

TARGET 13-3

BUILD KNOWLEDGE AND CAPACITY TO MEET CLIMATE CHANGE

TARGET 13-A

IMPLEMENT THE UN FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

ISBN 978-83-958559-7-9

9 788395 855979

Network Poland

ul. Emilii Plater 25/64
00-688 Warszawa
www.ungc.org.pl